

Alfonso de Cartagena

Doct amaro
Y Pedana
Dios nuestro
redentor

4

32-100

Alfonso de ortuno

Domingo

Y Pedro

Dios nuestro
rezenor

4

32-100

HIC LIBE
HIC LIBE
EST LIBE

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	A
Fecha	3
Tabla	
Numero	422

HIC LIBER
EST DIDA-

Alfonso de ortuno

Doctamario

Y Pedernia

Dios nuestro
rederoy

4

32-100

R. 2746

**HISTORIA
UNIVERSA
VETERIS, AC NOVI
TESTAMENTI**

in compendium redacta,

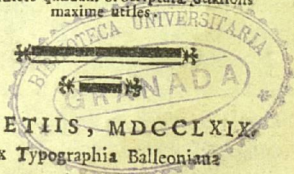
*Temporum ordine, & rerum
gestarum serie servata,*

**A SEMINARIi PATAVINI
ALUMNO**

Ex Gallico in latinum idioma translata
ac plurimum aucta.

Accessere

Appendices quaedam S. Scripturae studiosis
maxime utiles.

VENETIIS, MDCCLXIX.

Ex Typographia Balleoniana

Superiorum Permissu.

INTERPRES
LECTORI
Benevolo.

Pus hoc ; quod tibi ,
amice lector , exhibe-
mus , Gallica primum
lingua in lucem edi-
tum , eo consilio a Pativini Se-
minarii Alumno latinitate dona-
tum est , ut communi maxime
omnium lingua vulgatum , com-

muni omnium confulerēt utili-
tati . Neque tamen interpretatio
hæc adeo nuda , ac simplex est ;
ut nihil habeat , quo supra suum ,
unde fluxit , exemplar emineat .
Cum enim in eo falsas non raro
nominum aut Græcorum , aut He-
bræorum etymologias Auctor tra-
diderit , pro iis legitimas reposui-
mus , nonnullisque opinionibus ,
quæ aut parum consonæ erant ve-
ritati , aut a communiori sacro-
rum interpretum sensu recedebant ,
veriores , communioresque substi-
tuimus . Accessit librorum , & ca-
pitum sectio , qua juxta sacræ Scri-
pturæ volumina opus omne distin-
guitur , quæ cum juvare multum
possit lectoris memoriâ , adden-
da nobis visa est , prætermissa ab

Auctore . Ubi vero opportunè fie-
ri potuit , interseruimus aliqua ,
quibus obscurum aliquid expone-
retur ; ea tamen moderatione ser-
vata , ut non eos egrederemur fi-
nes , quos sibi Auctor in hoc ope-
re proposuerat , in id unum inten-
dens animum , ut non sacræ Scri-
pturæ explanationem traderet , sed
historiam . Qui quidem labores no-
stri in tui gratiam suscepti si mi-
nus opus hoc commendant , com-
mendabit sane labores opus ipsum ,
cujus beneficio illud assequere , ut
sine laboris , temporisque dispen-
dio , numquam intermissa rerum
gestarum serie , sacrarum literarum
historiam , unica quasi comprehen-
sam tabula , unico obtutu perlu-
stres universam . Si vero labores

nostros probaris, nostram qualent-
cumque excitabis industriam, ut
meliora in dies in tui commodum
meditemur. Vale,

EIDEM LECTORI

Auctor Operis.

*N*emo est eorum, qui
Christiano nomine
censentur, qui reli-
gionis suae mysteria
tenere non debeat, quorum co-
gnitio ex unico sacrarum lit-
terarum fonte, quae veteri, no-
voque Testamento continentur,
hauritur. Has nimirum qui lit-
teras perlegerit, intelliget mira-
bilia illa ingentia, quae Deus in

gratiam electi a se populi patra-
vit , beneficia , que in eundem
larga veluti dextera effudit , fa-
Etam Abrahamo in ejus semine
futura benedictionis , qua tellus
omnis propter primi parentis lap-
sum innumeris confictata malis
recrearetur , promissionem , atque
hanc in Christi Domini adventu
cumulate completam .

Quicquid porro sacra Scriptura
libris comprehenditur , ad qua-
tuor reducitur capita , nempe Hi-
storiam , Legem , Prophetiam , &
Sapientiam . Ex his autem in
opere hoc nostro primum tantum
eorum persequimur , id nempe so-
lum , quod ad historiam pertinet ,
cum reliquorum pertractatio ad
eos spectet , qui libros Theologicos

conscribunt . Hoc igitur nobis est
in hoc opere unice propositum , ut
ea Christianum hominem metho-
do historica doceamus , que bo-
nus , ac prapotens Deus in ejus
fecit utilitatem , sive corpus , sive
animam spectes , a condita rerum
universitate usque ad Redemptio-
nis mysterium in Crucis ligno
consummatum , ut ea mala per
lignum tollerentur , que lignum
pridem in genus humanum intu-
lerat .

Cum vero nihil facilius , aut
firmiter insigatur memoria , quam
quod familiari quodam colloquio
percipitur , historiam hanc omnem
veteris , ac novi Testamenti in
Catechismi formam per interroga-
tiones , ac responsiones concinna-

vimus ; rati institutionem hanc nostram futuram lectori hac ratione digestam multo commodiorem .

Neque vero minus methodus hac cum re, de qua agitur, convenit, cum sacra Scriptura in rebus quantumvis sublimibus simplicem semper teneat dicendi rationem, quod parvulis libentius, quam sapientibus divinum sese verbum prodat, dicente aeterni Patris filio carnem humanam induto : Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti haec a sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis .

Excipe ergo humaniter, Christiane lector, historiam hanc, qua summam tua continet reli-

gionis ; lego ea pietate, quam Deus a Verbi sui auditoribus postulat, ac divinam potentiam, quaeque ad aeternam tibi parandam felicitatem ingenia suscipit opera, veneratus, una mecum hoc votum concipe ex animo, ut sanctissimum ejus Nomen latius diffusum nova semper sacrescentis fidelis populæ prole ubique terrarum ea, qua decet, veneratione colatur . Vale .

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova

AVendo veduto per la Fede di Revisione, & Approvazione del P. Fr. Philippo Rosa Lanzi Inquisitor General del Santo Officio di Venezia nel Libro intitolato: *Historia uniuersa Veteris, ac Novi Testamenti in compendium redacta &c. Stampato*, non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Catholica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza agl' Eredi Baglioni Stampatori di Venezia; che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 12. Gennaio 1768. M. V.

(Angelo Contarini Proc. Rif.

(Aluise Vallareffo Rif.

(Andrea Morosini 2. Cav. Pr. Rif.

Registrato in Libro a Carte
368. al Num. 2641.

Davidde Marchesini Segr.

Æ T A T U M M U N D I D I V I S I O.

IN quot ætates mundi duratio dividitur?

R. A creatione mundi usque ad illius finem septena numerantur ætates.

Da mihi primam ætatem.

R. Ætas prima a mundi principio sumit exordium, & desinit in uniuersalem terræ cataclysmum, qui Noe tempore contigit; annis 1656. mense uno, diebus 26. comprehensa.

Cedo mihi secundam.

R. Sub diluuij finem, hoc est anno 1657. incipit ætas secunda, & in Abrahamæ uocatione completur, anno mundi 2083. & annos complectitur 426. mensi 4. dies 17.

Quanam est tertia ætas?

R. Ea est, quæ a uocatione Abrahamæ usque ad exitum populi Hebraici de seruitute Ægyptiata extenditur, idest usque ad annum mundi 2517. constat autem annis 430. completis.

Quanam est quarta?

R. Ætas hæc a liberatione populi usque ad ædificatum a Salomone templum decurret, hoc est usque ad annum ab orbe condito 2992. & annis 479. diebus quindecim absoluitur.

Quanam est quinta?

R. Sumitur quinta ætatis initium a Salo-

monici templi constructione, finis vero a liberatione populi in Patriam a Cyro remissi post Babylonicam captivitatem, idest ab anno mundi jam dicto 2992. usque ad annum 3468. quadringentorum, & sexaginta septem in universum annorum spatio conclusa.

Quot annos continet ætas sexta?

R. Quingentos vigintidos; inceptum enim anno a creatione mundi 3464. desinit autem sub adventum Christi Domini, anno mundi 4000.

Quot annos ætas septima comprehendit?

R. Id vero definitum non potest; cum ætas hæc a Christi Domini adventu inchoata, usque ad consummationem sæculi, & usque ad alterum Christi Domini adventum perduratura sit.

§. I.

De Sacra Scriptura, quid ea sit, & deque illius partibus.

Quid est sacra Scriptura?

R. Est liber Deo dictante conscriptus, quo, & quid fide tenere, & opere persequi debeamus, instruimur.

Quibus nominibus appellatur ut plurimum sacra Scriptura?

R. Duobus. Alterum est verbum Dei, alterum Biblia.

Quid sibi vult hoc nomen, Biblia?

R. Hæc vox idem sonat, quod liber.

Cur sacra Scriptura communi omnibus libris nomine appellatur?

R. Quod ea inter omnes libros emineat dignitate.

Quisnam librum hunc conscripserit?

R. Scripsere Prophete præsertim, atque Apostoli divinitus edocsi.

Quid

Quid intelligis per hoc nomen Prophetarum?

R. Homines intelligo a Deo altero quoque tempore missos, ut divinam Hebræo populo voluntatem significarent, & futura prænuuntiarent; v. g. Messia adventum; & id genus alia.

Quibusnam libris continetur, quod Deus nobis per Prophetas revelavit?

R. Libris veteris Testamenti.

Quod genus hominum Apostoli fuerunt?

R. Duodecim fuerunt homines obscuro genere nati, quos Christus Dominus in terras cælo ad humani generis redemptionem delapsus, ad vitæ institutum suæ advocatos instituit ad Ecclesiæ regimen, fideique Christianæ propagationem.

Doctrina Apostolis a Christo tradita quibus libris comprehenditur?

R. Partim comprehenditur libris, qui Novum Testamentum constituunt, partim traditione non scripta.

Quid est traditio?

R. Traditio nihil est aliud, quam doctrina a Christo Domino Apostolis, & ab his Ecclesiæ ore tenus tradita, & ab Ecclesiæ per manus ad tempora usque nostra transmissa.

Quis est idoneus sacre Scripturæ lector?

R. Is, qui & pietate præstat, ac præterea eam attentè perlegit, & accurate, alterum facit, ut impleat tradita in ea præcepta, alterum vero, ut intelligat.

§. II.

Quot sunt Bibliorum partes?

R. Duæ sunt; altera Testamentum vetus dicitur, altera novum.

Cur Testamenti nomen sacris libris est impositum?

R. Quia & Dei voluntatem nobis aperiant, & Patris nostri hereditatem pollicentur.

Quid discriminis inter vetus, ac novum testamentum intercedit?

R. Multa sunt discrimina: Primum est, quod vetus Testamentum Christum Dominum obscure nobis sub figurarum multiplicium cortice exhibeat, novum vero eundem prodatur, atque ostendat apertissime. Secundum est, quod in illo loquatur Deus per Moysen, in hoc vero per Filium suum Jesum Christum. Tertium, quod illud fœdus quoddam sit inter Deum, & Hebraicum populum ad implenda divina præcepta timore adductum, hoc vero fœdus sit inter Deum, & Christianum populum charitatis, atque amoris vinculo Deo, ejusque legi colligatum.

Quid per testamenti veteris tempus intelligis?

R. Totum illud temporis spatium, quod ab Adami lapsu ad Christi Domini adventum elapsum est.

Quid per Testamenti novi tempus?

R. Tempus illud omne, quod a primo Christi Domini adventu, usque ad secundum in consummatione sæculi futurum est.

Quare prima Bibliorum pars vetus dicitur Testamentum?

R. Quod scripta sit in gratiam, & usum Hebraici populi a Deo quondam electi, cui substitutus in Legge Gratiæ est Christianorum populus, quocum ille collatus vetus, atque antiquus est Dei populus,

S. III.

Testamenti veteris pars prima.

Quot sunt Testamenti veteris partes?

R. Quatuor; nimirum lex, historia, sapientia, & Prophetia.

Quid per legem intelligis?

R. Normam quandam intelligo, juxta quam, quæ agenda sunt, facerent Hebræi, & a contrariis declinarent.

Quot libris lex hæc continetur?

R. Quinque, scilicet Genesi, Exodo, Levitico, Numeris, ac Deuteronomio, quos libros idcirco græca voce Pentateuchum nuncupant, scilicet volumen quintuplex.

Hæc vox, Genesim, quid significat?

R. Vox hæc generationem, productionem, originem, ortum significat.

Cur primus liber Legis hoc nomine afficitur?

R. Quod prima rerum omnium primordia narret, simulque Sanctorum Patriarcharum generationes exhibeat.

Hic Genesim liber in quot partes secatur?

R. In tres. Prima ea continet, quæ ab Adæ productione usque ad Noeticum cataclysmum contingit; secunda, quæ a dicto cataclysmo usque ad Abraham ortum; tertia demum, quæ ab ortu Abraham usque ad Patriarcham Joseph mortem evenerunt.

Quid occurrit in Genesi, quod præ ceteris animadversione dignum videatur?

R. Productio Adæ, lapsus illius, & passim a Deo facta Mæthæ promissio.

Quid sibi vult hoc nomen, Exodus?

R. Exodus græca lingua exitus est.

Cur hoc nomine appellatur?

R. Quia continet historiam filiorum Israel de Ægyptiaca servitute egressorum.

In quot partes Exodi liber dividitur?

R. In duas. Altera narrat ea, quæ ab obitu Joseph Patriarchæ usque ad exitum Israel de Ægypto contingere; altera vero, quid iis in deserto Arabiæ solitudine usque ad Tabernaculi constructionem acciderit.

In Exodo quid præ cæteris notatione dignum legitur?

R. Occurrit potissimum Lex a Deo Israelitis tradita de Montis Synai vertice.

Tertius liber Legis cur Leviticus nominatur?

R. Quia in eo Levitarum, ac Sacerdotum veteris Testamenti munera proponuntur universa.

Levitici quot sunt partes?

R. Duæ. Harum prior de sacrificiis agit a Deo institutis; posterior de iis, quibus est ea offerendi cura demandata.

Sacrificia omnia Testamenti Veteris quid referebant?

R. Referebant unicum illud sacrificium, quod in Ara Crucis a Christo Domino erat æterno Patri in plenitudine temporis offerendum.

Librum quartum Legis cur librum dicimus Numerorum?

R. Quod potissimum Auctoris in eo libro sit institutum, catalogum eorum Israelitarum texere, qui armis Moyse, & Aaroni idonei vissi sunt.

Præter Catalogum hunc contineturne hoc libro quidquam aliud?

R. Maxime vero. Ea enim præterea narrantur, quæ a Monte Syna profectis Hebræis usque ad campestria Moab contigerunt.

Quid significat vox hæc, Deuteronomii, quæ

quæ Quinti, & ultimi libri Legis est nomen?

R. Græca hæc vox est, quæ ad litteram valet secundam legem, sive legem secunda vice traditam, seu malis, legis repetitionem.

Quare sic dicitur est liber iste?

R. Quia moriturus brevi Moyse Legem a Deo sibi datam repetiit, quo ea in Israelitis memoria firmius insingeretur.

S. IV.

Testamenti Veteris pars secunda.

Quo nomine afficitur pars Testamenti secunda?

R. Appellatur Historia.

Quid venit Historiæ nomine?

R. Venit earum rerum narratio, quæ sub imperio Ducum, Judicum, Regum, & aliorum illustrium virorum, qui successu temporis Populo Israel præfuerunt, contingere.

Historia hæc quot libris continetur?

R. Libris continetur septemdecim, nempe Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum libris, duobus Paralipomenon, Esdræ duobus, Tobia, Judith, Esther, Job, ac tandem duobus Machabæorum.

Quisnam Dei jussu mortuo Moyse rexit Israellem?

R. Josue magnus populi dux, qui vel vivo Moyse summam rei militaris administrabat.

In hoc libro Josue quid narratur?

R. Status Israelis a Moyse obitu ad universæ terræ Chanaan possessionem.

Quo nomine appellantur, qui post Josue mortem in Israele Principes fuerunt?

R. *Judices dicuntur, penes quos jus omne domi, & belli erat, non tamen regis insignibus gaudebant, neque leges imponebant populo, sed eundem juxta data a Deo precepta gubernabant.*

Quodnam est libri *Judicum* argumentum?

R. *Israelitarum status in terra Chanaan, peccata ab eo populo inibi patrata, calamitates, quibus propterea pressus est, eorumque virorum historia, per quos vicinorum regum, ac populorum identidem insurgentium conatus repressi sunt, & a populi cervicibus servitutis jugum depulsum est.*

Quid libro *Ruth* continetur?

R. *Quid huic feminae contigerit, quas perpeffa fuerit calamitates, quomodo Booz conjux, & Christi Domini avia facta fuerit.*

Quo nomine insigniuntur, qui in *Israelis* imperio *Judicibus* successere?

R. *Reges vocantur.*

Quid primus *Regum* liber complectitur?

R. *Ea complectitur, quae sub duorum postremorum populi *Judicum* Heli, & Samuelis Imperio evenerunt, quaeque regnante primo Rege Saule gesta sunt.*

Cujusnam rei historia textitur libro *Regum* secundo?

R. *Earum rerum, quae in *Israele* factae sunt ab interitu Saulis ad ultima usque regni Davidici tempora.*

Quid libri tertius, & quartus *Regum* enarrant?

R. *Regnum Salomonis, imperiumque Judaici populi in duo divisum regna, quorum alterum *Judae*, alterum *Israelis* dictum est, quaeque imperantibus viginti regibus *Juda*, & sexdecim *Israelis* contigere, ad eversam usque, atque incensam *Hierosolymam*.*

Quid

Quid significat haec vox *Paralipomenon*?

R. *Vox haec graeca est, & res praetermissas significat; hebraice autem liber hic vocatur verba *Dierum*.*

Quoniam est librorum *Paralipomenon* materia?

R. *Ea, quae ab Adam demortuo, usque ab *Babylonica* servitute acciderunt.*

Quis fuit *Esdra*?

R. *Sacerdos erat, ac legis doctor, ejus libri author, cui *Esdrae* nomen inscriptum est.*

Quodnam est libri primi *Esdrae* argumentum?

R. *Reditus filiorum *Israel* e *Babylonica* captivitate *Hierosolymam*, deque instaurata urbe sancta, ac templo.*

Quis fuit *Nehemias*?

R. *Et hic Sacerdos fuit, qui in captivitate illud gratia, ac sapientia obtinuit, ut *Artaxerxi Longimano* feret a poculis, ejusque libri author extitit, qui modo *Nehemiae* liber, modo *Esdrae* secundus nuncupatur.*

Quid in causa fuit, ut hic liber duobus hisce nominibus afficeretur?

R. *Dux censetur fuisse causa; altera, quod in eo continentur ea, quae ab *Esdra*, & *Nehemia* simul gesta sunt; altera, quod hi libri unico quondam volumine continentur, & liber *Esdrae* vocarentur.*

Quanam de re agitur in libro hoc *Nehemiae*, sive *Esdrae* secundo?

R. *De *Judaeis* in patriam cum libertate remigrantibus, de Urbe instaurata, ac menibus ejusdem sub imperio prius *Esdrae*, deinde *Nehemiae* ad justam celsitudinem, ac robur adductis.*

Tobias quinam fuit?

R. *Israelita fuit ex tribu *Nephtali*, in *Assy-**

Affyriam cum ceteris ex Israele captivis adductus.

Tobiz libro quid nobis traditur?

R. Tobiz utriusque, Patris sc. ac Filii vita, qui omnis virtutis exemplar fuit.

Quæ femina fuit Judith?

R. Pia quædam vidua fuit, ejus Deus usus est ministerio ad populum suum a gravissima calamitate liberandum.

Esther quæ mulier fuit?

R. Femina quædam, quæ utroque orbata parente ab Assuero Persarum Rege propter eximia animi, corporisque bona in uxorem ducta est.

Quid libro Esther narratur?

R. Narrantur Judæi ad certam internecionem designati, atque ab Esther gratia, qua apud Assuerum Regem valde pollebat, liberati.

Quisnam fuit Job?

R. Rex quidam Idumæ, ac veræ fortitudinis, raræque patientiæ exemplar.

Quid ejus in libro continetur?

R. Gesta ab hoc viro præclara, atque habita ab eo cum amicis colloquia.

Unde nam Machabæorum nomen fluxit?

R. Ex insignibus depictis in vexillis Judæ Assamoni, qui Patriam in libertatem vindicavit.

Quodnam est libri Primi Machabæorum argumentum?

R. Victoriæ plurimæ, quas retulere Judas, ac Fratres ejus, qui Machabæi dicebantur, e Sacerdotali genere nati, eorumque in divina lege tuenda mira constantia.

Quid secundo eorundem Machabæorum libro narratur?

R. Narrantur persecutiones eæ, quibus non destitit idoloriarum Principes Judaicum po-

pu-

pulum premere, ut eum a vera religione avocarent, & constantia subtextitur, qua imperterriti Judæi in patria, atque aucta religione persistenterunt.

S. V.

Testamenti Veteris Pars Tertia.

Quomodo vocatur pars tertia veteris Testamenti?

R. Vocatur Sapientia.

Sapientiæ nomine quid intelligis?

R. Consilia intelligo, atque præcepta, quæ Judæos ad virtutem vocabant, & a vitiiis abstrahabant.

Pars hæc quot libris absolvitur?

R. Quinque, nempe Proverbiis, Ecclesiaste, Cantico Canticorum, Sapientia, & Ecclesiastico.

S. VI.

Pars Testamenti Veteris Quarta.

Quarta veteris Testamenti pars quo nomine appellatur?

R. Prophetia dicitur.

Quid est Prophetia?

R. Prophetia nomine veniunt revelationes, quibus Deus per Prophetas populo Israel futura multa prænuñtiavit, ut Christi Domini adventum, & his similia.

Prophetia quot libris concluditur?

R. Decem, & octo, videlicet Psalmis, Isaia, Hieremia, Baruch, Ezechiele, Daniele, Osea, Joë, Amos, Abdia, Jona, Michæa, Nahum, Habacuc, Sophonia, Aggæo, Zacharia, & Malachia.

Quid

Quinam sunt inter hos, qui majorum Prophetarum titulo insigniuntur?

R. II sunt Isaias, Hieremias (ad quem & Baruch appendix reducitur) Ezechiel, & Daniel.

Quinam sunt ii, qui minores dicuntur?

R. Sunt ii duodecim, quos post Danielem enumeravimus, nimirum Oseas, Joel, ceterique, qui consequuntur.

S. VII.

De Novo Testamento.

Quare secunda Bibliorum pars novum Testamentum vocatur?

R. Dicitur quidem Testamentum, quod supremam Christi Domini voluntatem continet; dicitur autem novum, quod in plenitudine temporum post illud, alterum, de quo antea, conscriptum est.

Novi Testamenti partes quot sunt?

R. Quatuor. Prima Christi Domini vitam, ac doctrinam continet. Secunda, quae ab Apostolis gesta sunt post Christum in Caelum ascensionem. Tertia, quae ab iisdem Apostolis ad instructionem nostram conscripta sunt. Quarta novissimorum temporum exhibet Prophetiam.

Quibus libris Christi Domini vita, ac doctrina traditur?

R. Iis quatuor libris, qui ab Evangelistis conscripti Evangelii nomine appellantur.

Qua nota quatuor hi libri inter se distinguuntur?

R. Ex eorum nominibus distinguuntur, qui eos conscripserunt. Primus enim D. Matthaei Evangelium dicitur, secundus D. Marci, tertius S. Lucae, quartus S. Joannis.

Quid

Quid sibi hoc Evangelii nomen?

R. Evangelii graeca vox bonum nuncium sonat; & pro quatuor dictis libris passim accipitur, quod in eo vita Christi Domini continetur, qui de Caelo in terras delapsus felicissimum attulit humano generi nuncium profligatae Dæmonis tyrannidis.

Ab Apostolis gesta post Christi ascensionem quem librum constituunt?

R. Librum illum constituunt, quem D. Lucas Evangelista conscripsit, & acta Apostolorum dicitur.

Liber hic a Sanctis Patribus non raro Evangelium Spiritus Sancti vocatur quamvis de causa?

R. Quod hic nobis liber aperiat, quid Apostoli, a Spiritu Sancto in die Pentecostes linguis igneis edocti, fecerint ad Ecclesiae, & fidei propagationem, confirmationem, incrementum.

Consilia, & praecepta ad nostram doctrinam ab Apostolis consignata litteris, quibus in libris habentur?

R. Habentur in Canonicis eorum Epistolis. Epistolae istae quot numero sunt?

R. Una, & viginti, quatuordecim scilicet scripsit Paulus, unam Jacobus, Petrus duas, tres Joannes Evangelista, & unicam Judas, seu Thaddaeus.

Quid est ea, quam paulo ante dixisti novissimorum temporum Prophetiam?

R. Est series illa revelationum, quibus Jesus Christus D. Joanni Evangelistae in insula Patmos significavit, quae a primo ejus adventu usque ad secundum erunt futura.

Quis liber has revelationes edidit?

R. Liber, qui D. Joannis Apocalypsis inscribitur.

Quid significatur per Testamentum?

R. Sit

R. Suprema Testatoris voluntas, illius
nempe, qui Testamentum obsignavit.

Quando nam vim suam obtinet Testamen-
tum?

R. Post obitum tantum Testatoris; ante-
quam enim ille obierit e vivis, vim nul-
lam habet.

Condiditne Christus Dominus Testamen-
tum?

R. Maxime vero, illudque morte interve-
niente obsignavit.

Hoc Testamentum quo nomine nuncupa-
tur?

R. Ad differentiam alterius Testamentum
novum vocatur.

Quinam sunt ii, qui ex Christi Domini
Testamento ad hereditatem vocantur?

R. ii sunt, qui per ejus gratiam justifica-
ti filii Dei & nominantur, & sunt.

Quanam hereditas justis hominibus ex
hoc obvenit Testamento?

R. Duplex ea est; altera in hoc saeculo,
& hac gratia est; altera in futuro, nimi-
rum aeternae gloriae felicitas.

Cuinam commissum est, ut hoc Testa-
mentum executioni mandetur?

R. Hoc in se recepit Spiritus Sanctus, quo
inspirante Prophetis, atque Apostolis Testa-
mentum ipsam conscriptum est.

Quibus Testibus hujusce nobis Testamenti
veritas probatur?

R. Angelis Sanctis, Apostolis, Martyri-
bus, & universo Justorum catu, qui omnes
una voce consecutos se in Caelis heredita-
tem eandem profiterentur.

HISTORIAE SACRAE

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

De Creatione Mundi. Genes. cap. 1.

Anno 1. Mundi.

Quis creavit Caelum, & Terram?

R. Deus, qui non solum terram,
sed quaecumque Caeli, terraeque am-
bitu continentur, unico vocis imperio con-
didit universa.

Quo modo omnia haec condidit?

R. Per creationem omnia haec ex nihilo
eduxit.

Quantum temporis in hoc magno opere
est collocatum?

R. Sex dierum spatio creata est rerum
haec universitas, licet uno perfici instau-
ti temporis potuisset.

Prima die quid factum est?

R. Facta est lux.

Die altera quid productum est?

R. Firmamentum in medio aquarum, quod
Caeli nomine Deus nuncupavit.

Tertia die quid actum a Deo?

R. Divisit tertia die Deus aridam ab aquis,
quibus in unum congregatis maris nomen
imposuit, deinde vero tertiae praecipit, ut
omne herbarum, frugumque genus produce-
ret.

Quid

Quid condidit Deus quarta die?

R. Solem, Lunam, unamquamque stellarum multitudinem.

Quo sine tria hæc a Deo creata sunt?

R. Sol quidem, ut præseter dici; Luna, ut nocti, utque utriusque eorum motu, & cursu tempora, anni, mensis distinguerentur; stellæ vero Firmamento affixæ sunt, ut vicarium Solis munus per noctem implerent.

Quid ædum quinta die?

R. Aeri aves, aquis pisces donati sunt, Sexta, & ultima die quid produxit Deus?

R. Animantia bruta cujusvis speciei, hominis corpus effinxit e limo, eique animam inspiravit rationis participem, quod sane ultimum opus ceterorum omnium præstantissimum fuit.

Septima die estne quidquam Deus operatus?

R. A novis creaturis condendis septima die cessavit; sed jam creatis benedixit, atque idcirco diem istum sibi perpetuo sacrum esse voluit.

C A P U T II.

Translatio Adæ in Paradisum Terrestrum, & feminae efformatio. Genes. c. 2.

Anno Mundi 1.

Adamum jam procreatum quonam in loco Deus collocavit?

R. In Paradiso terrestri, ut eum operaretur, & custodiret, ut loquitur S. Scriptura. Qualis erat hic locus?

R. Locus ad voluptatem factus, ubi omne plantarum genus, quæ exquisitissimos ede-

debant fructus; inter quas duæ erant, quæ peculiari animadversione sunt dignæ.

Quo nomine duæ istæ arbores vocabantur.

R. Altera arbor vitæ, cujus qui comederet fructum, mortem effugeret; altera vero arbor scientiæ boni, & mali dicebatur.

Quodnam præceptum Deus imposuit Adamo; ut ejus fidem probaret?

R. Illud ei præcepit, ut de ligno scientiæ boni, & mali ne comederet, indicta mortis pœna, si deliquisset.

Quid hanc historiam consequitur?

R. Omnia animantia Dei jussu sunt post hæc ad Adam vocata; ut ab eo singula nomen acciperent.

Adam semperne solus domicilium illud incoluit?

R. Minime vero, sed feminam habuit ejus consortem felicitatis, cui nomen Heva.

Quamobrem hoc ei est nomen impositum?

R. Heva Hebraice vitam, seu vivam significat, adeoque in eam, quippe quæ viventium omnium futura genitrix erat, hoc ei nomen aptissime conveniebat.

Hoc vero Adæ vocabulum quid sibi vult?

R. Hæc vox hominem sonat, & quia primus homo de terra factus est, quæ hebraice Adama dicitur, a Deo nuncupatus est Adam.

Qua ratione Deus Hevam condidit?

R. Dormienti Adæ Dominus costam detraxit, & ex ea Hevam effinxit, & in locum detractæ costæ tantundem carnis substituit.

Creata Heva, quid de ea ædum est?

R. Eam Dominus statim ad Adamum adduxit.

Adam Hevam intuitus quid dixit?

B

R. Eam

R. Eam dixit os de ossibus suis, & carnem de carne sua, atque adeo futurum consequentibus saculis, ut relinqueret homo patrem, ac matrem, & adhereret uxori suæ, fierentque ambo una caro.

Conjuges in illo delictarum domicilio quid agebant?

R. Nihil prorsus aliud cogitabant, quam ut Deo sanctissime inservirent.

Eone semper animo in divino cultu perfliteret?

R. Minime vero; quoniam illius neglecte re preceptum.

C A P U T III.

Lapsus Adæ, & supplicium illius.
Genet. cap. 3.

Anno Mundi I.

Quænam fuit causa lapsus Adæ?

R. Divini inobedientia mandati.

Qua in re divinum mandatum contempsit?

R. Quod fructum arboris scientiæ boni, & mali comedit.

Quis illum ad hoc peccati genus induxit?

R. Antiquus humani generis hostis, quod ferre non posset ad eas sedes, quas ipse in Cælis amiserat, hominem evehi.

Cujusnam ille opera usus est, ut primus hominem ad peccandum impelleret?

R. Uxoris Hævæ opera usus est, quam vidit multo facilius ad culpam induci posse, quam virum, eaque expugnata, per eam & maritum vinci posse facillime.

Qua arte usus est, ut femine peccatum persuaderet?

R. Ser-

R. Serpentis aimentum omnium callidissimi assumptis ministerium.

Quid ei serpens suavit?

R. Ut interdicto a Deo fructu vesceretur.

Quid boni ei pollicitus est, si comederet, efficeretque, ut idem & a marito fieret?

R. Illud futurum promisit, ut scientes bonum, & malum Deo pares, ac simillimi efficerentur.

Habuitne femina fidem falsis his pollicitationibus?

R. Habuit. Cum enim paullo attentius fructum illum esset intuita, suavitate coloris capta, carpserat, gustavit, obtulit viro, qui ne tristitia delicias afficeret suas, fidem Deo debitam fregit.

Admisso scelere quid fecerunt?

R. Consuerunt sibi folia ficus, quo veveunda operirent.

Quorsum hoc?

R. Cognoverunt scilicet, admissio statim crimine, se nudos esse, cum prius in felicissimo innocentia statu constituti pura omnia essent, atque honesta.

Quo eos Deus affecti supplicio?

R. Hævæ futuros in filiorum partu doctores prænantavit, eamque viri subjectam esse se iussit imperio. Adamum vero ut pueret, terræ primum maledixit, quo factum est, ut ipsa ex se tribulos tantum, spinasque produceret, deinde vero laborum ei, ac sudoris necessitatem indixit, ut pane suo vesceretur, ac demum futuram post breve vitæ curriculum mortem prædixit; qua in eam, unde exierat, terram reverteretur.

Adam, & Hæva in terrestri ne Paradiso permanserunt?

R. Eos illico Deus e Paradiso ejecit, &

Cherubin ante portam constituit, qui arborem vitæ custodit.

Adam quot annos vixit?

R. Nongentos, & triginta vixit annos.

CAPUT IV.

Cædes Abel. Genes. cap. 4.

Anno Mundi 128.

Post Adæ lapsum quoddam crimen sacra refert historia?

R. Cædem Abel a Caino ejus fratre natu majore commissam.

Cur Cain tantum scelus admisit?

R. Quia videbat sacra ab Abel Deo oblata, ei esse accepta, sua vero non item.

Quanam arte istud flagitium perpetravit?

R. In agrum illum oblectationis causa deduxit, cumque nemo præfens adesset, qui sceleris testis esset, Cain violentas in Abel manus injecit, eumque interemit.

Post Abel cædem quid accidit?

R. Tot edita sunt scelera, ut omnis caro corrupta esse dicatur.

Nullumne a Deo tantis flagitiis supplicium inflicium est?

R. Inflicium est, & quidem gravissimum; statuit enim Deus aquas immittere, quibus universa tellus operata est, & omne genus hominum prope extinctum est.

Nemo ne sub hæc tempora vir justus erat, qui diving indignationi obviam ire posset?

R. Aderat Noe, qui e familia Seth progenitus sanctam vitam traducens illud obtinuit, ut ab aquarum crescentium inundatione incolumis servaretur.

CAPUT V.

Arca Noe, Cataclysmus. Ingressus Noe, & filiorum in Arcam. Genes. 1. 6. 7. 8.

Anno Mundi 1356.

Quid præcepit Deus Noe, antequam cataclysmum immitteret?

R. Ut sibi arcam construeret, in quam irumpentibus aquis ipse cum tota familia ingrederetur, ceteraque animantia in ea ab interitu tuerentur.

Quanta fuit Arce hujus magnitudo?

R. Longitudo illius cubitorum fuit trecentorum, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, centumque annorum spatio opus est consummatum.

Cum tempus cataclysmi advenisset, quid Deus Noe præcepit?

R. Ut arcam omni ciborum genere impletet.

Huic divino Noe obsecutus imperio quid fecit?

R. Ipse cum uxore, ac tribus filiis Sem, Cham, & Japhet, atque eorum uxoribus arcam ingressus est, quam Deus ipse deinde desoris clausit.

Ingresso arcam Noe, quid accidit?

R. Quadraginta diebus, totidemque noctibus pluviz sæcæ sunt super tetram, hominesque universi cum animantibus omnibus aquarum inundatione submersi sunt, quæ quidem tanta fuit, ut quindecim cubitorum spatio aquæ montes omnes supergrederentur.

Passane est arca ab aquis quidquam detrimenti?

R. Nihil omnino; in gratiam enim Noe incolumis a Deo servata est.

Quandiu aquae terram tenebunt?

R. Centum, & quinquaginta dierum spatium.

Quomodo Deus aquas imminuit?

R. Ventum vehementem immisit, quo aquae statim sunt imminutae, septemque post menses ab initio cataclysmi arca super Armeniae montes constitit.

Quoram modo Noe imminutas aquas detrahebat?

R. Columbam emisit ex arca, quae ramum virentis olivae ore deferens reversa est, per quem reconciliatum humano generi Deum, pacemque factam significavit.

C A P U T VI.

Egressus Noe ex Arca; Iris. Genes. c. 9.

Anno Mundi 1675.

Quid primum fecit Noe egressus ex Arca?

R. Liberatori Numini altare construxit, atque in eo sacra obtulit ex singulis animalium speciebus, quae in Arcam intulerat, in grati, piique animi argumentum.

Accepta ne Deo sacra ista fuerunt?

R. Ita Deo accepta fuerunt, ut iurejurando interposito futurum sponderit, ut nunquam in posterum simili aquarum clade genus humanum afficeret, benedixit praeterea ob eandem rem Noe, ac filiis ejus, feceritque totius orbis terrarum dominos, quem proinde per universas dispersit regiones incolerent, & numerosa prole comple-

, In pro-

In promissionis divinae pignus quodnam signum est institutum?

R. Iris posita est a Deo in hujusce foederis signum.

Nonne arcus hic ante eam diem cernebatur?

R. Erat arcus hic ante id tempus, sed tunc signum tantum erat naturale nubium rosidarum, post cataclysmum vero institutus est a Deo in signum supernaturale hujus foederis de non futuro deinceps aquarum cataclysmo.

Noe, arca relicta, sacrisque Deo rite peccatis, cui rei navavit operam?

R. Agrorum culturae, atque inter cetera primum omnium plantasse dicitur vineam, & haussit inde vini vim ignorans in ebrietatem incidisse.

Quid ex hac ebrietate mali est consecutum?

R. Somnus consecutus est, quo Noe obrutus denudatus apparuit ea corporis parte, quam prudens natura celari maxime voluit, qua quidem ex re ansam iniquus filius Cham arripuit, ut Patrem irrideret, fratribusque ridendum proponeret.

Irriserunt ne & reliqui fratres Sem, & Japhet Patrem suum?

R. Tantum absuit, ut quidquam de honore Patri debito propterea remitterent, ut potius operuerint verenda illius, ne paterna reverentia vel ipso minueretur aspectu.

CAPUT VII.

Maledicit Noe Cham filio. Genes. 9.

Turris Babel construitur. Gen. 10.

Anno Mundi 1757.

NOE improbum Cham filii ingenium, & crimen quo animi sensu exceperit?

R. Egerrime tulit filii iniquitatem, ei propterea maledixit, praemuniavitque futurum, ut fratrum suorum servus efficeretur; contra vero duobus aliis filiis Sem, & Japhet benedixit, spondiditque divino spiritu edoctus diurnam feram omnium copiam, ubertatem, felicitatem.

Familia Noe deinceps succrevitne numerosa filiorum multitudine?

R. Tam multi in ea filii nati sunt, ut, cum vitam praemultitudine transigere simul universi non possent diutius, novas adire sedes singuli statuerint.

Antequam dividerentur abinvicem, quidquam ne diguum aggressi sunt?

R. Opus aggressi sunt, quo insaniam suam, animique levitatem aperuerunt.

Quid eis in mentem venit?

R. Statuere, priusquam in diversas regiones abirent, turrim construere, cujus culmen ad caelum usque pertingeret.

Quo animo manum huic operi admove-runt?

R. Ut immortalem de se memoriam posteritati relinquerent.

Quanam ratione Deus illos ab hoc opere perficiendo avocavit?

R. Linguas aedificantium ita confudit, ut, cum aliter alterum non intelligeret, alter al-

teri

teri ministerium ad opus illud prestare non possent.

Confusus a Deo linguis, filii Noe quid fecerunt?

R. Opere nondum absoluto in diversas juxta linguarum diversitatem regiones abiere; qua ex re Turris illa Babelis nomen accepit, quod confusionem significat.

Multiplicem hanc linguarum varietatem quid est consecutum?

R. Impietas, multarum religionum permixtio, atque inde falforum Numinum cultus.

CAPUT VIII.

Vocatio Abrahae. Genes. cap. 12.

Anno Mundi 2083.

QUINAM ex posteris Noe delectus est in Patrem eligendi a Deo populi?

R. Abraham, Filius Tare, qui in Ur Chaldaeorum natus eam colebat Urbem idololatriae sedem.

Quid primum omnium Abrahae Deus imperavit?

R. Ut de terra, cognatione, ac domo Patris egressus iret in terram, quam Deus ipsi ostendisset, Aran nimirum urbem Mesopotamiae.

Paruit ne Abraham divino imperio?

R. Paruit, mansitque usque ad obitum Patris in Mesopotamia.

Mortuo Tare, quid praecipit Dominus Abrahae?

R. Ut in Chanaan pergeret, veri Numinis cultum in eam regionem revocatus.

Ecquid

Ecquid premii pro hoc opere egregio recepit?

R. Terram illam in præmium nactus est, quam tamen non ipse possideret, sed posteris illius, quorum numerus stellas cæli, & arenam maris erat æquaturus.

In Chanaan ut venit, quid aggressus est operis Abrahami?

R. Aram statim crexit, in qua nomen veri Dei invocaretur, eique sacra fierent, neque unica contentus ara, in Bethel cum perrexisset, & inibi aliam excitavit.

In Bethel quid accidit Abrahami?

R. Summam ibi passus est annonæ caritatem, quam obrem cum uxore Sara, & universa familia in Ægyptum profectus est.

In Ægypto quid gessit memoria dignum?

R. Ut mortem effugeret, imperavit Saræ uxori suæ, ut se sororem suam esse diceret. At per hoc videtur Abraham imperasse Saræ, ut meminerit.

R. Non ita est, quoniam erat ejus soror Sara more gentis illius, quæ nepotes sorores, nepotes fratres vocabat; sic Abraham vocat cap. 13. hujus libri Loth fratrem suum, cum tamen nepos esset.

Quid Saræ propter hoc accidit?

R. Ad Pharaonem regem formæ singularis commendatione deducta est: at hic Princeps, cum plagis a Deo afficeretur, non ausus in ea aliquid aggredi minus honestum, reddidit eam Abraham, cum eo graviter conquisitus, quod uxoris honestatem magno periculo exposuisset.

Abraham ex Ægypto digressus quo sese recepit?

R. In Chanaan, ubi multis opibus a Deo cumulatus est.

C A P U T IX.

Loth ab Abraham digreditur,

Genes. cap. 13.

Abraham liberat Loth,

Genes. cap. 14.

Anno Mundi 2084.

MULTÆ illæ facultates, quibus a Deo Abraham in terra Chanaan est cumulatus, cujusnam rei in causa fuerunt?

R. Ut ab Abraham ejus nepos Loth se jungeretur, & in aliam abiret regionem.

Cur se juncti ab invicem sunt?

R. Ut eas, quæ identidem inter utriusque pastores oboriebantur, rixas, contentionesque tollerent.

Loth ab Abraham se junctus quid est passus?

R. Ingens passus est infortunium. Ipse enim cum tota familia, & grege universo in Potestatem venit Codorlahonor Regis Elamitarum.

In hac captivitate diutius ne fuit?

R. Minime; ea n. cognita, Abraham cum servis suis propere accurrens Nepotem vindicavit in libertatem, fuso, fugatoque Elamitarum Rege Codorlahonor.

Quale fuit tam illustris trophæum victoria?

R. Magnum illud quidem fuit, & exitium, Melchisedech. n. Rex Salem, & Dei altissimi Sacerdos, Abraham obviam factus, eidem benedixit.

Hanc victoriam quamnam Abraham gesta consequuntur?

R. Abraham post victoriam a Deo filius pro-

promittitur, quem quidem maxime optabat, cum ad eam usque diem sine filiis fuisset.

Quot uxores habuit Abraham?

R. Duas, quarum altera matris familiae, & primariae uxoris nomine fuerat in matrimonium pridem ascita, altera vero secundariae uxoris, seu concubinae (secundum eorum temporum phrasim) nomine conjugali cum eo postea foedere est copulata.

At multiplicitas haec uxorum, cum naturali legi adverteretur, videtur & Abraham fuisse illicita.

R. Multiplicitas plurium eodem tempore uxorum adverteretur quidem legi naturae, quod ad finem attinet naturae secundariae, non autem primarium, adeoque in ea lege potuit ab ipsius tum legis, tum naturae conditore dispensari iustam ob causam, quae a mundi ortu usque ad Christi Domini natiuitatem interveniebat.

Quanam fuit causa haec?

R. Cultus Dei, qui usque ad Christum natum per carnalem generationem propagabatur, non per spiritualem, nempe praedicationem; unicum. n. elegit populum Deus pro illo tempore, a quo statim legibus, ac caeremoniis coleretur. Veniente autem Christo, advenit tempus plenitudinis gratiae, per quam non carnali, sed spiritali generatione cultus Dei per omnes gentes diffusus est, & ideo sub Christi ortum desinit ratio istius dispensationis.

At quomodo haec uxorum multiplicitas secundario, non autem primario naturae fini adverteretur?

R. Prolis generatio, atque educatio est primarius finis a natura in matrimonio intentus, ut finis autem secundarius ejusdem mari-

matrimonii est societas inter utrumque conjugem domestica, qua uxor constituitur mariti socia in rebus, ac facultatibus familiae. Multiplicitas porro uxorum primum matrimonii finem non tollit, quod ad generationem attinet, sed magis promovet; quod ad educationem vero spectat, etiam si non promoveat, non tollit tamen, tollit solummodo eam societatem domesticam, quoniam uxor secundaria non materfamilias constituitur, sed partim uxor est, partim serva.

Quare uxores haec secundariae concubinae dicebantur?

R. Propter assignatam jam causam. Quoniam enim conjungebantur viris in indissolubilem matrimonii conjunctionem ad procreationem prolis, uxores erant; quoniam vero deerat iis domestica cum viro societas, cum familia bona non administrarent, ut dominae, sed curarent, ut servae, concubinarum nomine appellabantur.

Cur Abraham duxit uxorem secundariae nomine Agar?

R. Suadente, imo & rogante Sara, quae incredibili ex eo affecta dolore, quod Abrahamum carere filii cerneret, sterilitatis suae probum tolli quodammodo iudicabat, si serva uxore fecunditas filios marito dedisset.

Hujusce consilii poenituitne deinde Saram?

R. Poenituit, & quidem insigniter. Agar enim serva, cum amari se a Domino videret, quod Isaacem ipsi filium peperisset, suae conditionis oblita, Sarae sterilitatem conviciis identidem subannabat, eamque non ut Dominam amplius reverebatur.

CAPUT X.

Fuga Agar, Genes. cap. 16. Sara concipit Isaac, Genes. cap. 18.

Anno Mundi 2084.

Quo animo tulit Sara iacta in se ab Agar serva convicia?

R. Egerrimo tulit animo, ac propterea cum Abrahamo graviter quæstæ, dolorem ei exposuit suum, quem cum iusta de causa videret Abraham esse conceptum, illud uxori permisit, ut auctoritate Domine in servam uteretur pro arbitrio, illamque, quibus placeret, modis, levibus, asperis, in officio contineret.

Quid actum de Agar?

R. Adeo cum ea actum est asperè, ac dure a Sara, ut coacta fuerit, spe omni profusus abjecta, Abraham domo egredi, & alias adire terras, divinæ se providentiæ committere, omni humano destituta præsidio.

Quo se Agar Abraham domo digressa recepit?

R. In desertum locum, ubi, cum prope fontem fessa sederet, Angelus ei Domini apparuit, rogavitque eam, unde veniret, & quo pergeret inops consili.

Quid Angelo respondit Agar?

R. Fugere se a Sara Domina nuper sua, cujus asperum imperium, iramque immodicam ferre omnino non posset; quo dicto, eam Angelus bene sperare iussit, modo nulla interposita mora Saræ domum rediret, seque, ut par erat, illi submitteret, quod illa præstitit illico Angeli verbis obsecuta.

At

At quid interim Sara? Nullum ne unquam ex Abrahamo filium suscepit?

R. Suscepit post multa vota, ac preces filium, cui Isaaci nomen imposuit, futurum omnium Abraham facultatum heredem.

Quid actum de filio Isaac recens nato?

R. Accepto ab Abrahamo divino præcepto de tota familia circumcidenda, circumcisis cæteris omnibus, & Isaac est circumcissus.

Cur hoc circumcisionis præceptum Abraham impositum est?

R. Ut Abraham genus electum, ex quo futurus erat post multa sæcula humani generis Reparator, ab aliis gentibus secerneretur, & hac quasi nota cognosceretur.

CAPUT XI.

Sodomorum delicta, & Sodoma incendium. Genes. cap. 12. Abimelech pœna affectus. Genes. cap. 20. Ismael domo pulsus. Genes. cap. 21.

Anno Mundi 2107.

Quid post hæc Abraham revelatum?

R. Eo usque devenisse Sodomitarum scelera, ut ea Deus ferre amplius non posset, proptereaque incendium imminere, quo omnis Sodomitarum regio, urbesque potissimum, quæ in eo tractu quinque erant, omnino deleterentur.

In Sodomitico incendio omnesne earum urbium incolæ igne consumpti sunt?

R. In tanta hominum multitudinem duntaxat Loth Abraham nepos, uxor illius, ac duæ filiæ eas flammæ evasere.

Quoniam modo tantæ calamitati subtrahitus est Loth?

R. Dei

32. Dei monitu per Angelos, qui speciem humanam assumpserant, ad eum perlato, quo intellexit imminentem calamitatem.

Punitur ergo Sodomam Deus?

33. Et sane tam gravi supplicio eam affecit, immisso calidus igne, ut ea solo æquata, & in cineres omnino redacta, divinæ posteris ultionis severitatem declaret.

Quonam pacto civitates illæ incendio consumptæ sunt?

34. Ignea, ac sulphurea pluvia tam ingens eis incubuit urbibus, ut deflagarint omnino Sodoma, Gomorra, Adama, & Seboim. Segor autem, quæ quinta erat urbs, cæterarum minima, in Loth gratiam incendio erepta est, eique dono data, ut haberet urbem, ubi patria profugus sua sedem figere posset.

In hanc urbem Segor receperunt ne sese, quotquot ex familia Loth Sodomitico fuerant incendio subtraherent?

35. Non omnes; Uxor enim Loth, plus, quam deceret, contra divinum præceptum, curiose respiciens, dum fugeret, quæ Sodoma ageretur, in statuum salis conversa, femineæ levitatis pœnas dedit.

Sub hoc tempus quid accidit Abrahæ?

36. Cum Geraram sub id tempus pervenisset, ubi quietem, ac tranquillitatem sibi pollicebatur, novum ei accidit infortunium. Rex enim regionis illius, Abimelec nomine, Saram, quæ se, sicut altera vice, Abrahæ sororem dicebat, ad se deduci iussit, ut ea abuteretur.

Abususne illa est?

37. Non est abusus, quoniam abmonitus in somnis a Domino, ne eam tangeret, morte afficiendus, si deliquisset, neque Saram illico Abrahæ viro suo intactam redderet,

ret, a suscepto nefario consilio avocatus est, & in mediæ noctis silentio consurgens, ministris præcepit suis, ut Abrahamum ad se vocarent, quocum graviter querelus est, quod sibi imposuisset, cum tanto tum uxoris, tum suo ipsius discrimine.

Quid his querelis respondit Abraham?

38. Respondit se gravi mortis metu adactum id fecisse; hoc unum scilicet in causa fuisse, ut uxorem rogaret, ut, tacito uxoris nomine, sororium tantum proderet; quod, ut diximus supra, falsum non erat.

Quid deinde Abraham?

39. Cum inde discederet, pro Abimelec Deum enixe precatus est. Audita est oratio, & Rex pristina restitutus est incolumitati, sublatis, quibus affectus fuerat, plagis gravissimis.

Quomodo se gessit Abraham cum Ismaele?

40. Domino eum sua abire iussit, & alibi sibi querere sedes, ubi viveret.

Cur Abrahæ domo pulsus est?

41. Displicebat Sara ludus, quem ludentem viderat Ismaelem cum Isaac filio suo; vel quod ludus ille ad idololatriam vergebat, vel quod is ludus malitiam simplici Isaac sensim instillaret, & quod seminarium esset discordiarum; quare rogavit Abrahamum Sara, ut Agar servam, & Ismaelem filium ejus domo eiceret sua.

Agar domo Abrahæ iterum pulsa quo se recepit?

42. In vastam solitudinem, quæ Bersabæ desertum dicitur; at ibi in magnam statim incidit calamitatem, aquæ scilicet penuriam ingentem passâ est. Quare, desperatis jam rebus omnibus, filio sub arboris umbra relicto, longe abiit, ne eum siti prope enectum videret morientem.

Mortuusne est siti?

R. Non ita; cum enim lacrymaretur Agar, apparuit ei Angelus Domini, qui puteum ostendit, eamque bono animo esse iussit, præcipiens illud etiam, ut Ismaelem ne desereret, futurum magnæ posteritatis parentem.

C A P U T XII.

Sacrificium Abrahæ, Genes. cap. 22. Mors Sara. cap. 23. Connubium Isaac, Genes. cap. 29.

Anno Mundi 2145.

Quid post hæc Abrahæ imperatum?

R. Ut unicum filium, quem etiam unice diligebat, ex Sara uxore susceptum, Deo in holocaustum offerret.

Paruitne Abraham huic divino mandato?

R. Adeo alacri animo divinum mandatum excepit, ut, perinde ac si vitulum, aut arietem, non filium immolare iussus esset, nulla interposita mora in montem perrexerit ad sacrificium offerendum.

Perfectæne cæde filii sacrificium?

R. Nequaquam; Angelus enim Domini tenuit immolanciam dexteram, ne gladio iam districto filium mactaret, substituto ex divino imperio in Isaaci filium ariete, quo facto Abraham domum rediit.

Mortuam paulo post Saram planxitne Abraham maritus?

R. Uxoris mortem pie dessevit Abraham; ubi vero remisit aliquid de sua gravitate dolor, de illius cæpit cogitare sepulchro. Quid hac in re venit illi in mentem?

R. Ad populum Eth venit, a quo magnis exce-

exceptus honoribus, illud enixe petit, ut pro se apud Ephronem principem civitatis virum intercederet; suaque interposita auctoritate efficeret, ut agrum quendam, quem tenebat, in quo duplex spelunca erat, sibi venderet Saram ubi uxorem tumulaturus.

Assensitne Ephron huic venditioni?

R. Qua erat ad liberalitatem propensius natura, noluit Ephron vendere agrum Abrahæ, sed dono dare maluit; quod cum Abraham recusaret, assereretque constantissime nihil se gratis accepturum, tandem eo adegit Ephronem, ut profiteretur ingenue, agri, de quo agebatur, quadringentos siclos argenteos pretium esse.

Quid ad hæc Abraham?

R. Quamvis Ephron in suscepto consilio donandi agri persisteret, Abraham nihilominus coram filiis Eth justam pro agro pecuniam appendit; emptus ager locum Saræ tumulo dedit.

Post sepultam uxorem quid fecit Abraham?

R. De generis propagatione sollicitus Isaac filio annos nato quadraginta in uxorem dedit Rebeccam filiam Batuelis filii Naçor Parui Abrahæ, ut ex ea Isaac filios susciperet futuros bonorum omnium heredes.

Suscepitne Isaac filios ex Rebecca?

R. Novem annorum spatio sterilis fuit Rebecca, quibus elapsis Esau tandem, ac Jacob uno partu in lucem geminos dedit, magnum Patri Isaac, avoque Abrahamo jam in ultima senectute constituto solatum.

Vixitne diu Abraham post ortos Jacob, & Esau?

R. Quindecim annis post eos natos inter Isaaci filii manus occubuit, & feliciter obdormivit in Domino.

Quo anno Isaaci Patris nati sunt ei duo filii Jacob, & Esau?

R. Anno ætatis illius sexagesimo.

C A P U T XIII.

Esau, & Jacob, Genes. cap. 28. Isaac benedixit filio Jacob, Genes. 27.

Scala Jacob, Genes. 28,

Anno Mundi 2148.

Filiorum Isaac Jacob, & Esau uter erat primogenitus?

R. Esau.

Conueniebantne ad invicem morum similitudine, eorundemque studiorum conjunctione?

R. Prorsus erant inter se dissimiles. Esau rudis erat, asper, agrestis, Jacob placidus, mitis, ad virtutes natura propensus omnes; ille agris colendis, hic pascendis ovibus intentus.

Dicitur in sacro Textu Esau primogenita sua Jacobo fratri vendidisse, quod hoc rei est?

R. Esau scilicet, cum primo natus esset, primogenituræ munere id sortitus erat, ut duas æsequi deberet patriæ hæreditatis partes, simulque tenere in cæteros minores nati fratres quasi patriam auctoritatem, insuper sacerdotium; quæ omnia, atque alia privilegia stultissime pro uno lentis edulio vendidit fratri.

Quid hanc primogenituræ venditionem est consecutum?

R. Jacob primogeniti locum jure emptio- nis adeptus a patre in ultima senectute constituto benedictionem accepit, quo tempore Esau venationi vacabat.

Id cum intellexit Esau, quo animo accepit?

R. Id tulit ægerrime, & fratri iratus acriter, statuit a defuncto statim Patre fraternam eadem moliri.

Quid amborum mater Rebecca consilii suscepit, ut tam nefario Esau consilio iret obviam, & Jacob filium a miseranda cade liberaret?

R. Effecit, ut, annuente Patre Isaac, in Mesopotamiam pergeret Jacob ad domum Laban Avunculi sui, & ex ejus familia uxorem sibi deligeret.

In hoc itinere quid accidit Jacob peculiare?

R. Cum appropinquaret Haram, ubi Avunculus Laban habitabat, & de via fessus quiesceret, arctior eum somnus amplexus est; secuta somnum extasis, qua extra se raptus scalam vidit stantem super terram, cujus culmen cælum pertingebat, Angelosque per eam ascendentes, & descendentes, & Dominum summitati illius innixum, cujus & voces per somnium excepit.

Quis sermo Domini in hoc somnio cum Jacob?

R. Hic fuit: Ego sum Deus Abraham avitui, & Isaac patris tui: terram, in qua dormis, dabo tibi, ac semini tuo; eritque semen tuum, quasi pulvis terræ, qui præ multitudine numerari non potest.

Expectatus de somno Jacob quid fecit?

R. Ad Laban avunculum perrexit, ut parentum mandata exequeretur.

In domo avunculi quodnam fuit Jacob officium?

R. Servituti illius se per septem annos ad-dixit, ut pro mercede in uxorem sibi avunculi filia daretur.

CAPUT XIV.

*Rachel, & Lia, Genes. cap. 29. Reditus
Jacob, Genes. 31. Reconciliatio Jacob,
& Esau, Genes. 33.*

Anno Mundi 2251.

Feliciter Jacobo cessit facta cum Labano
socero de matrimonio conventio?

R. Non bene cessit propter soceri improbitatem, qui in promissa Rachelis locum alteram filiam nomine Liam clam noctu substituit, lippam oculis, & deformem.

Ubi fraudem sensit Jacob, quid fecit?
R. Cum Labano socero graviter questus est, qui, ut generi leniret animum, & Rachelem in uxorem ipsi despondit, ea tamen conditione servata, ut aliorum septem annorum spatium famulatum sibi prestaret.

Ex Lia quot filios Jacob suscepit?

R. Sex, nimirum Ruben, Simeon, Levi, Judam, Issachar, Zabulen, ac præter hos & filiam nomine Dinam.

Ex Rachele vero quot habuit filios?

R. Unicum, nempe Josephum.

Anno Mundi 2265.

Dixit in soceri domo cum filiis suis, universaque familia Jacob est commoratus?

R. Viginti annorum spatio apud socerum moratus est, quibus elapsis in Chanaan rediit, cum centesimo, & quadragesimo prope annum attingeret.

In eo reditu quidquamne ei accidit peculiare?

R. Hoc ei accidit peculiari dignum animad-

madversione. Per totam noctem cum Angelo luctatus est, a quo demum benedictionem extorsit; ex qua lucta cum Angelo Dei vices gerente facta Israel est appellatus, idest dominans, seu prævalens Deo, ex quo nomine ad posteritatem translato, Israelitarum nomen effluxit.

Cognovine Jacobi reditum Esau?

R. Cognovit, eique venit obviam, ut eum interimeret; at Jacob blanditiis, amore, humanitate, modestia adeo ejus animum asperum alioqui, ac durum fregit, ut eam complexus Esau, omnem injuriam, fraudemque (ut censebat) condonarit.

Post reditum Jacob, quid ei memoria dignum contigit?

R. Reverens de Mesopotamia venit Jacob in Salem urbem Sichimitarum, quæ est in terra Chanaan, ubi cum moraretur, egressam filiam ejus Dinam, ut videret mulieres regionis illius, conspicatus Sichem princeps terræ illius, & ejus amore corseptus vi raptam contupravit.

Magnane indole doloris seges Jacobo?

R. Boni senis animum non minus, quam filiorum, tenuit dolor ingens ex probro familiaris illato, conceptus; quem tamen ut dissimularent, filii Jacob Pater præcepit.

Quid factum a Sichem, ut odium hoc a se averteret?

R. Venit cum Hemor Patre suo, ut Dinam in uxorem peteret, simulque illud suaderet Hebræis, futurum e re utriusque generis, si connubiis invicem jungerentur.

Quid responderunt filii Jacob?

R. Hoc fieri sibi non licere, quod populus Sichem incircumcisus esset; circumciderent ergo se Sichimitæ, quo facto connubia hæc non respuerent Israelitæ.

Hemor, & Sichem accipere ne conditionem ?

R. Populum adire suum, & concione habita persuaserunt, ut circumciderentur universi. Tertia die, cum solet circumcisionis dolor esse gravissimus, Simeon & Levi urbem gladiis districtis ingressi, inscio Jacob Patre, omnes Sichimitas nullo vel ætatis, vel dignitatis habito discrimine contra jus, fasque trucidarunt; quæ res ad Jacob Patrem delata, boni senis animum anxie mirum in modum, tum quod odisset scelus filiorum, tum quod sibi a populis finitimis timeret.

Hanc curam aliæ consecuta est ?

R. Consecuta est alia, eaque gravissima; odium nempe filiorum, quo redebant in Joseph ex Rebecca conceptum, quem utpote & ex ea natum, filium senectutis suæ, atque insuper ceterorum omnium optimum amice diligebat.

Hoc fratrum in fratrem odium quam illis mentem injectit ?

R. Cum eum aliquando in agro vidissent, de illius cæde cogitare ceperunt.

Conceptum animo facinus ad rem ne deduxerunt ?

R. Restitit eorum consilio Ruben, qui fratribus persuasit, ut in cisternam veterem conjicerent; ac vivum in eo loco sepelirent.

CAPUT XV.

Joseph venditus a fratribus, Genes. cap. 37.

Joseph castimonia, Genes. 38. Ejusdem exaltatio, Genes. 41.

Anno Mundi 2276.

Mortuus estne Joseph in eo puteo, in quem fuerat conjectus a fratribus ?

R. Non est ibi mortuus Joseph, quoniam Deo ita disponente mercatores quidam Ismaelitæ, qui in Ægyptum ibant, illac pertransierunt. Tunc Judas, arrepta occasione, ut e manibus fratrum Joseph vivum eriperet, iis persuasit, ut eum mercatoribus Ismaelitis vendiderent. Assensere consilio Judæ fratres reliqui, de venditione cum mercatoribus actum est, ac viginti argenteis emptus est Joseph, cum decimum sextum ageret ætatis annum.

Vendito Joseph, quid cogitarunt, quod Jacob enunciant, ut facinus tam atrox optimum Patrem lateret ?

R. Joseph vestimenta hædi sanguine tincta miserunt ad Patrem, ut filium crederet a fera aliqua devoratum, quæ conspicatus, & contemplatus Jacob, vestes discidit suas, & filii cæde commotus graviter, in squalore, lacrymisque diu jacuit.

Quid actum post hæc de Joseph ?

R. Eum mercatores illi Ismaelitæ Putiphari Magistro militum Pharaonis Ægypti regis venderunt.

In Putipharis domo quid accidit Joseph dignum memoria ?

R. In carcerem conjectus est, quod uxoris Putipharis diceretur expetiisse concubitum.

Fuit.

Fuitne vera hæc delatio?

R. Fuit iniquissima; tantum enim absuit, ut quidquam contra eam minus honestum moliretur, ut ab hera sua etiam ad turpia provocatus, eam constantissime repulerit primum, deinde etiam relicto pallio diffugerit, ne vel invitus quidquam peccaret.

Anno Mundi 2286.

Quoto tempore carceris vinculis obstructus est?

R. Multorum annorum spatio, multasque ibi ærumnas, & contumelias est passus.

Quid eum libertati restituit?

R. Somnium, quod viderat per somnum pharao, quodque eum anxium admodum, sollicitumque tenebat, annus autem ætatis Joseph tum trigessimusolvebatur.

Anno Mundi 2289.

Cujusmodi fuit hoc somnium?

R. Vidit Pharao per somnium septem boves pingues, quas septem alie fœdæ, confectæque macie voraverunt, septemque tritici spicas plenas, quas totidem alie admodum tenues, atque uredine percussæ devoraverunt.

Quid consilii cepit Pharao, ut tam gravi molestia, quam somnium istud iniecerat, eximeretur?

R. Cum intellexisset Pharao Joseph, qui in carcere servaretur, Prophetico afflatum spiritu futura prænuntiare, jussit eum e carcere extrahere ad se deduci; venientem excepit humaniter, eique somnium exposuit.

Quænam fuit ista somnio huic a Joseph interpretatio?

R. Per

R. Per septem boves crassas, ac pulcras, & spicas insuper plenas septem dixit intelligendos ubertatis annos, per septem vero boves macras, ac tenues, totidemque spicas exiles septem annos summæ caritatis, quæ per Ægyptum universam erat grassatura.

Quid hæc in re dedit insuper Joseph Pharaoni consilii?

R. Hæc Joseph consilium fuit, ut iis annis, quibus maxima futura erat frugum ubertas, quamplurimum posset, frugum copiam congregaret, & in septem caritatis futuræ annos asservaret.

Advenitne, quam prænunciaverat Joseph, annonæ caritas?

R. Et prænuntiato tempore advenit; post septem nimirum annos maxima non Ægyptum dumtaxat, sed orbem terrarum universum fames invasit.

C A P U T XVI.

Frates Joseph in Ægyptum pergit,
Genes. cap. 42. Joseph a fratribus
cognoscitur. Genes. cap. 45.

Anno Mundi 2296.

Cum caritas hæc annonæ Ægyptum, & orbem universum occupavit, occupavitne & ipsam terram Chanaan, & eam præcipue partem, quam Jacob cum filiis incolebat?

R. Et terram Chanaan, & eam partem, quam Jacob incolebat, invasit; ac propterea Joseph fratres in Ægyptum venire, ut frumenta emerent; cum Joseph fratre hac de re egerint; cognovit fratres suos Joseph, illi vero eum esse fratrem suum non senserunt.

Jo-

Joseph prodiditne sese statim fratribus suis?

R. Exploratores eos vocavit, ut se non nossent.

Dederuntne operam illi, ut habe ex ejus animo opinionem evellerent?

R. Jurejurando affirmarunt, se e Chanaan venisse, duodecim fratres esse, qui domi in solatium Patris parvulum Benjamin reliquissent.

Audito Benjamin nomine, quid fecit Joseph?

R. Præcepit, ut minimum natu fratrem ad se ducerent, nihil alias impetraturi.

Adduxeruntne Benjamin Fratres in Ægyptum?

R. Egredere quidem, renuente Patre, adduxerunt tamen.

Quo id modo a Patre obtinuerunt?

R. Obstrinxit seipsum Judas Patri, ac jurejurando interposito recepit, se Benjamin domum incolumem redacturum.

Magnamne lætitiā Joseph percepit, ubi Benjamin vidit?

R. Tanto persusus est gaudio, ut dissimulare, quis esset, diutius non potuerit.

Quid ergo, postquam se illis prodidit, dixit eis?

R. Ut ad communem & suam, & illorum Patrem Jacob redirent, eumque cum tota familia ad se in Ægyptum deducerent.

C A P U T XVII.

Jacob in Ægyptum proficiscitur,
Genes. 46. 47. 48. 49.

Anno Mundi 2298.

Jacob igitur est in Ægyptum versus profectus, cum tam provecta esset ætatis?

R. Desiderium videndi filium, quem multo tempore demortuum esse crediderat, ad iter illud suscipiendum ingentes ei animos fecit.

Quandiu ibi vixit?

R. Decem, & septem annis, quibus elapsis, cum morti proximum se esse sentiret, vocatis ad se filiis benedixit, eisque præcepit, ut corpus suum in majorum sepulcrum transferrent.

Quorsum hoc illis præcepit?

R. Ne eos terra Chanaan caperet oblivio, quam Deus sibi, ac nepotibus suis in hereditatem multo ante sponderat.

Diuine Joseph post mortem Patris in Ægypto moratus est?

R. Ad mortem usque, quæ anno ætatis ejus centesimo, ac trigesimo primo contigit.

Finis Libri Primi;

HISTORIÆ SACRÆ

CAPUT I.

Rex Ægyptius Hebrais infensus; Obstetrices Ægyptiæ; Moyses extrahitur ex aquis;
Exod. cap. 1. & 2.

IN Ægypto quid accidit post mortem Joseph?

R. Rerum ad Hebræos pertinentium facies in Ægypto multum est immutata.

Undenam hæc mutatio fluxit?

R. Rex nimirum novus surrexit in Ægypto, Pharaon nomine (sicuti & ceteri Reges Ægyptii) Hebrais admodum infensus.

Quibus rebus est usus, ut eos deleret?

R. Addixit eos operibus luti, ac lateris durissimis.

Hujusmodi consilium successitne Pharaoni e sententia?

R. Minime vero, auxit potius res hæc Hebrææ gentis multitudinem.

Anno Mundi 2315.

Quid ergo, ut eos deleret omnino, consilium cepit Pharaon?

R. Præcepit obstetricibus Ægyptiis, ut, cum ad partum Hebræicarum fœminarum venissent, acceptos de earum sinibus mares omnes suffocarent.

Paruerene iniquissimo edicto obstetrices Ægyptiæ?

R. Divinam ultionem reveritæ, si contra naturæ, Deique legem infantes occiderent, mares omnes vivos servarunt, quotquot recens natos vivos exceperant.

Cum & hoc consilium Pharaoni male cessisset, quæ nova cum subit cogitatio, ut impium propositum executioni mandaret?

R. Præcepit univærsis Ægyptiis, ut mares omnes ex Israelitis progeniti, statim atque in Incem editi essent, Nili fluminis aquis mergerentur.

Perierene omnes, quotquot Nilus infantes excepit?

R. Periere, ut facile est credere, reliqui omnes, uno excepto Moyse, quem ex communi clade ereptum sacra narrat historia.

Quo miraculo conservatus est in vivis Moyses?

R. Positus in fiscella ex juncis, quasi viminibus, contexta, & exterius ad aquam arcendam pice, ac bitumine oblita, conspectus est a filia Pharaonis, quæ, cum ad lavandum in flumine descendisset, misit ex ancillis quandam, quæ fiscellam ad se ferret; aperta, infantis miserata Pharaonis filia tradidit eum nutriendum sorori ipsius, quæ delitebat prope fluminis ripam, ut rei exitum videret.

Cum crevisset Moyses, quid de illo actum?

R. Adultum Moysen, quæ nutriendum eum susceperat, ad filiam detulit Pharaonis, quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque eum Moysen, idest, ex aquis extractum.

Multorumne annorum spatio in aula Pharaonis motatus est Moyses?

R. Quadraginta annos cum attigisset, ex aula secessit.

Ex aula Regis profectus quonam perrexit?

R. Ad

R. Ad homines venit gentis suæ; atque iram Pharaonis veritus, a quo querebatur ad necem, in desertum Madianitidis regionis locum secessit.

In hac Madianitica solitudine quibus rebus dedit operam?

R. Duxit in uxorem filiam Jethro Sacerdotis, nomine Sephoram, ex qua duos suscepit filios, Gerion, & Eliezer.

C A P U T II.

Rubus ardens, Exod. 3. Moyses coram Pharaone, Exod. 5.

Anno Mundi 2473.

Quid post hæc in ea eremo contigit Moyse memoria dignum?

R. Cum duceret greges sociari per desertum ad montis Horeb radices, vidit Rubum, ardentem quidem, sed incombustum, ad quem cum vellet accedere, vocem Domini audivit præcipientis, ne prius accederet, quam calcamenta deponeret.

Cur hoc ei Dominus præcepit?

R. Quod, ut subtexit Dominus ipse, terra, in qua esset, locus sanctus erat.

Quid insuper audivit ex Rubo?

R. Vocem audivit Dei, qua ei significabatur futurum, ut ipse secum & reliquum populum de Ægyptiaca servitute in libertatem vindicaret, si ad Pharaonem veniret, & ab eo divino nomine id peteret.

Quid Moyses respondit?

R. Respondit, se impeditioris lingue esse, ac proinde ineptum ad hujus legationis munus explendum.

Quo signo Deus Moyse significavit, futurum

rum illum huic muneri implendo parum, & omnia successura & sententia?

R. Virgam, quam manū tenebat Moyses, præcepit Deus, ut in terram projiceret, quæ statim in colubrum versa est, atque e colubri specie in pristinam est restituta virgæ figuram: manum insuper ejus lepra extemplo percussit, atque illico pristina reddidit salutem.

Ad quem missus est Moyses?

R. Ad Pharaonem.

Solusne ad hunc Regem missus est Moyses?

R. Datus est ei a Deo socius, atque interpres Aaron frater illius.

Quid Moyses, & Aaron Pharaoni dixerunt?

R. Significarunt ei nomine Dei Abraham, Isaac, & Jacob, ut liberum Hebraicum populum abire sineret, ut, in desertam solitudinem cum venisset, Deo suo sacra faceret?

Quid iis Pharao respondit?

R. Durum dedit illis responsum; se scilicet Deum Hebræorum non nosse, neque velle se Hebræis libertatem restituere. Quare hæc Moyses legatio nihil aliud effecit, quam ut Israel novo servitutis genere, additis laboribus, augetur.

C A P U T III.

Ægypti Plaga. Exod. 7. 8. Agnus Paschalis. Exod. 12. Nare Rubrum. Exod. 14.

Anno Mundi 2473.

Qua arte usus est Moyses, ut Regem Pharaonem induceret ad Israelitas liberos dimittendos?

R. Jussu Dei tetendit virgam suam, eaque aquas Nili in sanguine convertit; sed, cum hoc nihil obfirmatum, obduratumque regis animum moveret, alias Deus plagas immisit.

Secunda plaga quam fuit?

R. Ranae immisit sunt, quae totam Aegyptum implerunt.

Quid post hac a Deo supplicii immissum Aegypto?

R. Tertio sciniphes in universa Aegypto producti sunt, quarto musca, quinto pestis, sexto ulcera, & vesicae turgentes, septimo grando, tonitrua, & fulgura discurrentia super terram, octavo locustae, nono tenebrae, & caligo tanta, ut palpari potuisse dicatur.

Hae plagae potueruntne flectere durum animum Pharaonis?

R. His plagis multo adhuc magis ad iracundiam est provocatus.

Cum his plagis nihil proficeret Moyses, quid novi meditatus est?

R. Hoc a Deo mandatum accepit, ut, antequam decima plaga afficeretur Aegyptus, Hebraeus quisque agnum immolaret, quem parati anteae jusserat, cum nondum tenebrarum plaga advenisset.

Quid praeterea Deus hac in re Moysi praecipit?

R. Praescripsit rationem agni hujus comedendi, ut scilicet starent, manibus baculos reverterent, & id facerent festinanter, ut per singulas familias id fieret, & cuiusque domus ostia ejus immolati sanguine aspergerentur.

Cur id factum?

R. Ut Angelus, qui in singulis Aegyptiorum domibus occisurus erat per noctem Aegyptiorum.

ptiorum primogenitos, eas domos intadas relinqueret, quorum ostia agni cruore vidisset aspersa.

Paruere Israelitae universis his, quae sibi Deus hac in re per Moysen mandaverat?

R. Paruere adamussim. Cum itaque dies decima quarta mensis illius advenisset, congregati sunt omnes per familias suas, ut agnum immolarent.

Ea decima quarta diei nocte quid accidit dignum memoratu?

R. Cum nox in suo cursu medium iter peregisset, occidit Angelus primogenitos omnes Aegyptios a primogenito Pharaonis usque ad primogenitum ancillae laborantis in mola, ne jumentorum quidem primogenitis intactis.

Hac tam multa plagarum multitudo adegit tandem Pharaonem, ut populum Israeliticum dimitteret?

R. Pharaon, qui ad id usque temporis divina mandata neglexerat, tum demum obsecrare cepit Israelitas, ut abirent.

Quot annos hac Israelitici populi captivitas perduravit?

R. Annos ducentos quindecim.

Quot numero fuerunt Israelitae hac tempestate ex Aegypto dimissi?

R. Sexcenta fere millia virorum peditum absque parvulis, mulieribus, ac decrepitis senibus.

Post exitum Israel de Aegypto, quid venit in mentem Pharaoni?

R. Cum intellexisset abduxisse Israelitas multa Aegyptiorum vasa aurea, atque argentea (quae commodaverat iis Aegyptii, quaeque Deus Opt. Max. omnium Dominus ablata Aegyptiis Hebraeis donaverat expresse per Moysen) ita percussus eos insequi statuit.

ut eam ulcisceretur injuriam, sed consilio ejus felicitas desuit.

Quis oblitit huic Pharaonis consilio?

R. Moyses, cum ad mare Rubrum populus pervenisset, virgam illam, qua tot pertraverat antea prodigia, super maris aquas, extendens, divisit aquas, quæ, sicco maris alveo relicto, murum quasi a dextera, & lava effecerunt, ut Israel sicco vestigio transiret.

Cur sicco vestigio idem mare Rubrum Pharaon ipse pertransire non potuit?

R. Ingressus est quidem & Pharaon cum curribus, atque exercitu suo, sed extendente Moysen manum reduxit Dominus super Ægyptios aquas maris, & in mediis fluctibus involuit omnes perierunt.

Fuit ne hoc ultimum divini erga Israeliticum populum amoris argumentum?

R. Fuit illud quidem maximum, non tamen postremum; eis enim post maris transitum in columna nubis viam sternebat per diem, & in columna ignis per noctem, ac a recto tramite aberrarent.

C A P U T IV.

Manna, Exod. cap. 16. Aqua ex saxo extracta; Amalecitis pene ad integrum delati, Exod. cap. 17.

Anno Mundi 2513.

Quonam cibo in vasta illa solitudine Israelitæ vescabantur?

R. Vescabantur cibo, qui singulis diebus cadebat e Cælo, quem, quod nescirent, quid esset, manna (manhu enim Hebræice significat, quid hoc?) appellabant. Erat autem

mannâ

manna simile torri, & crystallinæ guttæ in coriandri seminis formam conglobatæ.

Quo diei tempore cibus hic descendebat in terram?

R. Primo mane descendebat, colligebaturque ante Solis ortum; nam Sole calente liquecebat, & evanescebat.

Licebatne ex manna quidquam ad sequentem diem reservare?

R. Veterat id Dominus per Moysen.

Cibus unde haberent Israelitæ, didici ex dictis, cedo mihi, unde potum haurent?

R. Vel lapides Israelitis potum suppeditabant. Cum enim in Horeb petram Moyses virga percussisset, inde fluxerunt aquæ tam multæ, ut innumerabilis pene populi sitim extinxerint.

In solitudine cum essent, quonam modo se ab imbrum impetu, & a Solis calore protegebant?

R. In tabernaculis habitabant.

Quis populus eos ex Ægypto digressos primo bello petiit?

R. Amalec gens prima omnium in Raphidim adoriuntur hostili animo Hebræos. Progeniti enim ex Esau Amalecitis antiquum Patris sui contra Jacobum fratrem odium imitati, posteris illius erant infensi. Occurrunt ergo illis, ut transitum eorum ad promissam terram impediunt, ac rem bello, armisque decernant.

Hunc Amalecitarum impetum represseruntne Israelitæ?

R. Josue a Moysen missus cum expedita bellatorum manu pugnabat contra Amalecitas, Moyses autem in vertice collis, ut adesset suis, tendebat supplices ad Deum manus, quæ Moysis oratio tantopere apud Deum valuit, ut Amalec sulcus, fugatusque recederet.

CAPUT V.

Prima divina Legis tabula, Exod. 19. Vitulus aureus, Exod. 32. Secunda tabula, Exod. 34.

Anno eodem.

Quid post devictos Amalecitas sacra narrat historia?

R. Narrat. Moysen in montis Synai vertice Legem divinam accepisse, quæ Decalogus dicitur, seu vulgo decem divina mandata.

Quanto tempore in ejus montis vertice mansit Moyses?

R. Quadraginta dierum, ac noctium spatium, quo tempore perpetuo cum Deo familiariter, aut cum Angulo Dei vices gerente versatus est.

Cum in monte divina accepturus præcepta Moyses ascenderet, cuiam regendi populi curam commisit?

R. Aaroni fratri suo, qui Israelitarum minus, quam constantem vitam, ac Sacerdotem deceret, perterritus, atque eorum sollicitationibus a vero Dei cultu ad Idololatriam, si non ex animo, certe re adductus, vitulum ex auro constabilem fecit, quem insana turba, ut Numen, colere cepit, eique thus adolere.

Id cum vidit Moyses, quid fecit?

R. Iratus valde projecit de manu tabulas, & ad radicem montis confregit, arripensque vitulum combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & ex eo potum dedit filiis Israel, quorum 23. millia, Levitarum ministerio usus occidit,

Sup-

Supplicio hoc affectis Israelitis reparavit ne Moyses, quas confregerat, Legis tabulas?

R. In montem rursus ascendit, deferens secum novas tabulas instar priorum, super quas scripsit Dominus verba, quæ habuerant tabulæ, quas frægerat, easque ad populum detulit, ut divinam ei voluntatem aperiret. Placuit divina lex populo, camque juravit se perpetuo servaturum.

CAPUT VI.

Tabernaculum; Candelabrum aureum; Arcæ Fæderis; Panes Propositionis, Exod. 25. 26. Vestes Sacerdotum, Exod. 28.

Anno eodem.

Quandonam constitutum est Tabernaculum?

R. Anno secundo post exitum populi Israelitici de Ægypto.

Quid in Tabernaculo erat insigne præ ceteris?

R. Candelabrum aureum, cujus ideam Deus ipse Moysi tradiderat.

Quale erat hoc Candelabrum?

R. Erat ductile ex auro purissimo, ex cuius altero latere calami tres, ac tres ex altero egrediebantur, ac per calamos singulos tres erant scyphi, quasi in nucis modum, sphaerulaque simul, & liliam; in ipso autem candelabro quatuor erant scyphi in nucis modum, sphaerulaque, & lilia per singulos. In eo autem lucernæ septem diu noctuque ardebant.

Quid aliud in Tabernaculo a Moysse positum est?

R. Altare construxit, quod thymiamatis

D 4 dice-

dicebatur, quod in eo thus, & aromata Deo adurerentur.

Quanam ex materia erat Ara ista consecrata?

R. Ex lignis Sethim, tecta ex omnibus partibus auro; porro quadrata erat, cubito uno longa, ac lata, alia autem duobus.

Nonne & alterum Altare construi iussit Dominus?

R. Ita est: fuit autem alterum hoc dictum Altare holocaustorum. & hoc ipsum quadratum erat, quinque cubitos longum, ac totidem latum, altum vero tres.

Quanam ex re compositum erat?

R. Et hoc ex lignis Sethim factum erat, tectum ex omni parte laminis aereis.

Perfecto Tabernaculo quid novi Moyses suscepit?

R. Arcam illico fœderis Moyses construxit.

Quanam ex re mystica illa arca constructa est?

R. Ex ligno incorruptibili. Duos cubitos cum dimidio longa erat, lata uno eum dimidio, auro intus, ac foris intexta.

Quid in hac Arca erat collocandum?

R. In ea tabulæ Legis Dei digito scriptæ erant ex divino mandato asservandæ.

Post arcam fœderis quid factum a Moysse?

R. Post hæc Mensam construi voluit.

Ad quem usum?

R. Ut in ea panes propositionis ponerentur. Erant autem duodecim per singulos dies, quorum sex altera ex parte, ex altera pariter sex statuebantur.

Quanam ex re erant panes isti consecrati?

R. Ex farina pura cum oleo permixta.

Quinam sunt ii, qui a Deo electi sunt, ut horum divinarum munerum ministri essent?

R. Aaron

R. Aaron, & filii ejus.

Quisnam vestes Testamenti veteris Sacerdotes gerebant?

R. Vestes lineas gerebant, quæ Albæ Sacerdotum novæ Legis non multum erant dissimiles.

Quodnam potissimum præceptum est Sacerdotibus impositum?

R. Ut curarent, ut ignis in Altari Deo perpetuo arderet, novis semper lignis manz, & vespere suppositis.

Ignis hic qualis erat?

R. Sacer ignis erat, quo impleri thuribula lex erat, cum suffumigationes a Deo præscriptæ faciendæ essent.

C A P U T VII.

Nadab, & Abiu, Levit. 10. *Blasphemi lapidibus obruti*, Levit. 24. *Exploratores duodecim*, Num. cap. 13. & 14.

Anno Mundi 2514.

Hanc sacri ignis legem est ne quispiam aliquando transgressus?

R. Transgressi sunt eam primi omnium Nadab, & Abiu, filii Aaron natu majores, qui cum thuribulum non sacro igne ornassent, sed profano, dum thus Deo adolebant, in Tabernaculo coram Domino igne devorati miserine perierunt.

Quodnam aliud dedit sub hoc tempus Dominus iuxta severitatis exemplum?

R. Cum duo Israelitæ iurgati essent in castris, eorumque alter divinum nomen blasphemasset, & maledixisset ei, adductus ad Mosen, Dei iussu extra castra eductus, lapidibus oppressus est ab iis omnibus, qui illius blasphemias audierant.

Quid

Quid post hæc Moyses?

R. Duodecim misit exploratores ad considerandam terram Chanaan, in cuius jam finibus erant.

Quid exploratores hi reulerunt.

R. Josue, & Caleb tam multa in ejus regionis laudem prædicarunt, ut, cum hæc Israelitæ vera esse non posse censerent, fidem habuerint potius decem eorum sociis, qui terræ illi detrahebant, dicentes; *Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos, populus, quem aspeximus, procera statura est, ibi vidimus monstra quadam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparari, quasi locusta videbamur.*

Cum hæc inter se diversa audisset de eadem regione populus, quid se fit?

R. Clamavit contra Caleb, & Josue omnis multitudo, & lapidibus eos voluit opprimere; ilque fecisset insanam vulgus, nisi eos a proposito deterruisset gloria Domini, quæ super tectum fœderis cunctis filiis Israel apparuit.

Iratus ne est Dominus propter hanc populi, & exploratorum iniquitatem?

R. Tantopere indignatus est, ut jurarit, neminem ex innumera propemodum multitudine ex Ægypto digressum terram Chanaan ingressurum, exceptis Josue, & Caleb, illique, qui vigesimum nondum annum attigerant.

Divinum hoc verbum est ne ad effectum deductum?

R. Ita est. Ingratus namque populus variis erroribus huc, illucque per Arabiæ solitudinem actus est, in qua peregrinatione multis modis omnes perierunt.

Alius ne quispiam jurgatus est contra Moysen?

R. Et

R. Et Maria soror illius.

Propter hanc culpam quodnam sustinuit Maria supplicium?

R. Percussa est lepra fœdissima; sed post dies septem, quibus juxta legem sese extra castra continuit, orante Moysæ, mundata est, ac sanata.

C A P U T VIII.

*Core, Dathan, & Abiron, Num. cap. 16.
Serpens acutus, c. 21. Balaam, 22. 31.*

Anno Mundi 2514.

Nonne in hæc eadem incidit tempora supplicium Core, Dathan, & Abiron inflictum?

R. Ita est. Cum enim contra divinam Legem Sacerdotalia munia usurparent, dirupta est terra sub pedibus eorum, eosque deglutiit.

Hoc supplicium continuit: ne in officio pravum alioquin Israelitarum ingenium?

R. Minime vero, quia hæc ob rem vehementior, quam ante, in populo illo seditionis orta est.

Anno Mundi 2552.

Quam proxima fuit jurgii hujus, ac seditionis occasio?

R. Tum solitudinis illius diutinae tedium, tum manna fastidium, tum Ægyptii alii memoria, atque inde cupiditas.

Quid pro hoc flagitio recipere supplicii?

R. Serpentes ignitos Dominus in illos inmisit, ex quorum contactu innumeri propemodum periere.

Quo-

Quonam modo avertit Moyses hanc populi cladem?

R. Fecit Moyses ex divino mandato serpentem aneum, quem cum sancti aspicerent, sanabantur.

Anno Mundi 2553.

Quid sub hoc tempus accidit memoratu dignum?

R. Cum castrametatus esset populus Israeliticus in campesribus Moab, Balac Moabitum Rex perterritus misit nuntios ad Balaam ariolum, ut ad se veniens Hebræo populo malediceret.

Venitne Balaam?

R. Venit quidem, sed in medio itinere apparuit ei Angelus Domini, quem prius cognovit asina, cui molus Propheta insidebat. Cernens enim asina stantem Angelum in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, quam cum verberaret Balaam, stetit Angelus in angustiis duarum maceriarum; quem videns asina junxit se parieti, & insidentis Prophetae pedem attrivit; concidit illa tandem sub pedibus sedentis, & humanam mirabili prodigio vocem efformans de sefforis inhumanitate conquesta est.

Quid ad hac Balaam?

R. Aperuit tum Dominus oculos Balaam, & conspiciens Angelum stantem in via, gladiumque districtum, adoravit eum pronus in terram, illud pollicitus, domum se suam illico rediturum, si id ei placeret.

Quid Balaam respondit Angelus?

R. Dedit ei perficiendi itineris facultatem, ea tamen conditione servata, ut ea tantum diceret, quæ tum ex divina revelatione accepisset.

Paruit ne Angeli imperio Balaam?

R. Paruit. Ad Regem enim Balac deductus, datoque in conspectum Israelitarum exercitu juxta Domini mandatum populo illi benedixit, cui maledictionem Balac optaverat; quæ res mirum in modum Moabitum Regis iram excitavit.

Ut iram Regis a capite suo averteret Balaam, quid consilii suscepit?

R. Pessimum dedit Regi consilium, ut nempe Israelitis Madianiticis feminas, quæ formæ pulehritudine cæteris eminent, conspiciendas traderet; quo cum iis fornicati, & Idola earum venerati a Deo suo punirentur.

Successit ne res hæc e sententia Balaam?

R. Ita vero; illexerunt enim illæ foemineis artibus Israelitas, & ad Idololatriam facillime pertraxerunt.

In populo Israel nemo ne inventus est, qui zelo divinæ Legis flagitio huic obviam iret?

R. Phinees inventus est, qui Judæum quendam cum Madianitide concubentem conspiciatus, utrumque uno ictu transfixit, quo quasi sacrificio divinum furorem extinxit.

Phinees hic quicquam ne præterea gessit egregium?

R. Missus a Moyses cum XII. hominum millibus, ut adversus Madianitas pugnaret, inito prælio fregit, mares omnes occidit, inter quos quinque gentis illius Principes erant, & Balaam ariolus; urbes eorum, viculos, & castella consumpsit, mulieres, & parvulos, omniaque pecora cepit, ac supellectilem universam.

Victoriam hanc quo animo Moyses excepit?

R. Extra castra in occursum Phinees præingenti gaudio egressus est; sed mox cum refer-

reservatas a cæde vidisset feminas, quæ ad Idololatriam Israelitas adduxerant, iratus Principibus, ac Tribunis excrocitus, iussit, mulieres omnes, quæ viros cognovissent, jugulari; puellas vero, & scæminas adhuc virgines reservari, quarum sane triginta duo millia fuerunt.

C A P U T IX.

Moyse obitus, Deut. c. 32. & 34. Transitus Jordanis, Jos. cap. 3. Expugnatio Jericho, Jos. cap. 6. Huius urbis excidium, c. 7. Sol immotus, c. 10.

Anno Mundi 2553.

Quam rem post hæc Moyse suscepit?

R. Tradidit possidendam Tribubus Ruben, Gad, & dimidia tribui Manasse terras omnes, quæ trans Jordanem erant, &, quoniam non erat ipse Jordanem transiturus, præcepit ei Deus, ut vocato Josue ei coram multitudine universa ducendi populi curam committeret, quod Moyse illico præstitit.

Quonam deinde secessit Moyse?

R. Ascendit in verticem montis Abarim, benedixit omnibus Tribubus Israel, &, promissionis terra conspecta, mortuus est.

Quot annos Moyse attingerat, cum cessit e vivis?

R. Centum annos, & viginti.

Ubinam sepultus est?

R. In valle campestrium Moab prope Montem Phogor.

Quis Moyse successus est in Israelitarum Principatu?

R. Josue filius Nun, de Tribu Ephraim, qui

qui suscepti initio regiminis cis Jordanem Israelitas adduxit.

Quanam ratione trajecit Jordanem?

R. Arca fœderis præcunte, aquæ inferiores decurrerunt, ac detecerunt, superiores autem aggere quasi facto constiterunt ad insiar montis intumescentes, adeo ut populus per erentem alveum ad alteram ripam pervenerit.

Quanam fuit prima Urbs, quam post Jordanis transitum Josue expugnavit?

R. Urbs Jericho fuit, quæ adversantibus Judæis clausa erat, atque munita.

Quonam modo eam cepit Josue?

R. Circumdacta septies Arca jussu Dei, buccinisque clangentibus mania Urbis corruerunt.

Cujusnam Urbis excidium Jerichoniam cladem excepit?

R. Urbs Hai universa incendio perit, in-olis omnibus ad duodecim millia usque interemptis.

Quid post hæc egit Josue memoria dignum?

R. Imperavit Soli, ut staret, neque juxta naturalem ordinem occumberet, donec de quinque finitimis regibus sumeret vindictam.

Paruit ne Sol Josue Imperio?

R. Inaudito omnibus sæculis miraculo constitit tandiu Sol, donec quinque Reges cum immensa copiarum multitudine fusi, ac fugati sunt.

Quid devisis hisce Regibus factum?

R. Imperavit Josue, ut aperta spelunca, in quam sese receperant, ex ea educti suspenderentur.

His gestis quid actum a Josue?

R. Terram Chanaan, quam in ditionem suam

suam redegerat, in partes distribuit, ac singulas partes singulis Tribubus assignavit.

Quot annos rexit Josue Israellem?

R. Annos viginti quinque.

Quo anno aetatis suae mortuus est?

R. Centesimo, & decimo.

C A P U T X.

Caleb, Adonibezech punitus, Jud. c. 1. Mors Sisara, c. 4. Sacrificium Gedeonis; Miraculum velleris; Medianitarum clades. c. 7.

Anno Mundi 2570.

Quis Israeliticum populum post Josue obitum rexit?

R. Caleb, cujus nomen illustre reddidit Adonibezech Regis clades.

Quid huic accidit Regi?

R. Capto ab Israelitis summitates manuum, ac pedum praefice sunt, ac Hierosolymam adductus ibi mortuus est.

Quis Caleb mortuo successus est?

R. Dei populus septem annorum spatio a senioribus rectus est, cumque nullum haberet, qui sibi praeslet, ad Deum confugit, ut duce aliquo constituto a finitimarum gentium incurSIONIBUS liberaretur.

Quis ergo in duce populi a Deo est designatus?

R. Othoniel nepos Caleb.

Quot annos praefuit hic Judex populo Israel?

R. Quadraginta annorum spatio rexit Israellem.

Mortuo Othoniele, quid accidit Israelitis adversi?

R. Per decem, & octo annos Eglon Moabita-

bitarum Regi durissimam servierunt servitutem.

Quis eos in libertatem vindicavit?

R. Aod, qui tyrannum hunc obruncavit.

Quot annorum spatio judicavit Aod Israellem?

R. Octoginta annorum spatio.

Quis in Aodi locum electus est?

R. Samgar jus unius anni spatio dixit Israeli.

Quid singulare fecit Samgar?

R. Percussit sexcentos Philistaeos vomere.

Ad ejusnam manus post Samgaris mortem Israelis regimen devenit?

R. Debbora femina Israelitici populi suscepit habenas.

Quid pecculitate accidit, regente populum Debbora?

R. Jabin Rex Chanaan bellum Judaeis indixit, ducem exercitus universi Sisaram constituit; adversus quem a Debbora cum exercitu non mediocri Barac missus est.

Quid in hoc bello accidit dignum memoria?

R. Perterruit Dominus Sisaram, atque universam illius multitudinem, adeo ut impo-
sitis mentis Sisara, re omni desperata, pedes fugerit, ac tentorium Jahelis uxoris Haber Cinci intraverit, ibique operus pallio jacuerit.

Quid actum tandem de Sisara?

R. Fessum illum de itinere, & opoto late artior, quam solebat, somnus complexus est. Tum Jahel assumpto clavo tabernaculi, ac malleo, & cum silentio ad eum ingressa temporibus illius clavum infixit, percussumque malleo defixit in cerebrum. Sisara inde soporem morti consocians defecit, ac mortuus est.

Mortua Debhora, quid accidit populo Israel?

R. A patria rursus Israeli eius populus religione ad Idololatriam deflexit; eum propterea tradidit Dominus in manum Madianitarum, qui per septem annos durissima cum iugo pressum tenuere.

Anno Mundi 2759.

Quis ille fuit, qui Domini iussu populum a Madianitica subtraxit captivitate?

R. Gedeon fuit, qui cum divinum ab Angelo voluntatem exceperisset, agnovissetque ingenti miraculo ignis repente ex petra divinitus per virgam excitari, se a Deo ad liberandum populum esse delectum, ad id unum suas omnes cogitationes, atque consilia convertit.

Alione miraculo divinæ voluntatis?

R. Ita est; oravit enim Dominum, ut posito per noctem vellere lanæ in area, ros in solum vellus caderet, & in omni terra siccitas esset; altera vero nocte solum vellus ficcum esset, omnis vero circumquaque tellus rore maderet; atque ita factum est.

Quid post hæc a Gedeone gestum est?

R. Collegit magnam populi multitudinem, sed cum hic numerus major esset, quam oporteret, Dei iussu omnes primum pavidos, ac formidolosos abire iussit; deinde eos, qui reliqui erant, ad Jordanem adduxit, ut ex modo bibendi aquam alios ad pugnam retineret, alios domum remitteret.

Quinam electi sunt Dei iussu ad pugnam, quinam vero dimissi?

R. II electi sunt, quos vidit Gedeon manum ad eos admota lambentes aquas, qui numero

mero tercenti fuere, reliquos vero, qui lingua canum more aquas avidissime absorberant, in locum suum reverti iussit.

Quomodo tercentis hisce tantum stipatus Gedeon militibus Madianitas devicit?

R. Divisit tercentos viros in partes tres, ac singulas singulis tubas dedit, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum, præcepitque iis, ut per castrorum circuitum clangerent, & conclamarent: *Domino, & Gedeoni*, simulque lagenas inter sese comploderent; sinistra autem manu lampades tenerent, & dextra tubis personarent; quæ res adeo universa hostium castra turbavit, ut Madianitæ mutua se cade truncaverint.

Alias ne Gedeon expeditiones suscepit?

R. Non alias, quoniam tantus terror ex Madianitica clade conceptus finitimas gentes invasit, ut nemo Israelitico populo negotium facessere auderet.

Quis post Gedeonis obitum Israelem iudicavit?

R. Abimelech filius illius.

Quid mortuo statim Gedeone Abimelech rerum suscepit?

R. LXX. fratres statim occidit, unico excepto Joathan natu minimo, qui absconditus fratris impiissimi crudelitatem evasit.

C A P U T XI.

Mors Abimelech, Jud. cap. 9. Filia Jephthæ, Jud. cap. 10.

Anno Mundi 2768.

A Bii ne Abimelechi scelus impune?

R. Non ita; expugnato enim oppido Thebes, cum juxta turrim munitionem in

media urbe sicam fortiter dimicaret, ignemque supponere niteretur, mulier quaedam mola fragmen jaciens capiti ejus illisse, cerebrumque confregit: quod cum ferre non posset, armigerum advocavit, ut se gladio interficeret, ne a femina occisus diceretur.

Mortuo Abimelech Tyranno, quisnam Judex a Deo est populi Israel constitutus?

R. Thola, de quo nihil habemus in sacris paginis illustre. Populum tamen caste, integre viginti annorum spatio judicavit. Post Tholam quis Israeli praefuit?

R. Jair, quo populum Dei judicante, a Philistaeis, atque Ammonitis durissimam per decem, & octo annos servitatem perpeffus est Israel.

Quis demortuo Jair successit?

R. Successit Jephthe filius mulieris meretricis, vir Galaadites, militari gloria conspicuus.

Quid contigit Jephthe maxime dignum memoria?

R. Cum votum Domino concepsisset hujusmodi: *Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meae, mihiq; occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, cum in holocaustum offeram Domino; percussis hostibus domum revertenti occurrit prima omnium unigenita filia cum tympanis, & choris, ut Patris victoriam celebraret: in eam propterea se adductum necessitatem putavit, ut filiam mactaret, quo votum ante victoriam conceptum impleteret.*

Quis hujus victoriae a Jephthe relatae fructus fuit?

R. Post multa eorum millia interempta, viginti etiam eorum urbes Israelitico imperio subjecit.

Quot

Quot annos praefuit J. phte Israeli.

R. Annos sex cum populum rexisset, excessit et vivis, in cuius locum datus est a Deo regendo populo Judex Abefan per septem tantum annos, cujus deinde locum Abjalon per decem annos tenuit, quo pariter mortuo, judiciaria potestas ad Abdon devenit, cujus principatus octo annorum spatio est definitus.

C A P U T XII.

Samsonis ortus, Jud. cap. 13. Philistaei ab illo debellati, Jud. cap. 15. Porta urbis Gaza, Jud. cap. 16.

Anno Mundi 2848.

Cum nemo ex praecedentibus iudicibus causus esset Philistaeorum jugum a populo Hebraei cervicibus excutere, cuiam tandem egregium facinus est reservatum?

R. Samsoni, viro omnium, quotquot unquam fuerunt, robustissimo, cui post Abdonis mortem judiciaria potestas est tradita.

Ex quamam Tribu natus erat?

R. Ex Tribu Dan, filius Manue.

Quid gessit Samson illustre, atque praclarum?

R. Tam multa gessit aeterna digna admiratione, atque memoria, ut, nisi sacrarum literarum gravissimo, certissimoque testimonio niteretur, conficta, falsaque esse viderentur.

Quenam inter caetera maxima sunt, atque praecipua?

R. Maxilla asini primum omnium mille Philistaeos fregit, ac fudit.

Quid accidit ex hac pugna Samsoni?

E 3

R. Tan-

R. Tanta eum sitis invaluit, ut de vita jam desperans sua Dominum oraret, ut sibi dare aquarum fontem pelleret; mortuus, nisi impetrasset.

Audiatne Dominus Samsonis preces?

R. Audit; & ex maxilla illius dente aquas elicit, quibus sitim depulit Samson, viresque recipit. Idcirco appellatum est nomen loci illius; *Fons invocantis de maxilla*.

Quid aliud præterea ab eo gestum, quod illius robur prodat immensum?

R. Cum a Philistæis inclusus teneretur in urbe Gaza, apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis, & sera, impositaque humeris portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.

Cuinam rei Samsonis robur erat alligatum?

R. Crinibus erat alligatum, quibus recisus, elanguit, neque ea amplius agere potuit, quæ pridem cum tanta gesserat gloria.

Quonam modo prodigiosus crinis est Samsoni evulsus?

R. Cum Dalila, quam deperibat, aperuisset admodum temere, ut amantium mos est, robur suum a proluxa coma pendere, in sinu ejus, nimium fœmineæ credens levitati, ac blanditiis, dormitæ cœpit, dormienti scelerata fœmina caput abrasit, & Philistæis tradidit, qui vinculum catenis Gazam duxerunt, oculisque erutis, clausum carcere, pristino addixerunt.

Diu ne in laborioso, atque indignissimo opere desudavit?

R. Non ita diu; namque cum in hoc turpissimo opere operam collocaisset suam non multo tempore, cœperunt renasci capilli, atque crescere, simulque ei robur pristinum est restitutum. Quapropter, invocato Dei nomine, ambas columnas, quibus Ba-

filica

filica imitebatur, in quam Idolo Dagon sacra faciuri convenerat Philistinorum Principes, atque tria millia insuper promiscui vulgi, apprehendens, eas ita concussit, ut corridente domo plures interfecerit moriens, quam vivus occiderat.

Peccavit ne Samson, qui, ut Philistæos occideret, seipsum etiam interimere voluit?

R. Non peccavit, imò actum heroicæ fortitudinis exercuit, cujus propterea facinus laudat, eumque in sanctorum numero collocat. D. Paulus in epist. ad Hebr. cap. 11. Non enim mortem suam hoc in facto intendebat, sed eadem Philistæorum, quam eis, utpote populi electi hostibus, inferre poterat. Præterea speciali Dei instinctu, ut asserit D. August. id ab eo factum esse vero proximum est, cum credibile sit ei robur pristinum calens ob hanc rem restitutum.

Quæ bona Israelitico populo Samsonis mors comparavit?

R. Libertatem.

C A P U T XIII.

Uxor Levita prodigiosa libidine a Beniaminita Gabaa Urbis extincta, Jud. cap. 19.
Beniaminita ob hoc scelere ferme ad vitam internecionem deleri, Jud. cap. 20.
Ruth sequitur Nohem uxorem suam, Ruth cap. 1.
Ruth eadem nubit Booz, Ruth cap. 4.

Post hæc quid in sacra narratur historia?
 R. Res narratur, quæ totius prope Tribus Benjamin creavit exitium.

Quid hoc est?

R. Cum Levita uxorem suam domum a parentum domo reduceret, nox eum in me-

dio intercepti cinere, cum prope Gabaa esset, quæ Urbs Benjamin Tribui sorte obvenerat. In eam propterea urbem ingressus, cum nemo esset, apud quem invitatus diversaretur; senex quidam pius vir, qui & peregrinus erat in Gabaa, & in monte Ephraim natus, unde Levita hic noster advenerat, in domum suam invitatum Levitam humaniter, ac benigne fovit, omniaque, quibus indigebat, suppeditavit abunde.

Quid in medio eis evenit convivio?

R. Epulantibus illis, venerunt viri civitatis illius improbissimi, & circumdata domo fores senis pulsare cœperunt, clamantes, ac postulantes Levitam, ut illo ad prodigiosam libidinem abuterentur; ac tandem obliuissimum animo in hoc persistere impio, nefarioque consilio, quantumvis bonus senex eorum petitionem, ut iniquissimam, rejiceret, ut adactus fuerit Levita ad eos uxorem suam educere, usque illudendam tradere, ut suam in ea libidinem complentes, non alterum illud contra naturam scelus aggredierentur. Misera ergo femina per totam noctem abusi, eam mane dimiserunt, quæ cum domum senis iterum peteret ad maritum, sparsis in limine manibus corruit, ac jacuit exanimis.

Ulnusne est Levita injuriam sibi, & conjugii illatam?

R. Quomodo potuit, ulnus est injuriam. Atrepto enim gladio, & uxoris cadavere cum ossibus suis in duodecim partes, ac frustra dissecto, misit singulis Tribubus partes singulas, ut eas contra Urbem Gabaa tanti ream criminis ad iracundiam provocaret.

Quid tum actum de Beniaminitis?

R. Beniaminitæ omnes, cum tradere no-

visissent eos, qui flagitium hoc perpetraverant, dignas tanto scelere penas dederunt; quoniam 25. illorum millia ab Israelitis interfectione deleta sunt, & urbes eorum solo æquata. Tantæ cladi vix sexcenti viros superverunt, qui in desertum fecerunt.

Anno Mundi 2708.

In hæc tempora incidit historia Ruth: quid de hac femina sacra refert historia?

R. Refert Elimelech cum tota familia sua peregrinatum, adductum fame, quæ in terra Bethlem patria sua grassabatur, & ad Moabitas profectum cum uxore Nohemi, ac duobus filiis, qua in regione paulo post mortuus est.

Quid Nohemi, mortuo conjugè?

R. Filiis suis puellas duas Moabitas dedit uxores, quarum altera Orpha, quæ primogenito Nohemi nupsit, alteri Ruth, quæ natu minori in matrimonium est copulata; qui tamen ambo Nohemi filii post annos decem e vivis exciderunt.

Quæ tum cogitatio Nohemi marito viduæ, ac filii omnibus orbata?

R. Ea Nohemi mentem incessit cogitatio, ut in Judæam redire statuerit, quam cum deserere Ruth nurus omnino nolle, ejus vel invitate laici individua semper comes adhæsit. Venere ergo in Judæam, cum messis colligendæ tempus advenisset, acciditque, ut in quem agrum primum Ruth collectura spicarum reliquias advenerat, quo suæ, & socrus consulere necessitati, is esset divitis hominis nomine Booz, qui cum Elimelech Nohemi marito sanguinis erat cognatione conjunctus.

Quonam modo Moabiticam feminam Booz excepit ?

R. Cum intellexisset feminam illam Judæam esse, ac Nohemi filiam, humanissime excepit, jussitque messores suos plures illi spicas post se relinquere, illamque adhortatus est, ne alibi, quam in agro suo, colligeret, eamque laudavit pietatis erga socrum nomine, ad quam tres tritici modios attulit, retulitque simul, quum humaniter secum actum esset a Booz. Id cum audisset Nohemi, effecit, ut Ruth a Booz in uxorem duceretur.

Quonam modo matrimonium hoc contractum est ?

R. Ruth secuta Nohemi consilium ad pedes Booz dormientis recubuit, vestibus ornata splendidioribus, quam cum sensisset prope se recumbentem Booz, sciscitatus ex ea est, quæ femina esset, aut quo tandem consilio ad se dormientem accessisset.

Quid ad hæc Ruth ?

R. Se Judæam esse significavit, ac Nohemi filiam, proptereaque Booz ipsum sibi propinquitate conjunctum, a quo potius in uxorem accipi deberet juxta præceptum de propinquorum semine suscitando in divina lege præscriptum.

Quid tum Booz ?

R. Respondit, esse se ad divinam legem implendam paratissimum, etiamsi ultimo senio laboraret, dummodo qui se propinquior erat, jus sibi suum cederet, addiditque munus hordei mensuratum ampliorum, quam antea.

Jurine cessit suo alter ille Ruth propinquior, quam Booz ?

R. Cessit; adeoque coram senioribus urbis matrimonium contraxit Booz cum Ruth,

Ruth, suscepitque ex ea Obed Patrem Ithai, sive Jesse, & avum David Regis, non sine ingenti Nohemi lætitia, cui gratulata est civitas universa, quod Deus angustias priores maximo illo gaudio in extrema compensasset senectute.

Finis Libri Secundi.

HISTORIÆ SACRÆ

LIBER TERTIUS.

Quo ea, quæ sub Regibus contingere,
continentur.

CAPUT I.

*Samuel deserviens Heli Pontifici in sacris
Templi muneribus, lib. 1. Regum cap. 1.
Heli punitus a Deo, cap. 4. Idolum Dagon,
cap. 5. Arca a Philisthæis ad Hebræos remis-
sa, cap. 6. Philisthorum clades, cap. 7.*

Anno Mundi 2878.

Qui libri ordine historico libros Judi-
cum consequuntur?

R. Post Judices Reges in Israele re-
gnarunt, quorum gesta hic describemus.
Desinit enim Judicium liber (cujus Ruth ap-
pendix est) in Samfone, qui ante Heli ul-
timus fuit Judex. Quare, narrata brevi in
primi Regum libri exordio ultimorum duo-
rum Judicum Heli, ac Samuelis vita, Sau-
lem primum in Israele Regem sacra nobis
exhibebit historia.

Quo ergo munere in populo Israel Heli
fungebatur?

R. Heli in populo illo & Judiciariam, &
Pontificiam simul sustinebat dignitatem.

Heli huic quomodo datus Samuel?

R. Anna Samuelis mater cum vellet filium

Tem-

Templi addicere ministerio, ut Deo redde-
ret, quem a Deo acceperat, puerum adhuc
annorum trium vix ab uberibus distractum
Heli Pontifici tradidit.

Cum Templo, ac Pontifici Samuel adhuc
puer deserviret, quid per somnium a Deo
exceptit?

R. Audivit, quæ mala brevi domui Heli
futura essent, eo quod parvus paulo in-
dulgens liberorum nefaria scelera non corri-
puisset.

Quanam erant eorum scelera?

R. Multa erant, quæ tamen omnia ex uni-
co avaritiæ fonte manabant. Cum enim ex
victimis sponte oblatiis, quæ etiam pacificæ
dicebantur, pectusculum tantum, & armus
dexter Sacerdoti deberetur, ipsi quas libervi-
sime partes, præsertim meliores, sibi usur-
pabant. Rursum id per vim obtinebant, ra-
pientes eas invitis offerentibus. Denique id
faciebant contra divinam legem, antequam vi-
sima Deo per cremationem fuisset immolata.

Denunciata a Deo minæ completæne sunt?

R. Completae sunt, & quidem cum ingenti
totius populi luctu. A Philisthæis enim
bis caesi sunt Israelitæ, capta est Arca so-
ledis, occisi Ophni, & Phinees, filii Heli,
Heli ipse, nuncio cladis; & Arca capta ac-
cepto, de sella retrorsum corruens mortuus
est; irruerunt ante tempus dolores partus in
uxorem Phinees, quæ moriens peperit filium
Isabod, quod est: *ubi gloria?* id est, Arca
jam capta, & ad Philisthæos traducta, om-
nis Israelis gloria concidit.

Quis Heli in Judicem successus est?

R. Ille ipse Samuel, qui Heli excidium
divino nomine prænuntiavit; qui sane po-
pulum summa fide, religione, justitia, &
æquitate gubernavit.

Quid

Quid interim de Arca fœderis factum a Philistæis?

R. Duxerunt eam Philistiim Azotum, & in Templo Idoli Dagon collocarunt, sed Deus Opt. Max. eam injuriam Arce suæ illatam omnino non sustinens effecit divinitus, ut Dagon semel, & iterum corrueret, abscessis in limine Templi capite, ac manibus, ac Philistæi ipsi mariscis, ac muribus infestarentur.

Philistæos hæc plaga vocavitne ad penitentiam?

R. Penitudine ducti, ac terrore percussi Arcam novo impositam plaustrum cum muribus, & anis aureis ei oblati Israelitis remiserunt.

In hoc itinere quid accidit singulare?

R. Vaccæ trahentes plaustrum, cui Arca erat imposita, in Bethlames substituerunt, atque ibi super ligna plaustri Deo sunt immolata, non tamen sine multorum lætu in communi Judaici populi læticia. Multi enim de plebe a Deo interempti sunt, quod non ea, qua par erat, reverentia Arcam confestim.

Remissa Arca, pacine integre studere Philisthæi?

R. Vix Arcam remiserant, cum iterum Israelitas in Masphat aggressi sunt; sed ad istis plane devicti sunt duce Samuele, & auspice Deo, qui fulmina in Israelitarum hostes immisit.

Post hanc victoriam quidquamne gessit Samuel in bello præclarum?

R. Exinde Samuel longa pace populum judicavit, & habitavit in Rhamata, ubi Altare divino Numini erexit, atque in eo identidem sacra fecit. Nec mireretur quis Samuelem Levitam Deo sacrificasse; Sacerdotis namque

que ex divina dispensatione munere sanctus est.

Sub hæc tempora ea Israelitis incessit cupiditas, ut Regem haberent; qui sibi jus diceret, quid hæc iis mentem iniecit?

R. Insolentia filiorum Samuelis, qui ad avaritiam declinantes populo graves, ac molesti non minus erant, quam fuerant antea filii Heli, effecit, ut populum Regiam expeteret nomen, cui, sicut cæteræ terrarum orbis gentes, obtemperaret.

C A P U T II.

Saul Rex, lib. 1. Regum cap. 8. Jonathas, & armiger ejus, cap. 14. Percit Saul Agag, cap. 15. David Goliath detruocat, cap. 17. Saul Davidem persequitur, cap. 19.

Anno Mundi 2909.

Quis ergo primus est in populo Dei Rex constitutus?

R. Saul filius Cis, de Tribu Benjamin, Deo eligente, ac monstrante, Rex est designatus.

Quonam modo Saul est a Deo electus?

R. Cum Saulem misisset pater ad quadendas asinas, factum est divino consilio, ut ad Samuelem veniret, cui tum significavit Dominus, eum hominem illum esse, quem Deus Regem populi designarat, ut is & populum suum regeret, & Philistæorum insurgentia identidem arma repelleret.

Regnante Saule quid accidit historia dignum?

R. Jonathas filius ejus cum armigero suo plenus spei, quam de divina in populum suum bonitate conceperat, Philistæos aggressus.

sus est, qui subito timore percussus in sese vicissim arma converterunt, ac mutua se caede truncarunt.

Anno Mundi 2911.

Pellumne quodpiam Saul ipse gessit illustre?

R. Gessit Dei iussu maximum bellum in Amalecitas ducentis armatorum millibus stipatus; Amalecitasque omnes devicit, ac mactavit; verumtamen Regem ipsorum, qui Agag dicebatur, multamque praedam ad sacrificium Deo offerendum, contra divinum praecipuum, reservavit.

Quid supplicii irrogatum est Sauli, quod contra divinum praecipuum Agag reservasset.

R. Incepit eum Samuel, asserens, esse obedientiam sacrificio praefendam, Deumque propterea iustissime iratum de scepro ad alium hominem, aliamque Tribum transferendo cogitasse. Quibus dictis Samuel interfecit Agag, & lacrymis propter Saulem a Deo reprobatum se dedit.

Quis ille est, qui a Deo in Saulis locum est subrogatus?

R. David filius natu minimus Patris sui Isai, seu Jesse de Tribu Juda.

Cum David ad regnum vocatus est, cui rei dabit operam?

R. Pastorem exercerebat ovium, & viginti annorum circiter, & viginti.

Quae res gesta a Davide, quae cum populo primum commendavit?

R. Devicit inermis manu lapidis Goliath Gigantem armis omnimode instructum, de visio enseni detraxit, eoque caput abscedit jacentis. Quae res Philistinos summo terrore percussit, & Israelitas laetitia affecit.

De

set, ubi uxores reliquerat suas, ac facultates universas, vidit urbem se absente ab Amalecitis, multa prius ablata praeda, igne combustam; iusto propterea furore correptus eos est insecutus, praedamque recepit, quam suis omnibus ex aequo distribuit.

Regni interim Israelitici quis status?

R. Pessimus is quidem, quoniam Saul devictus a Philistinis, caesusque cum filiis suis; corpusque ejus truncato capite suspensum est in muro urbis Bethsan, & arma illius in templo Altaroch. Cadaver tamen illius postmodum cum filiorum corporibus juxta Jabes sepulchrum est ab incolis urbis illius.

At dicitur Saul sibi ipsi mortem confectivisse.

R. Ita est. Cum enim graviter vulneratus fuisset a sagittariis Philistinorum, neque tedium vitae ferre posset, armigatum rogavit suum, ut se gladio interimeret, ne hostium insequentium manu caderet; quod cum armiger adduci non posset ut faceret, arripuit Saul gladium, & irruit super eum, & ex novo vulnere jacuit exanimis.

Quid post haec sacra narrat historia?

R. Narrat supplicium Ozæ Levitæ a Deo propter irreverentiam Arcæ foederis exhibitam e vivis morte repentina sublata.

Quanam fuit irreverentia hæc?

R. Vel quod Arcam humeris Ozæ non portavit, sed piansiro vexerit; vel quod Arcam eo die contingere ausus sit, cum praecedenti nocte cum uxore rem habuisset; vel quod sine necessitate Arcam contigerit, cum levis esset boum calcitratio; vel quod ei manus admovent Ephod sacro non indutus; vel quod Levita esset, non vero Sacerdos; solis enim Sacerdotibus Arcam tangere fas erat.

Quid interim David?

F 2

R. Con-

3. Contristatus David, quod percussisset Dominus Ozam, extimuit, noluitque Arcam ad se primo deducere in Hierusalem, sed divertit eam in domum Obededom Gethai, quo in loco cum tribus mensibus mansisset, adduxit eam in civitatem Sion cum ingenti populi frequentia, & clangentibus buccinis; per se David subsilliebat, & saltabat coram Arca, quem propterea Michol uxor illius desepxit, atque irrisit.

C A P U T IV.

Legati a Davide missi ad Hanon Regem Ammon, lib. 2. Reg. cap. 10. Lapsus Davidis in adulterium, & homicidium, c. 11.

Anno Mundi 2967.

Post hæc dicitur David contra Ammonitas bellum gessisse; belli hujus quæ causa?

3. Cum demortuo Naas Ammonitarum Regi successisset Hanon filius, legatos David ad eum suos misit, qui suo nomine Regem filium super Patris interitu consolarentur; sed ingratisissimus Hanon non tantum non excepit legatos eo, quo par erat, honore, verum etiam iussit radi dimidiam barbaram ipsorum, vestesque eorum medias præcindi. Quam injuriam cum David ferre non posset, duci bus Joab, & Abisai misit ingentes copias, quibus debellati sunt prorsus Ammonitæ, iique omnes, qui in eorum auxilium venerant, mercede conducti.

Anno Mundi 2969.

David tantopere ingratum hominem aversatus, fuitne ipse grato semper in Deum animo?

3. Nullus unquam Rex fuit, qui divina mandata custodiret diligentius; verum, ut nihil est ab omni parte absolutum, atque perfectum, in duo gravissima peccata lapsus est, quibus divinam in se indignationem provocavit.

Peccata hæc cujus generis fuerunt?

3. Alterum adulterium fuit, alterum homicidium. Cum enim die quadam deambulans in solario regis domus, vidisset uxorem Uriæ Betsebecam nomine. forma pulcherrimam, lavantem se, statim illius capus specie, eam ad se iussit adduci, & ex ea adulterinum filium suscepit, ac paulo post ad Joab scripsit, ut Uriam certissima morti exponeret; sicque adulterio homicidium adjunxit, uxoremque Uriæ sibi uxorem copulavit.

C A P U T V.

Fanitentia David, lib. 2. Reg. cap. 12. Mors Ammon, c. 13. Mors Absalom, c. 18.

Anno Mundi 2970.

Brevine David a peccato respicit?

3. Non ita; integro enim anno in culpa permansit, ac ne tum quidem respiciisset, nisi a Nathan Propheta Dei iussu ad pœnitentiam compulsus fuisset.

Quomodo Prophetam excepit David, ac severam correctionem audivit?

R. Regia deposita persona, ac peccati memor sui, criminisque magnitudine convictus exclamavit: *Peccavi Domino*, ac precibus se junctum addidit, ut Deum iuste iratum placaret.

Anno Mundi 2972.

Sustinuitne quo animo ea mala, quæ ei in penam admisi criminis a Deo sunt deinceps inflicta?

R. Tulit æquissime longam illam malorum seriem, quæ in ejus domum immisit Dominus: vidit siccis oculis extinctum, quem ante obitum desleverat, filium ex adulterio genitum: tulit ab Absalom occisum Ammon filium suum.

Anno Mundi 2974.

Cur occisus Ammon ab Absalom fratre?

R. Thamar filiam Davidis vi oppressit Ammon frater, in eamque tanto majore exarsit odio, quanto eam ardentiore prius amore deperierat. Hanc injuriam Thamar frater germanus Absalom ultus est morte fratris in convivio, ad quod eum invitavit. Filium Ammonem occisum luxit David toto reliquo vite tempore, Absalom vero, quo Patris iram declinaret, venit ad Regem Gessur, ubi tres annos est commoratus.

Rediitne post tres annos Hierosolymani Absalom?

R. Post tres annos a Patre est revocatus. Sed filii salus parum absuit, quin pernicius esset Parentis ultima. Defecit enim ingratus a Patre, eique bellum movit, ut regiam ad se traheret ante Parentis obitum dignitatem, tantoque timore Davidem percudit, ut pe-

ut pedes fugere in desertum compulsus sit cum multis Hierosolymæ civibus.

Consilium animo propositum perfecitne Absalom?

R. Non ita: quoniam contra Patris exercitum dimicans, transiens sub quercu, densissima cesarie ramis ejus alligatus, suspensus est; idque ut audivit Joab, quantumvis a Davide justus fuisset Absalom filio parere, ipsum lancea confodit. Unde misericordiam Patris fletus pluvimus.

C A P U T VI.

Mors Seba, lib. 2. Reg. c. 20. *Pestis*, c. 27.
Salomon Rex constitutus, lib. 3. Reg. c. 1.
Sapientissimum judicium, c. 3.

Anno Mundi 2981.

Aliusne quisquam fuit, qui contra Davidem rebellavit?

R. Fuit Seba quidam filius Bochri; sed impune non abiit; obsessa enim a Joab urbe Abela, in quam Seba sese receperat, fuit ei ab incolis, suavis, atque horatu feminæ ejusmodi caput abscisum, traditumque Joab per muram, ac sic imminenti erepta urbs est excidio.

David præter dicta in aliena crimina lapsus est?

R. Animi levitate ductus, atque ambitione quadam cæca, populum, cui imperabat, numerari jussit universum.

Quodnam ei pro culpa hac est a Deo indictum supplicium?

R. Optione ei data, ut ex tribus gravissimis malis eligeret, quod minus displiceret, vel scilicet septem annos famem, vel trimestre

bellum, vel tandem triduanam pestem; hæc ex cæteris a Davide prælecta est.

Quot hominum millia pestis hæc sustulit, & quomodo ipsa sublata est?

ꝛ. Pestis hæc trium dierum spatio e medio sustulit septuaginta hominum millia; cessavit autem post Davidis preces, & Altare ab eodem erectum.

Anno Mundi 2989.

Quis a Davide sibi est in Regnum subrogatus ex multis, quos ex pluribus uxoribus filios habuerat?

ꝛ. David, cum annorum esset plus minus 70. Regem nominavit post mortem suam Salomonem filium, quem ex Betsabea in uxorem ascita genuerat, cum is esset tunc annorum decem circiter, & octo.

Fuitne quisquam, qui de sceptro Judaico cum Salomone contenderet?

ꝛ. Sceptrum ad se trahere nitebatur Adonias, quod primogenitus esset eorum, qui superstitis erant, Davidis filiorum. Verumtamen David, vel quod Betsabeæ pridem iurejurando interposito spondidisset prolem, quam ex ea legitimam haberet, in Regio sessuram solio, vel quod ex Dei revelatione nosset, ita esse divina præordinatione definitum, ut ex cæteris fratribus Salomon regnum administraret, Adonias conatus represent, seque adhuc vivo, coronari iussit Salomonem.

Vixitne diu post sceptrum Salomoni traditum?

ꝛ. Paulo post mortuus est; cum septuaginta vixisset, & quadraginta regnasset annos.

Ut primum tractare sceptrum cepit Salomon, quibus rebus applicuit animum?

ꝛ. Pri-

ꝛ. Primum omnium assinitate junxit sibi Ægypti Regem, ducta in uxorem filia ejus. Deinde oravit Dominum, ut ea consequeretur auxilia, quibus suum pro dignitate munus impletet. Audita est oratio, promissa divinitus rerum omnium prosperitas, gloria, pax, magnificentia, sapientia, qualem sane nemo ad eam diem habuisset, ac nemo propemodum in posterum esset habiturus.

Hujus divinitus acceptæ sapientie ullumne dedit insigne specimen Salomon?

ꝛ. Dedit, cum, ut litem dirimeret duas inter meretrices exortam pro puero, quem utraque suum esse assererat, iussit sapientissimus Rex afferri sibi gladium, quo parvulum medium secaret, mediamque singulis partem daret. Quæ duram conditionem rejecit, mater est judicata, quæ vero sententiæ acquievit, cum omnium plausu, acque admiratione repulsa.

C A P U T VII.

Templum Salomonis, lib. 3. Reg. c. 2. Vas aeneum, cap. 7. Dedicatio Templi, cap. 8. Regina Saba, cap. 10. Lapsus Salomonis, cap. 11.

Anno Mundi 3000.

Quid gessit præterea Salomon illustre, atque egregium?

ꝛ. Hierosolymæ Templum construi iussit omnium, quosque unquam a condita rerum universitate fuere, magnificentissimum. Eligit ad ejus constructionem quam citissime expedienda septuaginta hominum millia, qui onera portarent, & octoginta millia latomorum in montibus, ac tercentos præfectos

fectos supra tria millia, qui artificibus præfent.

Quo anno regni sui construi iussit hoc Templum?

R. Inchoatum est Templum anno quarto regni Salomonis, mense secundo, anno quadringentesimo octuagesimo ab exitu Israel de Ægypto, absolutum autem fuit post annos septem mense octavo decurrente, in quam rem impendisse dicitur Salomon tria millia milium auri.

Absolute Templo, cui rei dedit operam Salomon?

R. Vas æneum fundi iussit amplissimum quinque cubitos altum, latum decem, ac triginta per circuitum; porro capiebat vas hoc, si ad summum usque repleteret, metretarum aquæ tria millia, hinc & mare æneum ab ingenti magnitudine dicebatur.

Quinam rei vas hoc innitebatur?

R. Duodecim bobus pariter æneis.

Ubinam vas hoc, sive mare magnum est collocatum?

R. In Templo collocatum est, eoque utebantur Sacerdotes, ut in eo mundarent manus suas, antequam eas operi cuiquam sacro admovent.

Re ne alia quædam Templum hoc suum Salomon nobilitavit?

R. Nobilitavit inducta in Templum Arca, ex eo delata loco, ubi eam ad tempus constitui iusserat David; quo facto Templum solemnî ritu dedicavit.

Qui solemnes ritus in hac sunt dedicatione servati?

R. Innumera obtulit sacrificia, & genibus ante Aram flexis rogavit Dominum, ut ex Sancto Sanctorum populo Israel benediceret.

Quot dierum spatio solemnitas hæc absoluta est?

R. Quindecim diebus, quibus elapsis, dimisit Salomon populum; collectoque numero victimarum ea occasione immolarum, comperit est vigintiduo millia boum, & arietum centum, & viginti millia fuisse mactata.

Edificata Dei domo quidquam præterea Salomon aliud construxit?

R. Et sibi palatium construxit, & domum Salsus Libani, & aliud Palatium Reginæ uxori suæ Ægypti Regis filiæ, quæ post annos tredecim tantum sunt absoluta.

Anno Mundi 3013.

Hanc tantam salomonis tum magnificentiam, tum sapientiam ut videret præsens, quam ubique fama vulgabat, nemone patrias liquit sedes, & ad eum perrexit?

R. Regina Saba venit ab ultimis Austri regionibus, ut præsens videret, utrum vera essent ea, quorum jam fama per omnes Orientis, ac terrarum regiones percrebuerat.

Atulitne ulla Salomoni munera?

R. Attulit centum, & viginti auri talenta, lapides pretiosos plurimos, atque omne aromatum genus.

Quid vicissim retulit Saba Salomoni?

R. Multo plura, ac pretiosiora Regina a Salomone recepit, quam quæ ipsa ad Salomonem detulerat.

At sapientia suæ coram Saba ullane dedit Salomon argumenta?

R. Et maxima; cum enim advenisset Regina cum multis anigmatibus, ut sapientia illius periculum faceret, nullus nodus a Regina propositus est tam implexus, atque involu-

volutus, quem non Salomon exemplo sol-
vit egregie.

Hanc sapientiam semperne retinuit?

R. Si audias multos ex Interpretibus, sem-
per retinuit eam, quandiu vixit; si nonnul-
los alios consulas, deperdidit eam aliquan-
do. Illud sane competum est, cum senex
factus esset, in turpia se immisisse flagitia,
cuius videri possit aut deperdidisse sapien-
tiam, aut certe ea abusus voluisse divinitus
sibi concessio muneris rebellis esse.

Quenam hæc flagitia fuere?

R. Immodicus primum sceminarum amor,
ex quo deinde, ut his obsequeretur, nata est
Idololatria.

Quot sceminas habuit Salomon?

R. Tot habuit apud se sceminas, ut credi
vix possit, nisi divina id narraret historia,
septingentas scilicet, quas Reginae nomen no-
bilitabat, & concubinas tercentas.

Quid admisit, quod Idololatriæ nomen
dici possit?

R. Tempa construxit Deæ Sidoniorum,
Idolis Ammonitarum, & Moabitaram, aliis-
que id genus falsorum Numinum portentis.

Iratusne Dominus est propter hæc scelera
Salomonis?

R. Ita excanduit Dominus, ut Judæ re-
gnum in duas divideret jam tum partes,
quarum altera decem Tribubus consisteret,
altera duabus tantum, nimirum Juda, & Be-
niamin, atque alteram illam multo majorem
designaverit Jeroboamo privato tunc ho-
mini, alteram vero multo minorem Salomo-
nis posteris assignaverit.

Quot annos regnavit Salomon?

R. Annos regnavit quadraginta, obitque
anno ætatis suæ sexagesimo, atque in Urbe
David Patris sui conditus est.

CAPUT VIII.

Consiliarii Roboam, lib. 3. Reg. cap. 12.

Anno Mundi 3029.

Quis ergo Salomonicum sceptrum ab ejus
obitu tenuit?

R. Roboam filius ejus; verum Princeps
hic non diu integrum relictum a parente Re-
gnum retinuit.

Quid ab eo regni partem distraxit?

R. Israelitæ Jeroboamo duce ad eum ven-
erunt oraturi, ut vectigalium, ac tributo-
rum parte aliqua levarentur, quæ sane gra-
vissima imposuerat Salomon paucis annis,
antequam abiret e vivis.

Quid contra Rex?

R. Neglecto seniorum consilio, qui æquum
esse, atque opportunitum censebant blandis
verbis mulcere populum, ac lenitate conti-
nere in officio, secutus est durum, atque as-
perum juniorum consilium, quorum ea mens
fuit, ut minis populus dimitteretur, & gra-
viora, quam antea, tributa ei, atque onera
imponerentur.

His auditis a populo quis illi animus?

R. Statim ad clamorem itum est, & ma-
gna orta inde seditio, decretatum perfricta
fronte Roboami impetium, ac de novo Re-
ge creando deliberatum.

Quis Rex iste?

R. Jeroboam a decem Tribubus in Regem
suum designatus est, atque acclamatus, dua-
bus aliis, nimirum Juda, & Benjamin fru-
stra obtinentibus. Inde fluxere nomina Re-
gum Juda, & Regum Israel. Is enim, cui
decem Tribus parebant, Rex Israel diceba-
tur;

tur; cui vero adharebant Juda, & Benjamin, Rex Juda appellabatur.

De duobus hisce Regibus, qui eodem vixere tempore, quidam in sacra habemus historia?

R. Ambos ad idololatriam declinasse.

Iranne suam prodidit Dominus adversus Roboamum?

R. Ut iram significaret Dominus adversus Roboamum, suicitavit in eum Sefac Aegypti Regem, qui anno quinto regni ejus Hierosolymam diripuit.

Quot annos regnavit Roboam?

R. Septendecim regnavit annos, & inglorius est mortuus.

Jeroboam vero quot?

R. Annos duos, & viginti, quibus multa, ac maxima flagitia patravit.

Quis post Roboamum regnavit in Tribubus Juda, & Benjamin?

R. Regnum Roboami non minus, quam impietas, in Abiaz manus devenit.

Egitne Abiaz quidquam in bello egregium?

R. Cum Jeroboamo certavit, eumque fudit, caesis quingentis hominum millibus.

Quot annos regnavit Abiaz?

R. Annos tres, quibus elapsis regnum Ase filio reliquit, qui patris mores exosus, & impietatem averfatus, sustulit erectas Idolis aras, verique Dei cultum restituit.

Bellumne quoddam est ab Ase susceptum?

R. Susceptum est ab eo bellum primum quidem adversus Aethiops, quorum copias universas omnino delevit, deinde vero contra Nadab, qui post Jeroboam in Israele regnavit.

Quot annis imperavit Nadab decem Tribubus?

R. Annos duos & regium sceptrum firinxit, & patris iniquitatem est imitatus.

Quoniam Deus puniit supplicio Nadab iniquitates?

R. Baasa militiae princeps proditorie Nadab occidit, ac regno illius positus est.

Quot annos Baasa sceptrum tenuit Israelis?

R. Quatuor, & viginti, ejus mortui locum tenuit filius Ela.

Ad imperium evectus Ela quid primum omnium fecit?

R. Jehu Prophetam filium Hanani occidi jussit, quod divino nomine Patri suo, universaeque familia superventura mala gravissima praenunciasset.

Quot annos imperavit Ela Israeli?

R. Duos tantum annos, quibus elapsis Zambri eum in mensa obtruncavit, ac thronum sibi illius usurpavit, atque universam Baase domum delevit.

CAPUT IX.

Zambri domum regiam, ac seipsum incendit,
lib. 3. Reg. cap. 16. Corvi Elia,
cap. 17. Achab, cap. 18.

Anno Mundi 3015.

DIu ne usurpato scepro fructus est Zambri?

R. Zambri tyrannidem non tulit diutius totus Israelis exercitus, verum Regem instituit Amri principem militiae, urbemque Thersa obsedit, in qua erat Zambri, qui videns se usurpatam dignitatem tueri non posse diutius, domum regiam incendit, ipseque cum ea igne consumptus est.

Amri hic pacifice ne post Zambri dominatum in Israel exercuit?

R. Pacifice duodecim regnavit annos, post quos Achabo filio reliquit imperium.

Fuitne Achab majoribus suis ulla in parte moderatus?

R. Majores suos omnes flagitiis omnis generis antecessit.

Fuitne quisquam, qui insitam Achabo impietatem magis promoverit, atque auxerit?

R. Jezabel impiissima femina filia Ethbaal uxor illius, ex malo marito pessimum fecit; quapropter eum Deus trienni puniit agrorum siccitate.

Quis Achabo siccitatem hanc pronuntiavit?

R. Elias Propheta, quem ut a siccitate defenderet Dominus, ad torrentem Carith deduxit, quo ad eum quotidie mane, & vesperi corvi panem, & carnem deferebant, potum autem ei abunde torrens suppeditabat.

Exsiccaro paulo post fonte, quo se contulit Elias?

R. Surrexit de loco illo, & abiit in Sarephta Sidoniorum in domum viduæ cuiusdam, atque ibi commoratus a bona femina toto sterilitatis tempore paululo olei, & farina sustentatus est.

Nonne dicitur aliqua in ejus viduæ domo Elias patrassè miracula?

R. Duo insignia miracula patravit; altero effecit, ut paululum olei, ac farina, quod reliquum habebat vidua, assiduo usu nunquam toto egestatis tempore imminueretur; altero vero pie femina mortuum filium vitæ restituit.

Cum viduæ illius uteretur hospitio, quis animus Achabo, & Jezabeli?

R. Eum

R. Eum inquirebant diligentius, ut morte mulcarent.

Quid tum Elias?

R. Jussu Dei ad Achabum venit, ut subblata fame ejus iram leniret. Sustulit autem famem impetrata precibus pluvia.

C A P U T X.

Elia sacrificium, lib. 3. Reg. cap. 18.

Fuga, cap. 19.

Anno Mundi 3098.

ELias, antequam pluviam impetraret e Cælo, nonne prius ignem inde vocavit in terram?

R. Ita est. Cum enim populum retrahere niteretur a cultu Idoli Baal, hanc cum Sacerdotibus conditionem pactus est, ut alterum illi bovem, alterum ipse seorsim in frusta cadrent, lignaque subjicerent, nec tamen ignem admovent, & quorum sacrificium esset ab igne caelesti absumptum, eorum Deum verum esse utraque pars fateretur. Ab utrisque paratum est sacrificium, sed solus Elias bos divino est igne consumptus; quare totus populus verum Deum adoravit, traditis ad necem omnibus Pseudoprophetis Baal, & ab ipso Elia occisis ad quadringentos, & quinquaginta.

Quo tulit animo Jezabel horum Pseudoprophetarum mortem?

R. Nimio furore agitata Jezabel Elie significari jussit, fore, ut brevi id sustineret, quod in Prophetas Baal ausus esset.

Quid his auditis Elias?

R. Fuga vitæ suæ statim consuluit, & in eremum secessit, ubi cum fame prepe, ac

G

fit;

sui eneſtum radium vitæ cepiſſet, ſub umbra juniperi obdormivit.

Quid ei accidit per quietem?

R. Ab Angelo excitatus ſemel, & iterum ex pane ſubſcricio, & vaſe aquæ oblatiſ comedit, & ambulavit in fortitudine cibi illius noctibus, ac diebus quadraginta, donec ad montem Dei Hoſeb pervenit, ubi Dei vocem audivit.

Quid ei divina hac voce denunciatum?

R. Placere Deo, ut Damascum veniret Elias, ungeretque Azaelem in Syriæ, & Jehu in Iſraelis Reges.

Cum eo pergeret, quis ei in itinere forte factus eſt obvius?

R. Eliſæus, cui ab aratro ſubmoto palſum Elias ſuum impoſuit. Quæ res ita Eliſæum ad Eliæ ſequenda veſtigia excitavit, ut ex duodecim boum jugis uno mandato, datiſque carnibus populo comedendis, ac parentibus valediſto, Eliam ſecutus ei deinceps miniſtraverit, atque ab ejus nunquam amplius latere diſceſſerit.

C A P U T XI.

Jofaphat Rex Juda, lib. 3. Reg. cap. 21.

Mors Achab, cap. 22.

Anno Mundi 3105.

Quis tum Rex erat in Juda?

R. Joſaphat, qui imperare cœpera: poſt obitum Aſæ patris; cujus vita multis fuerat in Deum flagitiis, atque in homines criminibus permixta.

Joſaphat eodem ne erga Deum ingratiſſimo vitio, quo Aſa laboravit?

R. Abſit; tanta pietate præditus fuit, ac re-

ac religione; ut cum ſanctiſſimis, qui in Juda imperarint; conſerri Regibus poſſit; atque hujus pietatis ergo effectum eſt, ut proſpere ei omnia contingerent; tum quæ domi, tum quæ belli agerentur; omnibuſque ſinitimis principibus mecum incuteret.

Eratne Joſaphat & Achabo timoris cauſa?

R. Et Achabo terribilis erat, qui tandem impietatis ſux pœnas perſolvit.

Anno Mundi 3107.

Quodnam facinus ultimum fuit, quo tandem Achabi iniquitates ita completae ſunt, ut diſſerre Deus ſupplicium ultra noluerit?

R. Mors injuſtiſſime inſiſta Naboth.

Quid impulit Achabum, ut innoxium hominem e vivis tolleret?

R. Habebat ſcilicet Naboth iſte vineam prope domum Achab in Jeruſalem. Poſtulavit Achab ab eo, ut eam ſibi venderet, vel cum meliore commutaret. Excusavit ille ea animi moderatione, qua debuit, ſed qua tamen Achabo minime eſt ſatiſfactum; immo ex hoc valde contriſtato incœnatus ſe in Jeſum recepit; ex quo ſciſcitata cauſam Jeruſalem falſi criminis accuſatum Naboth lapidibus obrui juſſit, atque ita vineam abſtulit.

Ceſſitne id Achabo impune?

R. Non tulit id Dominus, ſed Eliam miſit, ut ei prænuſciaret fore, ut canes lambèrent ſanguinem Achab in eodem loco, in quo Naboth occiſus iſdem præbuerat pabulum; nec diſſimilem Jeruſalem exitum futurum.

Quid tum Achab?

R. Divinam ultionem imminentem reverſus pœnitentiâ facinoris ductus eſſecit, ut

pœna, quam sibi fuerat Dominus comminatus, ad filium suum regni successorem transferretur. Nihil ergo mirum, si Achabo non acciderint, quæ Elias Deo revelante prædixerat. Hæc enim dicta ita intelligenda sunt, utpote futura, nisi ageret penitentiam; fuit enim Prophetia hæc non prædestinationis, sed comminationis, non absoluta, sed conditionata.

Quis ergo vitæ Achab exitus fuit?

R. Mortuus est in prælio contra Regem Syriæ Iuito. Cum enim Rex Syriæ Ramoth Galaad occupatam retineret, Achab societate inita cum Josaphat Rege Judæ bellum adversus Syriæ Regem suscepit. Junctis ergo armis consulunt primum quadringentos falsos Prophetas, qui omnes una voce falsum prælii exitum sponderunt, frustra licet recamaret vocatus a Josaphat verus Dei vates Michæas, qui dispersum dixit videre se Deo inspirante exercitum Israelis. Tullit id agerrimo animo Achab, & carcere Michæam includit, ut parva victoria domum rediens malum augurem morte multaret. Non rediit tamen, sed sagitta vulneratus inter pulmonem, & stomachum misere interiit, pro quo regnavit Ochozias.

Diu ne regnavit Ochozias?

R. Cum duos tantum annos tenuisset Israelis imperium, de fenestra cecidit, & ex eo lapsu mortuus est.

Quid interim Josaphat Rex Judæ in dicto bello Achabi socius?

R. Josaphat ex infelici prælio reversus incolumis in pace, quievit, regnavitque ejus loco Joram filius.

CAPUT XII.

Pueri igne consumpti, lib. 4. Reg. cap. 1.
Elias raptus in Cælum, cap. 2. *Pueri ab usis devorati*, ibid. *Miraculum olei ab Elisæ patratum*, cap. 4.

Anno Mundi 3108.

Ochozias Rex Israel iratus Eliæ dicitur ad eum misisse quinquaginta milites, ut eum ad se adducerent, quid hac in re accidit singulare?

R. Quinquaginta milites semel, & iterum ab Ochozia missi igne calitus demisso consumpti sunt. Idem & tertio aliis accidisset, nisi tertio missus militum præfectus moderatione sua a Propheta obtinisset, ut secum ad Ochoziam descenderet, & libera voce eam prænunderet mortem, quam prius per inter-nuncios absens eidem denunciaverat.

A morte Ochoziæ quid in Elia novum accidit, & ante eam diem inauditum?

R. Igneus currus repente conspicuus est, a quo in Cælum raptus est, vidente Elisæo, cui paulo ante & pallium, & duplicem spiritum suum tradiderat Elias, ut eum post se & in Prophetiæ, & in miraculorum gratia successorem, & quasi hæredem relinqueret.

Quo argumento statim post Eliæ raptum innouit, Eliæ spiritum ad Elisæum pervenisse?

R. Tum primum innouit, cum Jordanem sicco pede transivit, dissectis aquis Eliæ pallio, cum aquas Hierico immisso sale sanavit, ac terræ sterilitatem averit; cum denique in pueros sibi iridentes, quod cal-

vus esset, urfos immisit, a quibus quadraginta duo ex illis sunt devorati.

In gratiam viduæ cujusdam dicitur Elifæus miraculum quoddam patrassè, quale hoc fuit?

R. Vidua quædam, cum duos tantum haberet filios, eosque creditores ad se raperent, ut servitio æs alienum dissolverent, cumque illa & solvendo non esset, & filiis orbari dure admodum ferret, Elifæum rogavit, ut sibi in tantis angustiis adesset.

Quid tum Elifæus?

R. Parum olei, quod viduæ in domo erat, adeo auxit, ac multiplicavit, ut & usui viduæ multum superfluit post solutum pretium redemptionis filiorum, quod ex oleo dividendo reulerat.

C A P U T XIII.

Nahaman sanatus, lib. 4. Regum cap. 5.

Obsessio Samaria, cap. 6. Prophetia Elifai, cap. 7.

Anno Mundi 3110.

NAhaman Syrus dicitur Elifai opera a sepra fuisse mundatus, quantum id cogit ratione?

R. Nahaman lepra percussus commendatitiis acceptis a Benadad Syriæ Rege literis ad Regem venit Israelis, ut a lepra sanaretur. A Rege Israel ad Elifæum missus, iussus est lavare se in Jordane septies. Ex sepepna locione saluti est restitutus. Reversus ad Elifæum munera ei obtulit, quæ respicit Elifæus, sed ea, infcio, invitoque Domino, accepit Giezi servus, qui propterea lepra percussus est. Nahaman falsorum Numi-

num deinde cultum abjecit, & cum tora familia religionem Judaicam professus est.

Quidquam ne præterea mirabile ab Elifæo gestum est?

R. Et alia fecit multa. Nam imprimis ferrum securis, quod uni e filiis Prophetarum ligna secantibus secus Jordanem e manibus exciderat, aquis immersum Prophetæ iussu super aquas natavit, illique restitutum est. Deinde, cum ad eum capiendum a Syro Rege missi milites essent, sic Dei ope eos Elifæus excæcavit, ut eos in mediam Samariam adduxerit.

Fames sub hæc tempora dicitur ingens fuisse in Samaria, quoniam modo sublata est?

R. In obsidione Samariæ, quo tempore urgente fame vel filios matres comederunt, tenebat omnes luctus, ac squalor ingens Israelitas; unus Elifæus, cui notum erat, quid Deus facturus esset, consolatus est populum, prænuntians futurum, ut die crastina subsequente modius similæ præ copia uno statere venderetur.

Estne id impletum, sicut Prophetæ prædixerat?

R. Ita sane. Nocte siquidem illa subito timore divinitus Syris incussio, relictis omnibus, se fugæ dederunt. Accurrit statim populus ad Syrorum castra vacua militibus, prædaque onustus rediit in urbem; ubi dux quidam, qui Regi assistens Elifai prædictionem irriterat, a populo de urbis portis erumpente ad prædam concultus interiit, ut ei fuerat a Prophetæ prædictionem.

Quis sub hæc tempora regnabat in Israel?

R. Joram secundus Achabi filius, quem narrat Scriptura impium fuisse, multo ta-

men minora, quam parentes Achabum, & Jezabelem, admisisse flagitia.

Quid primum omnium gessit Joram?

R. Bellum gessit cum Josaphat adversus Moabitas, quod tributa pendere renaderent, quae antea Achabo Patri suo solvere consueverant.

Quis in hoc bello superior evasit?

R. Josaphat, juxta id, quod ei antea fuerat ab Elisao significatum.

Vixit ne diu Josaphat post hanc victoriam?

R. Paulo post obdormivit in Domino, cum annos quinque supra viginti imperasset, & filium nomine Joram regni, non tamen pietatis suae, reliquit heredem.

Quid primum omnium gessit Joram, quo impietatem prodidit suam?

R. Omnes primum fratres suos, qui sex erant, occidit, ut solus tuto regnaret; ac deinde in omnibus imitatus est scelera Regum Israel, quorum impietatem æquavit.

Ulla ne calamitas impio accidit Regi propter hujusmodi crimina?

R. Percussit eum Deus morbo insanabili, ita ut viscera egereret, filios quoque ejus omnes occidit per Philistæos, & Arabes, unico excepto Ochozia, qui, licet natu minimus, ei successit; idque in pœnam talionis, ut, sicut ipse fratres occiderat suos, sic & filii ejus occiderentur. Nec tamen flagellum hoc gravissimum quidquam Joram commovit, sed obstinato animo in impietate permansit, atque obiit, cum octo regnasset annos.

Ochozia ad regnum evecti quamnam primum fuere consilia?

R. Id primum statuit, societatem inire cum Joram Rege Israel contra Azaclem, quod

quod hic Benadad Syriae Regem interemisisset, ejusque regnum occupasset.

Quis pugnae, ac belli torus exitus?

R. Infelix exitus sociorum Regum armis contigit, quoniam Joram a Syris vulneratus est, Ochozias vero canere receptui coactus est. Joram deinde in campo Naboth a Jehu sagitta percussus interiit, ejusque cadaver inhumatum juxta Eliae viciniam, quod de Achabi domo pronunciarat, canibus pibulum præbuit; Ochozias vero & ipse, dum fugeret, interemptus est, ejusque corpus Hierosolymam delatum.

Demortui Joram Regis Israel locum quis tenuit?

R. Jehu, qui a puero Elisæi unctus est in Regem jussu Dei, eo mandato divinitus accepto, ut statim atque Israelitici habenas tractare cœpisset imperii, Achabi familiam maximis flagitiis infamem penitus deleret.

C A P U T XIV.

*Jezabel a canibus voratur, lib. 4. Reg. cap. 9.
Mortuus ad vitam revocatur,
cap. 13.*

Quid a Jehu factum adversus Jezabelem?
R. Cum Jehu veniret in Jezrael, Jezabel introitu ejus audito depinxit oculos suos sibi, & caput ornavit, ac per fenestram respexit. Cum eam vidisset Jehu, eunuchis tribus præcepit, ut eam e fenestra præcipitem agerent. Præcipitem egere, aspersus est iniquissimo cruore paries, & equorum ungulis cadaver infame calcatum. Inde jussu est humo injecta obrui, sed profecti ad id præstandum regii ministri solam calvariam, pedes, ac summas invenere manus, quod,

quod, juxta Elise vaticinium, canes reliquum corpus vorassent.

Interfecta Jezabele alium ne quemquam ex familia Achab Jehu Rex iudic occidi?

R. Iussit interimi & 70. filios Achab, qui apud optimates Samaria nutritabantur. Occidit quoque universos optimates, nothos, & Sacerdotes, ut nemo residuus ex ea familia esset in Israel. Similiter & quadraginta duos Ochozia fratres in Samaria, qui venerant, ut ex ejus manibus eriperent filios Achab, ac nepotes, qui omnes perierunt. Nec peperit sacerdotibus Baal; sed omnes ad sacrum, quod facere se velle simulaverat, advocatos iussit e medio tolli, everitque simulacrum Baal, templumque ejus in publicas latrinas commutavit.

Quantam mercede zelus hic Jehu Regis, ac pramio donatus est?

R. Pro egregio hoc facinore promissum est ei regnum usque ad quartam generationem; verum, quia & ipse in Idololatriam lapsus est, delevit, quae fecerat usque ad id temporis gloriose, mortuusque est inglorius, cum viginti octo regnasset annos, relicto post se Joachaz filio, & imperii herede, qui non minus, quam Pater, Idola coluit.

Quid sub hac tempora de Athalia in sacris literis habetur?

R. Athalia Ochozia mater, foemina, si quae alia, regnandi cupidissima, semen omne regium extinguens, praeter Joas, qui ejus funeri subtractus est, Regnum sibi Juda usurpavit, ac septem tenuit annos. Quibus elapsis Jojada Pontificis opera Joas puer septennis filius Ochozia in Regem Juda ungitur, aviaque ejus Athalia occiditur.

Pic ne, ac sancte Deum coluit, ac Populum rexit Joas?

R. Annos quadraginta regnavit iuste, ac pie, quamdiu scilicet vixit Jojada Sacerdos, qui cum ad regnum evexerat, sed postmodum majorum suorum impietatem imitatus, occiso Zacharia Propheta inter Templum, & Altare, a suis, Deo ingratum ejus animus diutius non ferente, occisus est, & in ejus locum Amasias filius est subrogatus.

Cur lapidibus a Joas obrutus est Zacharias?

R. Quod ea, qua par erat, libertate pius Propheta & cum, & aulicos ejus eo nomine argueret, quod a patria religione, ad Idololatricam impietatem desciscerent.

Nome sub hoc tempore vita cessit Elias?

R. Mortuus est, ac sepultus sub hoc tempore Elias, ad cujus ossium contactum homo mortuus, quem in sepulchrum ejus latrunculi projecerant, vitae statim est restitutus.

C A P U T XV.

Amasias, & Azarias, Reges Juda, cap. 14. & 15. Joas, & Jeroboam, Reges Israel, cap. 14. & 15.

Anno Mundi 3126.

Cum regnaret in Juda Amasias filius Joas, quis regnabat in Israel?

R. Joas filius Joachaz.

Quid gessit insigne Joas Rex Israel?

R. Cum Amasias Rege Juda bellum gessit, atque Amasiam devicit, ac cepit, urbemque Hierosolymam spoliavit.

Diu ne Amasias in hac captivitate detentus est?

R. Multos annos, sed, mortuo Joas Rege Israel, libertati restitutus, regnavit annos quindecim, contra quem facta est conjuratio, qua cognita, abiit ille in Lachis, ubi interfecus est, & ad patrum suorum sepulchrum delatus.

Mortuo Amasias quis in Juda imperavit?

R. Azarias, sive Ozias ejus filius, cui bella omnia cessare felicitur; gessit autem se in omnibus integre, pie, ac moderate, verumtamen Excelsa non est demolitus; ideoque tota vita lepra percussus domum liberam seorsum incoluit, palatiumque gubernationem, & populi judicium Joathan filio demandavit, qui in omnibus parentis sanctissimi vestigiis inlitit; in eo tamen etiam, quod malum erat, patrem imitatus, quod non sustulerit juxta divinam legem Excelsa.

Quot annos regnavit Ozias filius, sive Azarias?

R. Annos quindecim, ac hunc post se reliquit nomine Achaz, regni quidem, sed non pietatis heredem, quoniam in Hierusalem iterum Idolorum cultum induxit.

C A P U T XVI.

*Achaz Rex Juda impiissimus, lib. 4.
Reg. cap. 16.*

Tulit ne impune Deus Achaz Regis impietatem?

R. Iratus Achaz Regi Dominus, quod Ethnicorum more filium suum per ignem transferens consecrasset, aliaque multa perpetrasset crimina, immisit in eum Reges Syriae, & Israel. Vocat Achaz in auxilium, dato ingenti auri, atque argenti pondere,

Te.

Teglatphalasar Assyriae Regem, qui Syriam vastavit, & Israel. Paulo post moritur impie Achaz, & ejus loco regnat ejus filius Ezechias.

Quinam Reges Israeli praerant, cum hi Reges regnarent in Juda?

R. Mortuo Joas regi Israel, de quo capite praecedenti, suffectus est Jeroboam alter, priorem alterum in iniquitate imitatus. Huic successit Zacharias, Zachariae Sellum, huic Manahen, isti Facejas, Facejae Facee, cui Osee privatus homo conjuratione facta regnum ademit, quod antea Facee ipse occupaverat.

Osee huic bene ne sua cessit impietas?

R. Cessisset, nisi adversus eum insurrexisset Salmanasar Assyriae Rex, qui devictum Israel sibi fecit vectigalem.

Equo ne animo tulit id Osee?

R. Quin conatus est, quantum potuit, & suis, & Aegyptiis armis Assyriacum hoc jugum a suis, & populi cervicibus excutere. Verum, cum Salmanasar iterum contra Osee expeditionem suscepisset, Samariam obsedit, Israelitas perdidit, & in Assyriam captivos deduxit, missis Assyriis, qui Israeliticam terram excolerent. Quae res & Israeliticum regnum, & nomen ipsum ita delevit, ut nulla deinceps harum decem Tribuum in Sacra Scriptura mentio fiat, cum ab ea captivitate numquam in posterum ad patrias sedes redierint.

Quot ergo annis regnum Israel definitur?

R. Annis ducentis quinquaginta quinque.

Pares ne calamitates alterum Judae regnum tenebant?

R. Post mortem Achaz, de quo supra,

cc-

cepit Judæ Regnum in Ezechie imperio aliquantulum respirare, atque in dies spem concipere meliorem.

C A P U T XVII.

Rex Ezechias, lib. 4. cap. 18. Clades Sennacherib, cap. 19. Ezechias saluti restitutus, cap. 20. Manasses, cap. 21.

Anno Mundi 3265.

Qualis Rex Ezechias fuit?

R. Patri omnino dissimilis, idest justus, ac pius, Assyriacum depulit jugum, Philistæos percussit, abstulit Idola, serpentem ipsum æneum jussa Dei constructum combussit, quod Idololatriæ esset occasio.

Anno Mundi 3291.

Nonne Sennacherib Assyrius adversus Ezechiam innumeras copias eduxit?

R. Eduxit, & omnes ferme Judæ urbes in ditionem suam redegit. Confugit propterea ad Isaiam Prophetam Ezechias; Isaias & ipse Deum orat, & Regem monet, ut Deo rem totam precibus, jejuniisque committat. Oravit Ezechias Dominum, audita est deprecatio, & descendit Dei miseratio per Angelum Domini, qui nocte una centum octoginta quinque millia hostium interfecit. Rex autem Sennacherib ad Idolorum suorum templum fugiens, a filiis suis e vivis sublatus est.

Ezechiam bello liberatum quam calamitas obruit?

R. Lethali morbo est confectus, ex quo tamen convalescit trium dierum spatium, sicut pra-

pronunciaverat futurum Isaias, & morbo levatus quindecim annos adhuc supervixit; cui Manasses est substitutus in regnum, cum duodecim esset annorum.

Patris ne vestigiis institit?

R. Imo tam alienus fuit a patris pietate, ut nullus Rex eo unquam fuerit projectior in omne genus impietatis.

Quibus præcipue criminibus in sacra notatur historia?

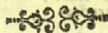
R. Idolorum primum cultum in Judæam revocavit, filium suum per ignem traduxit, observavit auguria, & Pythones, sanguinem multorum fudit.

Punitne Deus hæc tam multa crimina Manassis?

R. Suscitavit adversus eum Assyriæ Regem, qui eum captivum catenis vinctum Babylonem adduxit, qua quidem calamitate experrectus ad meliorem frugem conversus est, & lacrynis, jejuniis, precibusque a Deo libertatem recepit, ac sceptrum, sed paulo post e vivis excessit.

Quis ejus loco regnavit?

R. Amon filius, qui secutus patrem peccantem, non est deinde secutus penitentem. Quapropter a Deo derelictus, a servis suis interfectus est post duos regni annos, religio imperii hærede Josia filio.

CAPUT XVIII.

Josia pietas, lib. 4. Reg. cap. 22. *Joachaz*,
cap. 23.

Anno Mundi 3369.

Qui mores fuere Josia Regis?

R. Cum regnare cepisset anno ætatis suæ decimo octavo, jam tum incredibili cepit pietate florere. Idola combussit, Excelsa sustulit, fœdus cum Deo & suo, & populi nomine renovavit.

Quot annos regnavit?

R. Unum, ac triginta, quibus elapsis & vitam Deo suo restituit, & filio Joachaz regnum inter liberos natu minimo reliquit.

Nonne Joachaz Regno spoliatus est?

R. Nimirum ab Ægypti Rege Nechao, qui subactis Assyriis, victor ingressus Hierusalem eundem secum catenis vinctum, constructumque duxit in Ægyptum; cujus regno Eliachim ejusdem fratrem succedit, quem Joachimi nomine nuncupavit.

Quanto tempore Regnum obtinuit Joachimus?

R. Duodecim regnavit annos, quo tempore se in omnium flagitiorum cœnum ingurgitavit.

Nonne Jeremiae Propheticos libros accepit, qui ejusdem calamitates prædicebant?

R. Sed culto scissos, discerptosque igni tradidit comburendos.

CAPUT XIX.

Hierusalem obsidetur, 4. Reg. cap. 25.
& *Joachim catenis solvitur*.

Anno Mundi 3398.

Quam calamitate Joachim oppressus est?

R. Anno quarto regni ejus Nabuchodonosor ad Hierusalem obsidendam venit, Regemque hunc plane calamitosum in potestatem receptum catenis oneravit, captivumque Babylonem perduxit, ex quo tempore numerandi sunt anni captivitatis.

Nonne inde in libertatem vindicatus est?

R. Sed frustra: cum enim post trium annorum spatium defecisset, a Chaldæis captus, interfectusque jacuit sine honore sepulchri.

Quisnam in Joachimi regnum successit?

R. Jechonias ejusdem filius, qui Patris sui scelera facile æquavit.

Quid tandem illi mali accidit?

R. Ab Rege Nabuchodonosor captus Babylonem ductus est una cum matre, uxore, filiisque suis, quem pariter secuti sunt Aulæ Regiæ viri Principes, decemque mille ex Hierosolyma. Tunc temporis Nabuchodonosor omnes Templi thesauros deprædari cepit, & inde omnia vasa sacra, quæ Salomon considerat, asportare.

Mortuo Jechonia, scire velim, quisnam ei successit fuerit.

R. Sedecias Rex omnium facile dissolutissimus. Is inter scelera assidue vixit Jeremiae monitis, præceptisque neglectis.

Quid interfini populus? Estne tam pravi Principis nefaria imitatus scelera?

R. Utinam vero non: nam omnium se vitiorum labe contaminavit, Prophetis interim omnibus, a quibus arguebatur, detestabili lubricio habitis.

Quid interim Deus? vindicavitne populi scelera?

R. Nabuchodonosorem in Israelitas immisit, qui, cum nihil aliud, quam sibi illatas ulcisci vellet injurias, re tamen vera Deum ultus est.

Quid ergo praestitit Nabuchodonosor, quo sese ulcisceretur?

R. Hierusalem obsedit, redactisque post biennium civibus ad summam inopiam, urbem vallo munitam magna vi aggressus est.

Cum Sedecias tot sibi cerneret undique impendere calamitates, quid tandem consilii cepit?

R. Per secretioris cujusdam vici portam fugiens salutem consulere statuit; sed eum acriter insecutus Nabuchodonosor, tandem miserabiliter est assecutus.

Quid deinde illi factum est?

R. Regi Babylonis continuo sistitur, qui, quod contra hunc principem Deus arcano iudicio decreverat, sine mora est executus. Igitur quos Sedecias habebat, duos charissimos filios coram ipso interfici Nabuchodonosor iussit; ac mox ipsum, erutus oculis, vincum, onustumque catenis Babylonem adduxit. Hinc Nabuzardan in Hierusalem missus, ut eam funditus everteret, captivos cives omnes inde deduceret.

Ergone Iudaei captivi facti sunt?

R. Fere omnes, atque universum etiam regnum Juda fere delectum fuit.

Quousque haec captivitas perduravit?

R. Septuaginta duravit annos, prout mirum Propheta praedixerat,

Quinam Hierusalem interitum, ruinamque praedixerat?

R. Sanctissimus Propheta Jeremias, qui ceterorum civium miseram conditionem non est secutus; nam cum Nabuchodonosor in gratiam restitens ab ipso facultatem accipit eligendi sibi, quemcumque libuisset, locum in domiciliis; & cum possit Babylonem vitam quietam, tranquillamque sine ulla perturbatione traducere, maluit in Judaea remanere, ut qui ibi reliquus erat, populum solaretur.

Quenam vero ibi praecipua ejus cura fuit?

R. Optimis Godoliam praecipis, consiliisque informavit; quem Nabuchodonosor illi populo praecerat, quem in Judaea relinquebat.

Profectum Godoliam optimis Jeremiae instituit?

R. Non ita; neglexit enim, quidquid de Ismaelis conspiratione docebatur; ex quo factum est, ut una cum suis sociis ab Ismaele homine plane sedicioso interficeretur.

Interfecto Godolia, quidnam consilii ceperunt ceteri Iudaei, qui in terra Juda superarent?

R. Timore perterriti, ne Rex Babylonis, Godoliam morte audita, contra ipsos irascenderetur, quo incolumitati suae consulere, fugam Aegyptum versus susceperunt.

Hujusmodi consilio obstititne Jeremias?

R. Quin etiam edixit, nullam illis eventuram proflus calamitatem, si in Judaea remanerent; contra vero omnino ipsos perituros, si in Aegyptum proficiscerentur. Quibus Jeremiae dictis nullam illi fidem habuerunt, sed in eo obstinata voluntate perstiterunt, ut in Aegyptum sese reciperent.

Quid ergo egerunt Propheta Jeremias, & Eufuch?

R. Ut viderunt, nullo eos consilio a sua sententia dimoveri posse, maluerunt eos sequi, quam deserere.

Quid regionem illam ingressi prædixere?

R. Regem Babylonis, sicuti paulo ante Judæam everterat, ita brevi Ægyptum deleturum.

Quisnam Nabuchodonosori successit?

R. Evilmerodac ejusdem filius. Hic Joachimum Judæorum Regem, quem Nabuchodonosor ante Sedeciam postremum eorum Regem captivum duxerat Babylonem, in libertatem restituit. Ita infelix iste, & calamitosus Princeps post septem, & triginta dura captivitatis annos tandem hujusce clementissimi Regis insigni beneficio e carcere emissus est.

Libri Tertii, & Regum historia Finis.

HISTORIÆ SACRÆ

LIBER QUARTUS.

Epitome Historiæ exterorum Librorum
Veteris Testamenti.

CAPUT I.

Cyrus Rex, 1. Efdrae cap. 1. Hierusalem
reficitur, cap. 2.

Anno Mundi 3468.

His ita constitutis, quid Judæorum genti accidit?

R. Expleta supremi Numinis ira, transfactisque septuaginta, quos statuerat, annis, id Deus indulgit, ut Cyrus universis ad Orientem positis regionibus potiretur, ditatamque Hierusalem, & æquata solo memoria reficeret.

Quenam vero Cyrus Judæis contulit beneficia?

R. Ut quisque in regionem suam rediret, permisit: reversique sunt domum quadraginta mille sub Zorobabelis imperio. Quo cum pervenissent, Templi fundamenta jacere ceperunt.

Nemone eorum consilio adversatus est?

R. Nimirum solus Samariæ populus inventus est, qui eorum opera conaretur retardare. Cum enim invidus eorum gaudium

ferre nequiquam possit, Principes pellexit, movitque contra Judæos, eorumque adificia in annum secundum Regni Darii Hystaspis protraxit.

Darii regno perdurante perseveruntne Judæi in suscepta reficiendi Templi Hierusalem cura?

R. Huic negotio naviter operam dederunt, Zacharia, & Aggæo Prophetis ita suadentibus; cumque Darius omnia, quæ ad sumptus necessaria erant, liberaliter suppeditaret, quatuor annorum spatio divinum susceptum opus perfectum est.

A quibus sub hæc tempora Israelitæ regerantur?

R. Parebant iis ducibus, quos ex Israelitica gente natos ipsis Bersarum Reges præficebant. Hinc a soluta statim captivitate præfuit Israelitis Zorobabel, deinde Estras, ac Nehemias.

Quinam hoc tempore fuerunt Pontifices?

R. Cum Sarajas Pontifex capta Hierosolyma a Nabuchodonosore cum cæteris civitatis Principibus fuisset occisus, Josedec illius filius translatus Babylonem illic Pontificem egit toto captivitatis tempore usque ad Cyrum.

Quis huic Josedec successus est?

R. Josue, seu Jesus filius Josedech. Hic cum Zorobabele Judæos e Babylone in Hierusalem sub Cyro reduxit. Josue demortui locum tenuit Joacim filius sub Dario Hystaspis, & Xerxe. Joacim extincto successit Eliasib filius sub Artaxerxe Longimano; Eliasib filius Jojada sub Dario Notho Longimani filio. Jojadæ Jonathan sub Artaxerxe Mne-mone Darii Nothi filio. Jonathani Jaddo, sive Jeddo, qui Alexandrum Macedonem Hierosolymam venientem factus est obviam; in qua

in quæ tempora libri Machabæorum incidunt.

C A P U T II.

Tobias videndi sensu oratur, Tob. cap. 2.
Ejus filius ab Angelo ducitur, c. 5. Et ipse lumen oculorum recipit, cap. 11.

Anna Mundi 3286.

Undenam erat vir omnium virtutum genere, & insigni illustris sanctitate Tobias?

R. Natione Judæus erat de Tribu Nephtali. Hunc ab infantia summa fuisse sapientia præditum, nihilque unquam in tota vita, quod puerilem ætatem saperet, præfuisse, sacra refert historia.

Quodnam vero præcipuum ejus studium fuisse dicitur?

R. In eo potissimum totus fuisse traditur, ut nihilum eximiam erga concives suos exerceret charitatem, qui in Assyriorum potestate erant, eis pro viribus opem ferendo, & eorum corpora sepeliendo.

Quo tandem fato oculis oratus est?

R. Cum quadam die condendis mortuorum corporibus jam defessus juxta parietem decubivisset, forte accidit, ut illi dormienti calida hirundinum stercore in oculos ex alto caderent, ex quo factum est, ut oculorum lumen amitteret. Quæ res tantum abest, ut ejus animam valuerit perturbare, deque suo statu dimovere; ut etiam postea in suscepto patientiæ, pietatisque curriculo ferventius peristerit, suorum parentum, cognatorumque irrisiventibus, atque contumeliis acriter obvixus.

Cum tanta, ut narras, in rebus adversis præditus fuerit patientia, cur ex hac vita decedere aliquando in votis habuit?

R. Hoc vero non cupiit, neque propter somniam, ad quam redactus erat, inopiam; neque rursus propter cæcitatē dolorem; sed iniquæ uxoris mordacissimis conviciis irritatus. Cumque Deum vota sua facile auditurum speraret, filium suum, qui tunc annum ætatis suæ circiter vigesimum primum agebat, ad se vocatum, præter alia multa, hæc quoque admonuit. Gabelum, qui de sua Tribu erat, decem sibi debere talenta, quæ illi quondam, cum in magna rerum omnium penuria esset, commodaverat: quare Rages versus Medorum civitatem iter ipse susciperet, quæ illi incolebat, atque aliquem, a quo duci posset, exquireret.

Aliquemne, qui sibi tale officium præstaret, adinvenit?

R. Vix domo egresso Angelus Raphael occurrit, qui hominis speciem referens spondit, se fore illi fidelissimum socium, quoadusque totum iter peregisset.

Quid illi post primum itineris diem contigit?

R. Ad fluvium Tigris forte pedes lavabat, cum immanem ad se properare piscem vidit. Quare timens, ne ejus ipse esca fieret, Deum, hominesque contestatus clamare cœpit. Tunc Angelus eum confirmare contendens, ut anderet, suadebat, squamisque prehensum animal ad se traheret. Quod cum Tobias fecisset, in sicco stratus piscis crebra palpitatione expiravit.

Reliquum iter feliciter, prospereque confecit?

R. Utique omnia illi ex sententia succedere: exactis enim decem talentis, & Sara unica

unica Raguelis filia amplissimo ditata patrimonio in uxorem accepta, post aliquod tempus in Patriam reversus est.

Quid de sene Tobia? torone vitæ suæ tempore Cæli luce jucundissima caruit?

R. Non ita; reversus enim ejus filius, domumque ingressus Deum adorans, sicuti Angelus monuerat, maximas statim gratias egit, cumque Patri venienti obviam, datis osculis, salutem dixisset, felle ejus piscis, quem ad Tigrim straverat, accepto, ejus oculos hora spatio restituit.

Quandiu vero Tobias in tenebris perduravit?

R. Quatuor annos oculorum luce caruit, qua inde, ut diximus, recuperata, quadraginta duos annos in felicissima senectute transegit, quibus tandem completis, cum annum ætatis suæ centesimum secundum ageret, occubuit.

C A P U T III.

*Holofernes, Judith cap. 5. Judith, cap. 10.
Mors Holofernis, cap. 13.*

Anno Mundi 3348.

Quid memoria dignum contra Judæos Holofernes peregit?

R. Centum, & viginti millia peditum, & equitum viginti duo millia contra Bethuliam duxit; præcisoque quodam aquæductu, quo solo civitas ad explendam sitim utebatur, eis dedendi se intra paucos dies necessitatem imposuit.

Quisquamne repertus est, qui hujusce afflicti populi calamitatem doloremque levaret?

R. Una

8. Una fuit excellenti plane virtute mulier nomine Judith, quæ divino sane consilio ducta Bethulia constantissime exivit, quam cum vidissent eximia forma præditam Holofernis milites, ad suum Imperatorem adduxerunt. Cujus primo aspectu hæc Holofernes captus, allestusque fuit, ut amorem obcæcatus non solum, quidquid illa narrabat, crediderit, sed etiam ad cenam secum invitavit, solamque in suomet cubiculo pernectere voluerit.

Quid interim Judith?

8. Nullatenus a suo proposito avocata, summaque, quam unice in Deo collocaverat, spe confirmata, Holofernem convenit, qui magnum mulieri honorem deferre cupiens, splendidissimo eam convivio accepit, & ipse præ gaudio ebrius factus est.

Quodnam Judith consilium cepit, ut Holofernem somno, vinoque sepultum vidit?

8. Cum inde omnes Imperatoris ministri discessissent, ipsaque sola in ejus cubiculo remansisset, videns Regem alto opprobrium sopore, ad columnam regii, unde mucro ligatus pendeat, accessit, eductoque e vagina gladio, Holofernis caput duplicato ictu coma prehensum amputavit, præcisque Regii lecti compæro id ipsum involvit.

Quid inde tanto parato facinore Judith?

8. Præcisum Holofernis caput ancilla suæ, quam ad cubiculi portam vigilare jusserat, tradidit; cumque ambæ per media hostium castra tacita transissent, fingerentque se ad orandum in campos pergere, tandem ad urbis Bethulæ portas pervenerunt, quo tota civitas ipsis venientibus obviam statim confluit, ostensoque omnibus Holofernis capite, urbs tota propter tantam, tamque in-

spe-

speratam victoriam incredibilis lætitiæ, gaudioque vocibus continuo personavit.

Qua de causa Judith Holofernis caput amputavit?

8. Quo populum Israel a potentissimo hoste liberaret, qui, Bethuliam si in potestatem accepisset, universam quoque Judæam in servitutem redegitisset.

C A P U T IV.

Astuerus, Esther 3. Ostenditur persapiens Esther consilium, cap. 4. Mardochei triumphus, cap. 6. Supplicium Aman, cap. 7.

Quidquamne sub Astueri, & Attaxerxis imperio memorabile contigit?

8. Amani Amalecitiæ, & Mardochei, qui natione Judæus erat historia.

Quænam ista fuit historia?

8. Cum Astuerus Amanum in summam gratiam accepisset, & ad supremos dignitatis gradus extulisset, omnes, quos in sua ditione continebat, genua flectere jussit, & Amanum sibi charissimum adorare; quod cum universi facerent, solus Mardocheus regio imperio parere renuit. Ex quo factum est, ut non solum ipse, qui obedire noluerat, sed tota simul Judæorum natio ad mortem Regis decreto designaretur. Quamobrem Amani precibus indulgens Astuerus nimium, jussit, stata quadam die Judæos omnes utriusque sexus, & cujuslibet ætatis interfici. Quo iniquissimo decreto adeo Esther Regis uxor commota est, ut cum summo vitæ suæ discrimine regium cubiculum ingressa, tam injusta, ac perniciosa jussu coram Rege ipso detestari non dubitaverit. Quo audaci sane consilio tantum profecisse dicitur, ut latum

con-

contra Judæorum gentem iudicium resciderit Assuerus.

Anno Mundi 3496.

Quid inde accidisse narratur?

R. Amanus Regem Assuerum adiisse dicitur, quo ab ipso Mardochei supplicium impetraret: eum autem cruci affigi cupiebat, quam ipse quinqueaginta cubitos altam parari iusserat. Sed tantum abest, ut Regi tam crudele consilium placuerit, ut etiam Mardocheum regia purpura indutum ab Amano per plateam civitatis equo impositum honoris causa duci iusserit, quod ex regis annalibus didicisset servatam sibi pridem vitam a Mardocheo, cum ab Eunuchis sibi struatis insidias detulerat.

Quid deinde Assuerus peregit?

R. Cum Esther hunc Principem de Amani crudelitate, & malitia admonuisset, docuissetque, quibus tandem calumniis conatus esset regium animum contra Judæos omnes ad iracundiam provocare, iratus Rex iussit extemplo Amanum interfici; cumque quidam ministri, qui Regi tunc de more aderant, dixissent, paratam esse ab Amano in Mardochei supplicium trabem quinqueaginta cubitos altam, statim imperavit, ut ipsemet illi cruci affigeretur; & ita unius viri morte pax universæ regioni momento temporis parata est.

C A.

C A P U T V.

Job in sterquilino, Job cap. 1.
Amici ejus, cap. 4.

Magnam fuisse sanctissimi viri Job in omni calamitatum genere, & invidiam patientiam audivi, cedo nunc, quo tandem tempore hoc accidit?

R. Quo potissimum tempore hæc historia contigerit, plane obscurum est; probabile tamen est, eam accidisse, dum adhuc Judæi degerent in Arabiæ solitudine, ex Ægypto nuper digressi.

Qua vero in regione Job natus est?

R. In terra Hus, quæ media est inter Idumæam, & Arabiam. Ibi maximas possidebat divitias, sed nulla earum cupiditate tenebatur. Ut igitur Deus egregiam ejus probaret virtutem, & constantiam, Diabolo eam facultatem permisit, ut eundem omnium malorum genere exerceret.

Quibus igitur malis exercitus est?

R. Una, eademque die hæc illi tristissima omnia nunciata sunt: alteram gregis partem a prædonibus abduci fuisse: alteram vero omnino cæli igne incensam: omnesque demum filios suos corruentis domus, in qua congregati erant, ruinis oppressos, & confisos.

Hosce nuncios quo tandem animo Job accepit?

R. Summa plane constantia; in his enim omnibus infortuniis Deo benedixisse, eidemque maximas gratias egisse dicitur.

Quoniam alio pacto conatus est Dæmon constantiam illius de statu suo dimovere?

R. Cum vidisset, neque rerum amissione, neque

reque filiorum interitu hujusce sanctissimi viri animum posse quidquam labefactari, a Deo in ejusdem copus saviendi facultatem obrinuit. Quod utique Deus illi concessit non aliam ob causam, nisi ut Diaboli malitia infringeretur, & Job virtus, ac patientia illucesceret.

Hac impetrata Diabolus facultate, quid egit?

R. Sanctissimi viri corpori horribilem plagam undequaque infixit, quamobrem ita male affectus diu jacuit in sterquilino. Uxor ejus, quæ tamen in tantis malis unicum illi solacium esse debuerat, pessimis insationibus colata est ejus patientiam tentando in summam eum inducere desperationem, quod tamen nullo pacto potuit a patientissimo viro obtinere.

Quanam, oro, alia cumlatus fuit afflictione?

R. Tres ejus amici, quos Reges sacra appellat historia, ad eum invensum accesserunt, quo nimirum susceptum propter tam graves ejus calamitates dolorem eidem testarentur; sed tanquam abest, ut ejus dolorem aliqua consolatione levarent crudeles amici, ut etiam eum graviter objurgare, atque accusare cœperint amentes, eum maxime adstrictum esse sceleribus oportere, quandoquidem Deus justissimus peccatorum ultor tam gravibus eum poenis, supplicisque afflicebat. Quod sanctus vir majori sane molestia, quam cætera omnia adversa, tolerasse dicitur.

Quid demum? valuitne Diabolus victoriam de tanto viro reportare?

R. Quinimmo sanctissimi viri egregia patientia victus decedere summo cum dedecore coactus fuit.

Non-

Nonne inde Job omnia, quæ amiserat, recuperavit?

R. Dei enimvero singulari beneficio, qui sanctos suos nunquam deserit, eorumque ne capillum quidem unum de capite perire finit; primum quidem ad pristinam suam valecudinem, corporisque vigorem est restitutus, deinde vero in rerum omnium summa abundantia collocatus. Post hæc vixit centum, & quadraginta annos: alios insuper filios procreavit, quibuscum in ultima vixit fortunæ prosperitate; quibus omnibus Deus ejus eximitæ patientiæ vel in hac vita mercedem rependit.

C A P U T VI.

Isaias Propheta, II. 6. Jeremias, Jerem. 38.
Baruch, c. 2. Ezechiel, 37. Daniel,
Dan. 2.

Anno Mundi 3219.

Quid de Isaiâ Propheta sacra refert Scriptura?

R. Omnium Prophetarum principem fuisse tum propter generis claritatem, tum etiam propter pietatem, atque eximitam rerum scientiam futurarum.

Inter ejus Prophecias quamnam præcipua est, majorique digna consideratione?

R. Ea nempe, qua narrat, se Deum in majestate magna vidisse sedentem super solum excelsum, Cherubin undequaque septimum, psallentibus canticum, quod ab Ecclesia inter missarum solemnia solet usurpari. Tam clara Dei visione illustratus Isaias professus est, se labiis nimium pollutum esse, neque os habere, neque linguam satis

di-

dignam ad res, quas viderat hominibus aperire adas.

Quid illi insuper contigit?

R. Dum hæc animo, cogitationeque agitaret, unus de Cherubim, ardentissimo carbone de Altari forcipe accepto, tactisque ejus labiis, eum statim ab omni profluo macula liberavit.

Quid egit Propheta hujusce sanctissimi ignis ardore purgatus?

R. Cum certo scivit, sibi pura, & munda labia esse, ultro jam absque ulla tergiversatione ea populo explicare cepit, quæ eum Deus loqui jusserat.

Quo tempore incepit Propheta munus exercere?

R. Anno a creatione mundi 3219. prophetauit per annos centum.

Qua tandem via sanctus hic Propheta ex hac vita decessit?

R. Rex Manasses eum lignea ferra secari, ac dividi jussit, quo ille lenius, & acerbiori cum dolore moreretur.

Anno Mundi 3375.

Hæc de Isaia: cedo nunc, quid de Hieremia memoria dignum scriptum legatur?

R. Virum in primis eximia, atque admirabili virtute præditum fuisse, quippe, cum adhuc in utero matris degeret, sanctificatus fuit.

Cujusnam ætatis erat, cum officium prophetandi suscepit?

R. Annuum ætatis suæ decimum quintum agebat anno mundi 3375. inque suscepto curriculo 45. annos perseveravit. Præter alia multa, calamitates, quæ Judæis contingere debebant, multo ante prædixit, quod

in

in causa fuit, ut eum postea multifariam insectarentur.

Quid ergo illi mali contigit?

R. Principes Sacerdotum, facta jam contra ejus vitam conjuratione, ad Regem Sedeciam, qui hunc Prophetam valde amabat, conversi facultatem ab ipso petiere Hieremiam in profundam, cænoque plenam fossam immittendi. Quod cum parentibus denegare timidus Rex plus, quam par esset, non posset, factum est, ut statim magno cum vitæ discrimine in lutum ab ipsis immergeretur.

Mortuusne inibi est Hieremias?

R. Nequaquam: cum enim quidam Regis minister, Hieremia causa suscepta, tantæ injuriæ indignitatem detestaretur, Sedecias misericordia permotus illum eum extrahi jussit, ejusque postea studiosus semper, fautorque fuit.

Qualis fuit Propheta Baruch?

R. Vir exitit insigni plane pietate: terrenas etiam omnes pro nihilo semper habuit utilitates, quo dignus Propheta Jeremiæ discipulus fieri.

Nonne ejus scriba missus dicitur?

R. Ita est: socius fuit, insuper & comes omnium laborum, dolorum, & afflictionum ejus, tandiuque hujusce Propheta lateri fidus adhæsit, quamdiu per mortem sibi ereptus est, quo demum mortuo, populum suis doctrinis, ac præclaro suæmet humilitatis exemplo solatus est.

Ezechiel Propheta quanto tempore prophetæ dono usus est?

R. Annis viginti duobus, quorum primi undecim cum Jeremia postremis undecim conveniunt. Is unus eorum fuit, qui primi cum Jechonia Judæorum Rege Babylonem

translati fuerunt, qua in regione prædicationis officio functus est apud illos Judæos, quibuscum in captivitatem ductus fuerat.

Quid de hoc Propheta memorabile fertur?

R. Multa illum, eaque occultorum mysteriorum plena vidisse ferunt; illud Judæis suondam præceptum fuisse, ne quis hujusce Prophætæ initium, aut finem legere ante trigessimam ætatis annum præsumeret.

Quanam ejus visionum potissima fuit?

R. Ea nimirum, quæ ei iterum accidit, cum scilicet divino spiritu in vastissimam solitudinem, eamque aridis mortuorum ossibus refertam ductus, & circum raptus vocem Domini audivit dicens: *Vaticinare de ossibus istis, & jube os ad os adharere, & redire unumquodque ad locum suum.*

Quid inde accidit?

R. Ut hæc Dei mandata Propheta est executus, ossa hæc inter se connecti, coagmentarique cœperunt, deinde nervis obduci, carnibus obtegi, pelleque distendi; ex quibus perfecta corpora, tanquam non spirantia resularunt. Super quæ cum, jubente Deo, sanctus Propheta spiritum illum invocasset, cujus insufflatione vitam homo primus accepit, omnia revixerunt, ac steterunt.

Quanam ex stirpe erat Propheta Daniel?

R. Ex Principum Juda regni domo prodierat. Cum decimum quintum ætatis suæ annum ageret, Babylonem ab Rege Nabuchodonosore in servitutem ductus est.

Anno Mundi 3301.

Quo tandem pacto sese ab ejus potestate liberavit?

R. Rex Nabuchodonosor nescio quid noctu somniaverat, cujus non solum interpretatio-

tationem explicare, sed ne materiam quidem referre ipsa valebat. Cum igitur hæc idem ab Ariolis, Mariisque scire contenderet, nemo illorum inventus est (quis autem intimes humanæ mentis recessus queaq; pertentare?) nemo, inquam, inventus est, qui hoc illi explicaret. Quamobrem ira incensus Rex, omnes, qui Babylonem incolabant, sapientes interfici jussit. Daniel itaque, tam crudeli audita sententia, cubiculum Regis ingressus tempus dari sibi ad cogitandum rogavit, quo impetrato, ac divinitus interea de omnibus instructus statim Regis somnium, quidque portenderet, aperuit, quo sibi, locisque suis libertatem promeruit.

Cedo nunc, quale hoc somnium extiterit?

R. Statuam insolite viderat Nabuchodonosor magnitudinis, cujus caput ex optimo auro constatum erat: pectus, & brachia ex argento composita: ventrem habebat, & femora ænea: tibias ferreas: pedum autem altera pars erat ferrea, altera vero fictilis.

Quid hujus statuæ auro capite significatâ ajebat Daniel?

R. Auro capite Nabuchodonosor regnum designatum esse ajebat: hoc ab alio multo angustiore, coque argenteo exceptum iri: hoc rursus ab alio æneo: quod tandem ab alio ferreo regno excipiendum, simulque funditus evertendum erat.

Quid insuper memoria dignum fecisse Nabuchodonosor dicitur?

R. Cum statuam auream fieri jussisset altitudine cubitorum sexaginta, & latitudine sex, omnes, qui in sua potestate tunc erant, ad illam adorandam convocavit.

Quidquamne hac in re peculiare accidit?

R. Quidam iniquissimi viri Chaldaei tres

juvenes Hebræos apud Regem accusarunt, Ananiam scilicet, Misael, & Azariam, eo quod Regis statuam adorare nolissent.

Quid ergo eis mali accidit?

R. Rex ad hæc maximo furore percitus eos in fornacem ardentem ligatis manibus, & pedibus conjici jussit: sed Angelus Domini medius stetit inter illos, ignisque vim ita compressit, ut eorum tantum vincula exirent, ne vestimenta quidem attingeret.

Nonne Rex tanto est prodigio commotus?

R. Profecto non parum: eodemque puncto temporis eos e fornace educi voluit, solemnique decreto edixit, ut omnes ejus populi Deum, quem tres illi juvenes colebant, in pæsterum adorarent.

C A P U T VII.

Nabuchodonosor in Bestiam convertitur, Dan. cap. 4. Balthasar damnatur, Dan. cap. 5. Daniel in leonum lacum immittitur, cap. 6. Visio Danielis describitur, cap. 7.

Anno Mundi 3434.

Quoniam pacto Nabuchodonosoris superbiam Deus punivisse dicitur?

R. Ab hominum societate segregatus cum bestiis incolentibus sylvas domicilium habere jussus est. Ejus capilli in Aquilæ plumarum similitudinem creverunt, ejusque ungues quasi ungues avium facti sunt.

Itane toto suæ vitæ tempore vixit?

R. Non ita: cum enim hic Princeps post septimum annum ad se reversus, quam misera conditione esset, cognovisset, oculos statim ad cælum convertit, suorumque peccatorum poenitentia tactus singulari Dei benefici-

nesicio non solum pristinae formæ, sed regno insuper restitutus est.

Quid narrat Daniel de Balthasare Nabuchodonosoris nepote?

R. Quod, cum omnibus Regni sui Principibus magnificentissimum parasset convivium, luxuriam impietate, & sacrarum rerum profanatione cumulavit.

Anno Mundi 3466.

Nonne ideo Deus iratus est?

R. Ad eo nimirum, ut, adhuc ipsis coenantiibus, manus visibiliter apparuerit in superficie parietis tria verba scribens, quæ, licet ipse ignoraret, nihil aliud, quam ejus mortis sententiam designabant. Cum igitur Balthasar tria illa verba neque legere, neque satis intelligere posset, Daniele, qui in divinis interpretandis mysteriis maxime excellebat, statim ad se vocari jussit. Hic ad Regem intromissus tria verba, nempe *Mene, Thechel, & Pharex*, explicavit. Primum itaque verbum, quod erat *Mene*, significare aiebat, Deum numerasse dies Regni ejus, qui jam completi erant: alterum, nempe *Thechel*, innuere, quod ipse in justissima Dei statera appensus, & examinatus, nimium levis inventus erat: tertium denique *Pharex*, Regnum ejus divisum iri, significare, & partim quidem a Medis, partim vero a Persis usurpandum.

Impletene inde sunt hæc Danielis prædictiones?

R. Omnino; cum enim Cyrus potentissimo exercitu Babylonem obsideret, per humanis alveum urbem ingressus est, cumque duo ex ducibus usque ad Regis domum penetrassent, Balthasarem eadem nocte inter-

fecerunt, qua Daniel eum occisum iri prædixerat.

Quid deinde accidit Danieli Prophætæ?

R. Quidam Aula regis viri Principes, & Sacerdotes in ejus necem conspirantes eum apud Balthasarem, cuius latam paulo ante legem de Deorum alienorum cultu violasset, accusarunt. Quamobrem Rex impotens ille quidem hæc accusationibus permotus statuit, ut ad bestias Daniel raperetur, inque leonum lacum, missus dilaniaretur. Sed divino beneficio factum est, ut bestie, naturali feritate deposita, non ausa sint ad sanctum Prophetam accedere.

Estne Rex tam evidenti miraculo commotus?

R. Ita profecto, ut statim Danielis loco omnes eos bestias tradi iusserit, quorum delationibus in ejus vitam conspiraverat, quo simul atque immitti fuere, a leonibus illico dilaniati, discriptique sunt.

Quamnam fuit Danielis Prophætæ visio?

R. Cum sero in lecto suo recubisset, vidit spatiosum mare quatuor ventorum vi agitatum, atque turbatum; unde quatuor numero immanes bestie omnes inter se diffidentes ascendebant. Quarum prima erat quasi leona, atque habebat in similitudinem Aquilæ. Altera Ursi similitudinem gerebat trino dentium ordine os circumseptæ. Tertia similis erat Pardo, habebatque quatuor capita, & alas quatuor super se quasi avis. Quarta demum cæteris tribus terribior feroces dentes præfererebat, & præggrandes, quibus vorabat, & conterebat omnia; habebat etiam cornua decem, surgebatque de medio illorum cornu aliud habens oculos, sicut homo, & ore multa, & admirabilia loquebatur.

Non.

Nonne Daniel hac visione perterritus est? R. Sane permultum; vidit enim insuper Deum in throno majestatis suæ sedentem, longoque septem Angelorum ordine; quorum quendam interrogavit Propheta, æquid quatuor illæ bestie significarent. Cui respondit Angelus; bestie illæ regna quatuor, seu imperia designant, quæ e terra consurgent. Sed curiosus nimium homo quæsitivus insuper, quidnam quartum animal adeo terribile significaret. Cui tandem spiritus quarta bestia, atque adeo quartum, quod innuit, regnum late dominabitur orbi, ampliusque erit cæteris regnis, universam terram vorabit, conculcatamque comminet.

C A P U T V I I I.

Susanna singularis sanctimoniam describitur.

Dan. 13. *Idolum Baal, Liberatio Danielis, cap. 14.*

Cujusnam filia erat Susanna?

R. Helicia filia erat, & uxor Joachimi.

Quidnam mali dicitur illi accidisse?

R. Duo impurissimi senes ejus amore, & pulchritudine capti ei vim inferte decreverant, dum sola in pomario suo deambularet.

Quid igitur suscipere consilii, ut suam exlerent libidinem?

R. Cum vidissent Susannæ puellas e pomario per posticum egressas, ut ea afferrent, quæ ad locutionem essent necessaria, convolarunt subito priuscentes juvenili luxurie senes, atque ubi propius accesserent, Susannæ pudorem in hunc modum sollicitare cœperunt. Ecce, o Susanna, hortus jam

clausus est, soli sine arbitris sumus, nullus adest, cuius oculos timere, ac revereri debeamus. Tui nos amor vehementer inflammat, cuius vim sustinere non possumus. Quamobrem desiderio te nostro facilem, atque obsequentem præbe, tuique corporis facito nobis copiam. Quod si preces nostras, ac vota neglexeris, magno tibi stabit rustica hæc, atque inurbana repulsa; eas enim dabis pœnas non amissio crimine, quas ab adultera leges exeunt, salto a nobis testimonio convicta. Dicemus enim, ac divino invocato nomine sustinebimus, te cum adulescente misicuisse corpus, & epropter abs te dimissas esse puellas, ne quem haberes nefarii testem adulterii.

Quid ad hæc Susanna?

R. Multo præstat, inquit, puro corpore, atque animo a vobis illatam ignominiam, ac mortem sustinere, quam ut a me Domini vindex manus temerari conjugalis thori, & violatæ legis pœnas exposcat.

Senes, ubi sua se frustrari spe agnoverunt, quid cepere consilii?

R. Eam altera die apud populum adulterii ream egerunt. Nefario congressu concubuisse cum illa in pomario hesterno die adulescentem proclamant; & hanc rem non incertis rumoribus, neque alieno se didicisse testimonio, sed oculatos testes vidisse. Credidit delationi huic populus; neque enim suspicari poterat aliquid falsi dici ab iis senibus etate, & magistratu gravibus, quibus & judicia, & publicam omnem prædem commiserat administrationem. Quare omnes, audito senum testimonio, clamant, illam esse suis adulterii convictam, neque recusare posse, quominus subeat oppressa lapidibus legitimum criminis huiusque supplicium.

Sup.

Supplicio ne affecta Susanna?

R. Damnata jam senum testimonio ad paratum supplicii locum Susanna trahebatur; cumque res eo esset progressa, ut actum jam de fama, ac vita illius putaretur, incumbente jam, & conspirante populo ad sumendas pœnas, excitavit Dominus spiritum Danielis adhuc pueri, qui clamore populi compresso, edixit injustum esse iudicium, rem proinde totam ad examen, legitimumque iudicium revocandam. Hæc vox contulit multitudinis impetum, & ad expendendam maturius causam revocavit. In novo iudicio sedit iudicaturus Daniel duodenis, & quo magis esset explorata veritas, senes duos in totidem iustis partes a sese invicem separari, ne quod inter se comminiscerentur commune responsum, accersitus mox alter, rogatusque, sub qua arbore peccata res esset, sub schino, respondit. Illo dimisso, alterum Daniel ad examen accersit, inquit ab eo, cuius arboris umbram adulteri ad nefarium opus elegerint; primum arborem accusator senex reponit. Ita suo se accusatores testimonio jugularunt. Patuit enim illorum improbitas, emicuit Susannæ innocentia; idque propterea supplicii institutum est senibus, quod ipsi prius Susannæ paraverant.

Post Susannæ historiam refert Daniel idolum quoddam Babylone fuisse, quod in maxima inibi religione esset, ac pretio. Quibusnam sacris colebatur?

R. In eo diebus singulis immanes, & inutile fiebant sumptus; in ejus enim cibum impendebantur quotidie duodecim artabæ similacei panis, sex vini amphoræ, & oves quadraginta.

Cibus hic cum ab idolo, in quo nihil esset

esse vitale, comedi non posset, a quibusnam comedebatur?

3. Sacerdotes, qui sane non pauciores erant, quam septuaginta, quibus & uxores, & filii accedebant, sub mensam, ubi convivium hoc idolo infernebatur, introitum sibi ignotum ceteris omnibus aperuerant; per quem ad mensam latenter ingressi vorabant omnia, atque insequenti die referato mox templo populo insano persuadebant, omnia illa incibum cessisse simulacri. Quis huic errorem populi, ac sacerdotum fraudem aperuit?

4. Daniel Propheta, spectante Rege, edixit servis suis, ut cribrato cinere totum templi pavementum confpergerent, quibus peractis, clausum est ostium, & anulo regis obsignatum. Noctu Sacerdotes, sicut ante soliti erant, per aditum illum cæcum ingressi poculenta omnia hauserunt, & esculenta omnia vorarunt. Cum absente jam caloprimum affulisset diluculum, ut experimento aut veritatem, aut dolum presens ipse cognosceret, surrexit Rex, secumque Danielem adesse iussit. Tum Rex, momente Danielem, pavementum contemplatus attentius, intuitusque vestigia virorum, seminarum, ac puerorum, fraudem sacerdotum agnovit, quos propterea iratus neci dedit; permittitque Danieli, ut de Bele, ac templo ejus suo arbitrato statueret, qui sane pro sacra sibi potestate confregit simulacrum, ac templum excidit.

Præter Belem aliudne quodpiam erat apud Babylonios simulacrum?

5. Erat præterea eodem in loco vasta mole horribilis draco, quem pro Deo Babylonii colebant, quem tamen Daniel sine telo excinxit, aut gladio. Composuit enim ex pice,

pice, ac sevo, pilisque adjunctis in igno ferventibus, atque permixtis aliquot off. s, quas in os draconis injectis, iisque id effudit, ut obstrictis faucibus, & spiritu intercluso dirumperetur draco, quem cum extinctum Babylonii ostenderet, dixit cum sanis, atque amaro risu: *Ecce quem colebatis.* Quis animus tum Babylonii?

6. Hæc illis res gravissima visa est, ac nullo modo ferenda; quare indignati vehementer, conspiratione facta, Regem advenit, acriterque denunciant, nisi suæ Danieli permittatur potestati, futurum, ut & rex ipse declinare paratum sibi mortem non possit.

Timuere seditiosos, has voces Rex?

7. Metuens Rex, ne qua sibi ab insensa multitudine vis afferretur, coactus est Danielem illorum voluntati permittere, ut de illius capite pro suo arbitratu decernerent. Mora nulla, Danielem abripiunt, & in lacum, ubi leones stabulabantur, demittunt, quibuscum sex dies commoratus nullum passus est damnum. Angelus enim Domini continuit ora leonum, ne Daniel ab iis læderetur.

At quonam cibo famem per eos dies depellebat?

8. Et huic rei consuluit Dominus. Per Angelum enim præcepit Habacuc in Juda degenti, ut prandium, quod messoribus paraverat, ad Danielem, qui cum leonibus claudebatur in fovea, Babylonem perfectret.

Quid respondit Habacuc?

9. *Babylonem non vidi, & lacum nescio.* Quare cum Angelus crinibus apprehensum momento temporis Babylonem transtulit, & ad leonum lacum deduxit, qui obrulit Danieli cibos, & eodem temporis articulo in cun-

eundem, unde abductus fuerat, locum, est ab Anglo restitutus.

C A P U T IX.

Duodecim Prophetae Minores.

PRÆTER quatuor Prophetas majores, aliine a Deo populo Israel dati sunt?

R. Duodecim alios dedit Israelitis Deus, qui minores appellantur.

Cur minores dicuntur?

R. Quod libri ab iis conscripti breviores multo sunt, quam ii, quos Prophetæ majores posteris transmiserunt.

Da eorum nomina.

R. Nomina eorum sunt, Oseas, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, & Malachias.

Quot annos in universoni Prophetæ vixerunt?

R. Annos quadringentos, & ex his Prophetis non pauci integro sermone sæculo munus suum exercuere.

Quis inter hos Prophetas novissimus fuit?

R. Malachias, quo demortuo contigit usque ad Joannem Baptistam Prophetia.

Quis fuit Oseas?

R. Filius fuit Beerî ex Issachar Tribu prognatus. Quanto tempore Propheticum munus sustinuit, profusum incertum, multo tamen eum prophetasse tempore, dubitare nemo potest, cum sub quatuor Regibus futura prænnunciavit, nimirum sub Ozia, sive Azaria primùm, deinde sub Joathan, mox sub Achaz, ultimo sub Ezechia.

In quam diem incidit sancti Oseæ mors?

R. Calendaria Romanum, & alia sermone Latina, ut Bedæ, Adonis, Ufuardi decessisse cum

eum indicant quarto nonas Julii, cum eo die Oseæ memoria renovetur. At Græci in Menologio decimo sexto calendæ Octobris anniversarium Oseæ diem celebrant.

Quis fuit Joel inter Prophetas minores secundus?

R. Filius fuit Phatuel, vel Bathuel, secundum Interpretes 70. ex Tribu Ruben in agro Bethoron natus, atque ibi mortuus, & in pace sepultus.

Quo tempore Propheticum munus exercuit?

R. Regnantibus Ozia, Joatham, Achaz, & Ezechia; quare synchronos fuit Oseæ.

Unde nata Rabbiorum opinio, qui Joëlem hunc filium faciunt Samuelis Prophetæ?

R. Inde nata est, quod alius reperitur ejusdem nominis Joel Samuelis filius, de quo Josephus *lib. 6. Antiq. cap. 3.* qui propter summam in re administranda publica intemperantiam magnam parenti Samueli conflavit invidiam. Quam tamen opinionem, errorem verius, non solum catholici Interpretes, sed & Rabbiorum alii jure reprehendunt.

Quantam Amos Prophetæ Patria, ac genus fuit?

R. Thecua fuit Prophetæ hujus Patria, quæ ab Hierusalem duodecim millibus passuum distat, quæque ad Judæ Tribum pertinebat. De genere illius nihil in sacris paginis habemus, quia ipse de parente silet, quod non fecerunt Prophetarum plerique. Illud tamen certissimum, rusticum eum, ac pauperem fuisse, gregisque custodem; incertum autem, suum ne paverit, an suam alieno pascendo operam locarit.

Quo mortis genere decessit Amos e vivis?

R. Ex sacris litteris nihil certi haberi potest.

test. Martyrologium tamen Romanum pridie Calendas Aprilis de Amos obitu hæc habet. *Thesæ in Palæstina mors sancti Amos Propheta, quem Amasias, Sacerdos frequenter plagis afflixit, & filius ejus Ozias vellet per tempora transfixit. Qui postea semivivus in patriam devotus, ibidem expiravit, sepultusque est cum Patribus suis.*

Quomodo tempore Amos Propheta munere functus est?

ꝛ. Prophetavit in diebus Ozias, & Jeroboam filii Joas, quandiu vero prophetaverit, non constat, neque ulla sumi potest ex Scriptura sacra gravis conjectura.

Unde natus Abdias.

ꝛ. Nihil hac in re certi proferre possumus, Hebræi genus illi Idumæum adscribunt, nostri Sichimitam faciunt; verum incertum a que utramque. Pariter obscurum, quo tempore prophetavit.

Qua in urbe natus Jonas?

ꝛ. Scriptura nihil hac de re nobis exhibet. Dicunt communiter Patres, & Interpretes Gethaum illum fuisse, non quidem e Geth, quæ urbs est Palæstina nobilis, sed de viculo quodam ejusdem nominis in Tribus Juda. Alii tamen eum Zabulonitem faciunt, alii ex Tribu Aser. Sane res est obscura, neque in hac opinionum varietate habemus certi quidquam, quod sequamur.

Quibusnam temporibus floruit?

ꝛ. Communis est Hebræorum sententia eum Osee, Joeli, & Amos fuisse coævum, quorum sententiam Interpretum nostrorum plerique secuti sunt.

Quidquam ne de hoc Jona narrat Scriptura memoria dignum?

ꝛ. Narrat expeditionem ab eo ad Niniyitas

tas susceptam divino jussu, quam sequenti capite referemus.

C A P U T X.

Jonas in ventre ceti, Jon. c. 1. 2. 3. & 4.

Anno Mundi 3197.

Quodnam divinum Jonas mandatum accepit?

ꝛ. Ut proficisceretur Niniven, eique denunciaret imminens civibus illius supplicium, cum eorum scelera divinum in se futurum instimularent.

Paruit ne Domino Jonas?

ꝛ. Surrexit illico Jonas, perrexitque non quidem Niniven versus, ut divinæ morem gereret voluntati, sed quam longissime aliorum a Ninive, ut commissum sibi negotium declinaret. Fugit igitur a Deo in Tharsis, & in Joppen concessit, ubi navem reperit, quæ suum Tharsis maritimum cursum destinaret, solutoque vecturæ pretio navem conscendit, ut cum aliis convectoribus ad designatam animo provinciam appelleret.

Quid tum Dominus?

ꝛ. Evocavit Dominus ventum, qui vehementem in mari tempestatem commovit, quæ sic afflixit navem, ut parum absterit, quin absorberetur fluctibus, aut scopulis frangeretur. Invasit tunc convectores, ac nautas ingens horror, visum est propterea omnibus oportere, ut tempestatem illius causam fortibus explorandam committerent. Cum omnia ex Ethnica disciplina legitime, ac rite fecissent, exiit fors, quæ Jonam unum ex omnibus designavit tempestatis auctorem.

Hanc ut averterent, quid homines ii statuerunt?

R. Ubi fors prodidit sceleris reum, quem tam dira petebat, ac divinitus immissa tempestas, sublatum Jonam in mare projiciunt, confestim mare quievit, ac sedata tempestas est.

Projectus in undas maris Jonas perit ne aquis absorptus?

R. Minime vero. Præparaverat enim Dominus piscem grandem ex genere cetaceo, qui ejectionem navigio Jonam deglutiret, in cujus stomacho tribus diebus, ac totidem noctibus delituit, quibus absolutis a vomente bellua est in littore expositus.

Jonæ in littore exposito quid iterum Dominus commisit?

R. Ut Niniven pergeret, ut divinum verbum denunciaret. Paruit Jonas, & Niniven ingressus clamare cepit, ac prænunciare populo, exactis quadraginta diebus impendere extremum civitatis exitium.

Ninivitis profuit ne quidquam hæc Jonæ Prophetia?

R. Et sane multum. Conterriti videlicet in Deum crediderunt, & præconis voce publicum indixere jejunium: amplexus est illud populus universus libentissime; ac Rex ipse desiliit confestim e folio, & cum regium abjecisset insigne, ac vestimentum delicatum, ac molle, saccum assumpsit asperum, & in quo jaceret, pavementum cinere contravit.

Pepercit ne Deus populo illi post publicum hoc jejunium, ac lachrymas?

R. Cum vidisset Deus opera, quæ a delicatis, ac mollibus extorisset: aut supplicii metus, aut conceptus ex criminum turpitudine dolor, mores abjectos antiquos, no-

rum vitæ institutum, misertus est illius populi, & ab inferendo supplicio, cujus eum comminatione tantopere concusserat, manus abstulit.

Quid præterea Jonæ accidit scitu dignum?

R. Cum prope Niniven sub dio construxisset sibi Jonas umbraculum, ubi caperet umbram, & quasi in specula, quid eveniret civitati, prospiceret, effecit Dominus, ut subito nasceretur, & cresceret herba, quæ illud operiret umbraculum, & Propheta caput ab inclementia caloris defenderet, ex quo tam desperato, atque opportuno subsidio magnam cepit voluptatem.

Diu ne hoc beneficio frui potuit?

R. Sub matutinum crepusculum vermis advenit, qui, percussa, arrosoque radice effecit, ut exaresceret herba, ac tota illa viriditas, atque luxuries ambitiosa deflueret. Quare oriente sole excitatus Jonas, cum calorem solis sustinere non posset, mortem habebat in votis.

Quis fuit Michæas inter Prophetas minoris sexto loco memoratus?

R. Michæas in sacra historia Morasthites dicitur, a patria ne, an a parente, incertum plerique a patria arbitrantur, quæ Maresa est, vel Morasthi, atque utraque ad Judæ Tribum pertinebat. Nondescum tamen, qui Ephraimitam sentiant fuisse Michæam.

Quomam tempore floruit?

R. Floruit Michæas, quo tempore Oseas, Amos, & Isaias, nempe sub Joatham, Achaz, & Ezechia, sed non attigit Ozia tempora, sicut alii: quomodo mortuus sit, omnino ignoratur.

Unde natus Nahum?

R. Plane incertum est. Alii eum ex Simeonis Tribu exitisse arbitrantur, alii Ga-

lilaeum dicunt. Calendarium Romanum patriam ei Begabar assignat.

Quo tempore vixit, ac prophetavit?

R. Id prorsus incertum, cum ipse nihil dixerit, ut fecere aliorum Prophetarum plerique. Quidam eum sub Ezechia prophetaesse affirmant, cum jam decem Tribus in Assyriam traductæ essent, Seder Olam hebraeorum tenuisse eum sua sub Manasse vaticinia opinatur. Sane res est ambigua; illud certum, ante subactam a Babilonio Niniveu hanc prophetiam contigisse.

In quem diem recurrit hujus Prophetæ obitus?

R. In Calendario Romano memoria ejus Calendis Decembris celebratur, quod etiam tradit Græcorum Menologium: addit Calendarium, in Begabar eum urbe quiescere.

Quanam patria, quod genus Habacuc?

R. Ex illius propheta nulla de genere, ac patria sumi potest conjectura. Communis tamen sententia est, fuisse eum de Tribu Simeon, & ex agro Bethsacar. De vita porro illius, ac morte nihil est certi, nisi eum biennio ante, quam duæ Tribus ab exilio redirent, obiisse. Ejus festum, sive memoria ex Calend. Romano recolitur die 15. Januarii.

Patria Sophontæ quanam fuit?

R. Ex ejus libro nihil habemus; omnes tamen, quotquot generis, ac patriæ illius meminerunt, de Simeonis eum familia fuisse tradunt, ac patriæ Sarabathidem. Prophetavit autem sub Josia Rege Juda, quod in ipso statim discimus exordio, quo tamen anno Josiæ, non constat. In agro suo sepultus est, fortasse die 3. Decembris, quia eo die illius memoria renovatur & in Calendario Romano, & in Græcorum Menologio.

De

De Aggæo Propheta habetur ne quidquam?

R. De hoc vero Propheta ne divinando quidem nobis quidquam tradidere scriptores. Obitus illius memoria a Calendario Romano recolitur 4. nonas Julii, a Menologio vero Græcorum 17. Calendas Januarii. Prophetavit, & illud unum certum est, anno secundo Darii Hythaspis, mense sexto, duobus nempe mensibus, antequam id facere coepit Zacharias.

Zachariam hunc quæ patria, quique parentes progenuerunt?

R. Parentem suum vocat Zacharias Barachiam, avum vero Addo, ex qua autem Tribu fuerit, non constat: plerique Levitam faciunt; de patria non est laborandum, cum constet natum illum Babylone, ibidem ad ætatem usque senilem esse commoratum.

Ultimo loco de ultimo Prophetarum Malachia die aliqua.

R. Babylonitem eum fuisse opinantur quidam, natus porro est post reditum populi e captivitate Babylonica, mississimo fuit ingenio. De morte id habemus, in juvenili ætate vita functum esse, & in agro juxta parentes suos fuisse sepultum. Quo vero die decesserit, obscurum; ejus memoria celebrat Calendarium Romanum ad diem 14. Januarii, Græcorum vero Menologium ad diem 3.

CAPUT XI.

Absoluta jam utili digressionē, ad historia seriem reditur iterum.

Quot annos vixit Jojada Pontifex postremus eorum, quos ante recensuimus?

R. Annos quadraginta Pontificium munus transmisit ad filium Jonatham, qui Pontifex fuit annos 47.

Quis Jonathæ suffectus est?

R. Jaddo, sive Jeddo. Hic occurrit Alexandro Magno, qui sub idē temporis venerat ad obsidendam Hierosolymam.

Quid Alexandrum adversus Judæos incitavit?

R. Quod renuissent Judæi comite Alexandrum juvare, cum Tyrum obsideret.

Obseditne Hierosolymam?

R. Non ita: Judæis enim infensum animum illius reconciliavit Jaddo Pontifex, qui Pontificiis vestibus indutus, atque illi obviam factus, flexit eum autoritate, majestate, ac precibus, ut alio victricia arma deduceret.

Quis tum Samariz Præfectus erat?

R. Darius Rex Persarum Sannaballat Samaria præfecerat, qui a Dario ad Alexandrum defecit, ac multis ab eo est propterea muneribus cumulatus.

Post Darii obitum Persidis ne Regnum Alexandri occupavit?

R. Ita vero. Adolescens enim adhuc Alexander Græci imperii, devicta Persarum Monarchia, jecit fundamenta.

Quanto tempore Persarum imperium viguit?

R. Annos ducentos, ac triginta, seu duos

amplius, ac triginta, atque a Cyro exordium cepit, desitque in Alexandro.

Quot regnavit annos Alexander?

R. Annos duodecim. Ejus Monarchiæ nemo suffectus est, sed ei in plures dispersitæ provinciæ plures præfecti sunt Duces, qui Reges dicti sunt.

Mortuo Alexandro, bellum ne Judæis cum quapiam gente fuit?

R. Cum Regibus Syriæ, & Ægypti identidem bellum Judæis fuit.

Quis Judæis imperavit post Alexandri mortem?

R. Ptolomæus, cui Ægypti regio sorte obigit; qui sane humane fatis cum Judæorum gente egit, cum prius fidem eorum agnovisset, quin & iis earum urbium curam commisit, a quibus pondere imperii status videbatur.

Quis post Ptolomæum regnavit?

R. Seleucus hujus nominis primus, dictus Nicanor.

Nonne sub hoc tempore obiit summus Sacerdos Onias?

R. Ita est; ac post gestum per annos 14. summum Sacerdotium substitutus ei est Simeon cognomento Justus.

Quid ab hoc Pontifice gestum, quod commendationem mereatur?

R. Hierosolymæ templum instauravit, eumque duodecim annos sacris præfuisse, successorem reliquit fratrem Eleazarum, quod Onias filius in tenera admodum ætate constitutus.

Ergo ne Onias perpetuo pontificia caruit dignitate?

R. Cum ad ætatem muneribus sacris gerendis idoneam pervenisset, ad Pontificatus apicem evectus est.

Quis tum Ægypti Rex?

R. Ptolomæus Philadelphus, qui Seleuco Patri successerat. Triginta autem, & octo regnavit annos Philadelphus, & regni hæredem Ptolomæum Evergetem reliquit.

Quis Assyriæ thronum per eos dies occupabat?

R. Seleucus secundus.

Quis in Pontificis Oniæ secundi locum est subrogatus?

R. Simeon pariter hujus nominis secundus, in cujus Pontificatu Ptolomæus Philopator, patre e vivis sublato, Hierosolymam venit, & in sancta Sanctorum ingredi voluit. Resistit huic temeritati Onias Pontifex, & eum aditu religiosissimi loci prohibuit. Probavit Dominus invisum Pontificis animum, concussa tellure, ac deliquio, quo Ptolomæum afflixit.

Resipuitne Ptolomæus, ac sacrilegum deposuit consilium?

R. Quin multo impudentius contra Hebraicum populum, ac verum Numen grassatus, circo Judæos inclusit elephantum suorum pedibus proterendos, ac lacerandos.

Cessine id Ptolomæo, ut cum animo suo statuerat?

R. Eum, res miranda! cepit extemplo sui ipsius consilii oblivio. Hinc furor in miserationem, odium in amorem conversa sunt, cœpitque ex eo tempore majore Hebræum populum prosequi benevolentia, quam ante fuerat odio persecutus.

Quot annis ejus regni spatium concluditur?

R. Annis decem, intra quod tempus & Simeon secundus Pontifex fato cessit, atque Oniæ tertio hujus nominis Pontificale munus transmisit.

Quis

Quis in Asia, Syriaque dominabatur, Omnia sacra Hebræorum curante?

R. Antiochus, quem multo famosiorum crudelitas fecit, quam opera illustria non pauca, quæ ab eo gesta sunt.

Quibus potissimum in rebus Antiochi crudelitas immanis elucet?

R. Tyrannicum exercuit in Judæum populum imperium, non solum arbitrato suo facultatibus spolians quodlibet hominum genus, sed etiam vita, ac præterea adigens ad religionem veram deferendam, ac profitemdam idololatram. Quin sæminis duabus, quæ filios suos circumciderant, appendit eorum cervicibus recens natos liberos, ac præcipites ex urbis mœnibus egit. Quæ sane immanitas ingens effecit, ut difficile esset veræ religionis professorem sub id tempus invenire.

C A P U T XII.

Mors Eleazari, 2. Machab. 6. Martyrium Machabæorum, cap. 7.

Anno Mundi 3837.

IN hac populi defectione a patria religione, atque avita, defecit ne ab ea & Eleazarus?

R. Quin constans avitæ custus religionis, cum sollicitaretur, ut carnem suillam contra divinæ præscriptæ legis comederet, maluit fortiter pro sanctissimis, & gravissimis legibus honesta morte perungi, quam fidem Deo debitam frangere.

Exemplum ne exhibuit cuiquam hæc Eleazari constantia, ac virtus singularis?

R. Tantum potuit Eleazari exemplum hac

K 4

in

in re, ut septem fratres Machabæi una cum matre apprehensi, & ad nullam carnem comedendam sollicitati minis primum, deinde cruciatibus, constantissime immania sustinuerint supplicia, ne contra divinam hæc in parte legem delinquerent.

Quonam supplicii genere affecti sunt?

ꝫ. Exquisitissimis cruciati sunt suppliciis. Flagris, ac taurcis primum lacerata membra; mox in ardentis sartagine, aneasque ollas immissi sunt, amputata lingua, cutis capitis abstracta, summæ manus, ac pedes præcisi.

C A P U T XIII.

Mathatia virtus bellica, lib. I. Machab. c. 2.
Judas filius Mathatia, lib. I.
Machab. cap. 3.

DUM hæc ab Antiocho crudeliter contra Judæos agerentur, nonne dicitur Mathatias quidam gessisse multa præclare?

ꝫ. Ita est. Cum enim Mathatias esset aliquando in monte Modio, cumque illic venissent, qui missi erant ab Antiocho, ut Judæi a vera religione desciscerent, restitit iis Mathatias cum filiis suis, palamque professus est discessurum se numquam a servitute legis Patrum suorum, neque auditurum se iniquissimum Regis edictum.

Quonam modo ædum a Mathatia cum Judæo, quem apprehendit Diis thus immolantem?

ꝫ. Doluit acriter, ac justo furore correptus in eum insiliens super Aram trucidavit.

Quid post hæc Mathatias?

ꝫ. In urbe primum, deinde urbe egressus,

sus, clamare cœpit: Omnis, quem divina leges tenet amor, exeat mecum.

Quonam secessit Mathatias?

ꝫ. Cum quinque filiis suis Joanne, Simone, Juda, Eleazaro, & Jonatha in montes confugit, atque ibi exercitum conflavit eorum, qui fortes animo, ac patriæ legis amantes ejus consilii adhæserunt. Facto impetu idololatrias fugarunt, profanas aras everterunt, atque incircumcisos filios circumciderunt.

Mathatias nonne sub hoc tempore obiit?

ꝫ. Nimirum gravi tum laborare cœpit Mathatias ægritudine, ac filios hortatus suos, ut vel cum vitæ discrimine avitam religionem tuerentur, quievit in pace.

Quis Mathatiae locum deinde tenuit?

ꝫ. Judæus Machabeus filius Mathathie, quem pater e vivis excedens ducem crearat.

Anno Mundi 3838.

Satisfecitne Judas expectationi de eo a Patre conceptæ?

ꝫ. Et quidem absolutissime. Dilatavit enim gloriam populi Israel, & procero vastoque corpore, ac proinde fortissimum gladio suo castra vel solus tutabatur, sex quidem amatores millibus tuebatur ab hostium in cursionibus Israellem, sed minor erat hic numerus, quam ut reprimere hostium conatus posset, nisi Dei dextera sanctissimis Judæ ducis consiliis, ac prudentissimis assuisset.

CAPUT XIV.

Victoria Juda Machabai, lib. 1. Machab. c. 4.
Mors impij Antiochi, cap. 6.

Anno Mundi 3838.

Judas Machabæus adversusne quempiam bellum gessit?

ꝛ. Gessit adversus Apollonium, cui jam devicto mortem ipse manu sua intulit, ensaque extincto detraxit, quo deinde in omnibus præliis est usus.

Ullane alia victoria insignis est gloria Judæ Machabæi?

ꝛ. Et Seron ducem Assyriorum, qui temeritate incredibili superari se a nemine posse arbitrabatur, devicit.

Quisquamne fuit, qui Judæ Machabæi victoriis modum ponere voluerit?

ꝛ. Antiochus contra Judam hunc nostrum ingentes copias eduxit, sed eas fudit, ac perdidit jejuniis, ac precibus Judas. Delato cladis nuncio, Antiochus in Judæos tantopere exarsit, ut statuerit Hierosolymam solo æquate.

Id perfecitne, ut statuerat?

ꝛ. Iter sane ad eam direxerat urbem, ut cogitata expleret, sed in itineris medio gravi interceptus morbo, decessit e vivis, datis prius regiis insignibus Antiocho filio, qui Eupator dictus est.

Quomodo fuit Eupator hic in Judæos animatus?

ꝛ. Hereditarium Patris odium in Judæos fovit; atque eorum excidio inhians adversus Judam Machabæum expeditionem suscepit cum centum armatorum millibus, ac

triginta duobus elephantis. Sub initium prælii arridere visa est fortuna Antiocho, sed demum ab Eleazaro Judæ fratre cæsus est hostis.

CAPUT XV.

Eleazari virtus, lib. 1. Machab. cap. 6.
Mors Juda Machabæi. Jonathas
Pontifex, cap. 9.

Anno Mundi 3842.

Quid igitur in hac adversus Antiochum pugna gessit præ cæteris Eleazarus illustre?

ꝛ. Cum vidisset elephantum regis Iordicis tectum, ac toto super cæteras bestias capite eminentem, cucurrit ad eum audacter, & patefacto sibi aditu per mediam legionem, perimens obvios quoslibet, eo cum pervenisset, ei sese supposuit, eumque cadens ab eo cadente oppressus est, atque obrutus, cum de præclara cæde triumpharet.

Quid hac cæde ab Eleazaro effectum est?

ꝛ. Effectum est, ut hostes fugerent, vincerent Israelitæ, ac pax inde, & tranquillitas populo universo pararetur.

Anno Mundi 3843.

Diune post victoriam hanc vixit Judas Machabæus?

ꝛ. Paulo post in alio prælio, cum fortiter, ac strenue pro religione, ac patria dimicaret, ac fugientes insequeretur, a tergo læsus gloriose cecidit; eique defuncto Judæi

Jonatham fratrem ejus substituerunt, qui cum brevi temporis spatio multa cum laude fecisset, a Tryphone per dolum est interfectus.

C A P U T XVI.

Simeon Pontifex, lib. 1. Machab.
cap. 13.

Anno Mundi 3861.

Quis Jonathæ est subrogatus?
R. Simeon, qui ab eodem Tryphone deceptus est, non minus multo perniciose fraude, quam frater. Cum enim, mortuo nondum Jonatha, sed adhuc carcere incluso, spondisset per legatos Simeoni Tryphon, domum se liberum dimissurum Jonatham fratrem ejus, si ad se & lytrum, & filii Jonathæ mitterentur; & pro lytro centum talenta misit Simeon, & Jonathæ filios duos. Tum Tryphon fœditragus & Jonatham, & filios trucidavit.

Ulusne hanc injuriam est Simeon?

R. Fœdus cum Demetrio sanxit, ac fame Arcem Sion expugnavit.

Quomodo mortuus est Simeon?

R. Proditorie a Ptolomæo genero suo occisus est in convivio, ut, eo mortuo, rei administratio publicæ sibi committeretur. Lacrymis eum multis populus est profecutus, atque in eo tumulto, quem ipse sibi prius, ac fratribus construxerat, tumulavit.

Quis Simeonis locum tenuit?

R. Joannes inter ejus filios tertio loco natus, dictus Hircanus, quod de eo populo tri-

triumphasset. Hujus porro posterius regnarunt usque ad Joannem Aristobolum, quem Herodes aquis præcavit, ut sceptrum Judæicum, ad se rapium per vim, sine periculo retineret.

Historia Veteris Testamenti Finis.

HISTORIA

NOVI TESTAMENTI

Libro unico comprehensa.

CAPUT I.

Vita quatuor Evangelistarum.

S. Matthæus.

Quis primus omnium Evangelium conscripfit?

R. S. Matthæus, qui & Levi, ex publicano Apostolus, primus omnium in Iudæa, propter eos, qui ex circumcisione crediderant, Evangelium Christi composuit.

Quo anno conscriptum est?

R. Incertum id est; celebris opinio est factum id anno trigésimo nono æræ vulgaris, post Christi obitum sexto; communis tamen sententia annum a Jesu Christi morte octavum, & Caligulæ tertium huic assignat conscriptioni.

Quanam lingua traditum est?

R. Hebraicis, sive Assyriis & characteribus, & verbis editum est a S. Matthæo, quod sene quis primus in græcum idioma transfulerit, non satis est certum. Porro ipsum Auctoris exemplar Hebraicum testatur Hieronymus temporibus suis asservatum in Bibliotheca Cæsariensi, quam Pamphilus Martyr extruxerat, & sequæ ejusdem describendi facultatem obtinuisse a Nazaræis, qui in Betsæa urbe Syriæ commorantes consimili hebræo volumine utebantur. Hinc est, quod,

cum

enim Matthæus hebraice scripserit, in producendis Testamenti veteris testimoniis non sequitur τὸν 70. Interpretum editionem, ab aliis citatam Evangelistis, sed ipsam hebraicam, ut loquuntur, veritatem.

Quid potissimum in suo Evangelio S. Matthæo propositum fuit?

R. Id ei fuit unice propositum, ut regiam Jesu Christi texeret genealogiam, & vitam ab eo actam, qua homo erat, divinæ tamen gaudens naturæ consortio, & conjunctione.

Quis secundo loco scripsit Evangelium?

R. D. Marcus Alexandriæ Episcopus, & Evangelista, cui nomen fuit Joannes, matrem habuit Mariam, quæ in domo sui Apostolos benigne excipiebat, sicut S. Lucas in Actis Apostolicis testatur. Fuit porro S. Petri discipulus, ejusque comes individuus.

Quo anno Evangelium suum D. Marcus conscripfit?

R. Afferunt multi contigisse id anno tertio Claudii Imperatoris, idest 43. æræ vulgaris, decem annos post Christi Domini mortem. Communis tamen opinio tribuit hoc anno 45. æræ communis, ac decimo tertio a Christi obitu.

Quare Evangelium suum Marcus conscripfit?

R. Rogatus Romæ a fratribus, qui eum multa de Christo prædicantem audierant, ut ea scriptis traderet; juxta id, quod a D. Petro Præceptore suo acceperat, Evangelium illi descripsit. Recensuit illud Petrus, probavit, Ecclesiæque autoritate sua legendum tradidit; unde & a quibusdam Petri Evangelium est appellatum.

Quanam lingua scripsit D. Marcus hoc Evangelium?

R. Dux sunt hæc in re opiniones. Altera cœ-

cenſet græca lingua eſſe conſcriptum, & authoritatibus nititur tum Hieronymi, tum Auguſtini. Altera ſentit latina lingua editum ſuum a Marco Evangelium; & hæc plurimorum eſt recentiorum.

Nonne videtur Marcus in Evangelio ſuo ſecutus, aut imitatus Matthæum?

R. Evangelium ſane ſuum tradidit ita in omnibus conveniens cum iis, quæ paulo ante Matthæus ſcripſerat, ut ejus videatur eſſe pedifequus, diſcus propterea ab Auguſtino *Matthæi abbreviator*. Nihilominus multa narrat Matthæo fuſius, diſtinctius, atque copioſius.

Quis inter Evangeliſtas eſt ordine tertius?

R. D. Lucas, patria Antiochenus, profeſſione medicus, græcæ linguæ callentiſſimus, Pauli Apoſtoli comes.

Quonam idiomate datum nobis eſt hoc Lucæ Evangelium?

R. Idiomate græco, nemine ex authoribus reclamante.

Cur Evangelio conſcribendo applicuit animum?

R. Prodit ipſe Lucas cauſam Evangelii ſui initio, cum dicit: Hiſtoriam Evangelicam a multis temere conſcriptam, a ſe literis conſignandam operæ ſibi pretium viſum eſſe, cum de ea accuratiſſime eſſet inſtructus ab iis, qui ejusdem fuerant diſpenſatores. Qui mores, ac vita S. Lucæ?

R. Vixiſſe dicitur annos octoginta cælebs ad eam uſque ætatem, ac de eo canit Eccleſia, eum Chriſti Domini crucis memoriam, ac dolores in ſuo corpore jugiter portari; mortuus eſt autem, ſi Nicephorum, Cedrenum, ac Nazianzenum audias, martyrio affectus olivæ arbori appenſus prope Pa-

Patras Achajæ urbem anno Neronis ſexto, & 29. poſt Chriſti obitum, ætæ vulgaris ſexageſimo ſecundo. Alii tamen in pace eum quieviſſe crediderunt.

Quodnam eſt Evangeliſtæ quarti nomen?

R. S. Joannis iſ eſt, Evangeliſta ſimul, & Apoſtolus, frater Jacobi Majoris, filius Zebedæi, a vico Bethſaida regionis Galilææ, arte piſcator; nec ante, nec poſt vocationem ſuam literas didicit, ſed, cum in cœna ſuper peſtus Domini recumberet, tantam hauſit divinarum rerum ſcientiam, ut eum hæc in re nullus mortalium æquarit. Cælebs ab Apoſtolicum munus vocatus, ſemper cælebs permaſit.

Quis Joannem impulit, ut Evangelium conſcriberet?

R. Noviſſimus omnium multis annis poſt captam Hieroſolymam ſcripſit græco ſermone Evangelium, ut occurreret erroribus Cerinthi, & Ebionis, qui aſſerébant Chriſtum ante Mariam non fuiſſe. Quapropter initio ſtatim Evangelii ſui in eo totus eſt, ut Chriſti Domini divinitatem, atque æternitatem adſtruat.

Aliæ cauſa id operis ſuſcepit?

R. Cum ſcilicet legiſſet cæterorum Evangelistarum volumina, probavit quidem textum hiſtorie, ſed vidit ab iis duorum tantum amorum, poſt carcerem nempe Joannis Baptiſtæ, hiſtoriam eſſe contextam. Superioris itaque temporis, antequam Joannes clauderetur in carcerem, geſta narravit ſolus in ſuo Evangelio ſatis occurrat.

Dicitur Joannes hic noſter uicæ a Chriſto Domino præ cæteris Apoſtolis dilectus fuiſſe, unde hoc colligitur?

R. Duobus id maxime argumentis patet. Alterum eſt, quod inter cœnandum in ſinu

Domini recubuerit. Alterum, quod ei Dominus moriturus matrem suam sanctissimam Virginem virgini commendaverit.

Quid dicitur Joannes noster ab impio Domitiano perpeffus?

ꝛ. In Patmos insulam ab eo relegatus est. Refert præterea Tertullianus, eum Romæ missum ejusdem Imperatoris jussu in ferventis olei dolium, unde purior, & vegetior exiverit, quam intrasset; cujus sane rei memoria ab Ecclesia pridie Idus Maji recollitur. Domitiano interfecto, ac rescissis decretis illius, ibique usque ad Trajanum perseverans, omnes Afie fundavit, ac rexit Ecclesias, ac prope centenarius anno sexagesimo octavo post passionem Domini mortuus juxta eandem urbem sepultus est.

C A P U T II.

Annuntiatio Beata Virginis LUC. 1.

Anno Mundi 3999.

Quid ante Christi Domini nativitatem accidisse dicitur illustre?

ꝛ. Cum advenisset plenitudo temporis, quo ex divino decreto venturus erat in terras Christus Dominus ad humani generis redemptionem, missus est a Deo Angelus Gabriel ad Sacerdotem Zachariam, cum in tempore thus adoleret.

Quid ei Angelus hic prænuñciavit?

ꝛ. Futurum prædixit, ut filium ex Elisabeth uxore susciperet, nomine Joannem, cuius ortus nullam allaturus erat lætitiā, atque exultationem in Israel.

Nunciato Zachariæ Joannis ortu; cujusquam-

quamne alterius nativitas est ab eodem Gabrielæ prænuñciata?

ꝛ. Sex elapsis mensibus idem Gabriel ad B. Virginem Mariam missus est in urbem Nazareth, quam incolebat futura Dei mater.

Quinam erat in matrimonium B. Virgo copulata?

ꝛ. S. Joseph, viro justissimo, de Tribu Juda, qui sane habuit omnia jura veri sponsi, ac consequenter jure, ac vere Christi Patris potest nuncupari. Hinc cum eam gravidam intuitus turbatus esset, eam dimittere clam voluit, dando ei per secretum divorcium libelli repudium, quod sane in non uxorem non convenit.

Quis ab Angelo sermo cum B. Virgine habitus?

ꝛ. Salutavit eam primum, ac mox gratia plenam vocavit. Quibus verbis turbata Maria est, & facto quodam horrore perfusa. Turbata est autem, vel quod virginum est trepidare, ad omnes viri (cujus speciem assumpsit Angelus) ingressus pavere, omnes viri affatus vereri; vel quod assueti licet visionibus, & colloquiis Angelorum, nunquam tamen alias viderat Angelum tanta majestate præditum, quanta tum Gabrielæ coruscantem cernebat; vel quod metueret, ne tam magna pollicitus, non Angelus esset, sed Diabolus, qui sibi vellet ingentibus hisce pollicitationibus illudere, ut pridem Hevam, primumque parentem deceperat.

Quonam modo Angelus hanc Mariæ turbationem excussit?

ꝛ. Suavit ei, ut non expavesceret, quoniam Divino erat Numini acceptissima. Quamobrem nasciturum ei Filium spondit.

dit, cui nomen JESU imponeretur, magnam Sobolem, in domo Jacob regnaturam, ac Davidicum folium occupaturam, cujus principatui nulla unquam ætas, nullum sæculum finem imponeret.

Quid ad hæc B. Virgo?

R. Ignorare se, quamvis id posset ratione contingere, cum neque virum antea cognovisset, neque cognoscere in posterum posset, quod virginitatem a prima infantia Deo vovisset.

Hanc dubitationem Angelus quomodo sustulit?

R. Significavit ei, futurum, ut Spiritus sancti virtus ex ejus sanguine intemerato filium educeret, sine viri cujusquam semina- li virtute; atque hujusce rei magnæ illius quidem, sed quæ tamen divina omnipotentia non excederet facultatem, consimile exhibuit exemplum.

Quodnam hoc exemplum fuit?

R. Fuit hoc partus imminens S. Elisabeth, quæ post multos sterilitatis annos prolem tandem a Deo precibus impetravit, quam sex ante jam menses conceperat, ac brevi erat paritura, eam semper divina adjuncta potentia, penes quam nihil est arduum, nihil difficile; cui natura ipsa, leges etiam transgressa suas ad nutum obtemperat.

Id ubi rescit B. Virgo, quid respondit?

R. Modestissime de se sentiens, atque, ut par erat, tantam dignitatem sibi concessam divinitus admirata, respondit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Dicitum, factum. Divinum Verbum ante sæcula genitum in sinu Æterni Patris cœpit in tempore in utero Virginis humanam carnem indutum, genus humanum a captivitate dæmonis eximere.

CAPUT III.

Visitat Elisabetham Maria, Luc. cap. 1.

Anno Mundi 3999.

Quid hoc nuncio accepto a B. Virgine actum est?

R. Perrexit in montana Judææ, ut cognatam sibi Elisabetham inviseret, eique gaudium suum ex concepto ab illa filio conceptum testaretur.

Salutata a Virgine Elisabeth, quid accidit singulare?

R. Exultavit iufans præ gaudio in utero Elisabeth, quod ex latebris materni sinus adesse humani generis Reparatorem sentiret.

Quid tum Elisabeth?

R. *Unde mihi, inquit, ut veniat Mater Domini mei ad me?*

Quot menses apud Elisabeth B. Virgo est commemorata?

R. Tres; quibus elapsis rediit Nazareth, capique sub id tempus venter illius intumescere.

Cum videret gravidam Mariam Joseph, esse quidquam conturbatus?

R. Et sane tam multum, ut suspicio criminis alicujus a Virgine admitti ejus animum pulsaret; ac de ea dimittenda per libellum repudii cogitaret; licet id facere clam secum statueret, nec illam vellet in vulgus traducere. Ac fortasse dimisisset, nisi obsticisset Angelus Domini, qui divino nomine precipiens ei, ut suspicione omni deposita de sanctissima femina concepta, quæ nullam nosset labem nivei pudoris, eam secum, ut uxorem, retineret.

Cum partus tempus instaret, quodnam iter dicuntur Maria, & Joseph suscepisse?

R. Exiit sub id temporis edictum a Cesare Augusto, ut deferberetur universus orbis; perrexit ergo Joseph cum Maria ad urbem Bethlehem, ut in ea, in qua natus erat, patria nomen daret. Ex quo factum est, ut impleretur, quod per Prophetas fuerat pronuntiatum; in Bethlehem nempe Juda Messiam nasciturum.

C A P U T IV.

Christus nascitur, ad praesepe Pastores veniunt, Christus circumciditur, Luc. cap. 2.

Magi Reges, Matth. cap. 2.

Anno Mundi 4000.

Anno Christi 1.

Cum in Bethlehem venissent Joseph, & Maria, ubinam excepti hospitio sunt?

R. Cum locum non invenissent ullum, in quo reciperentur hospitio, in stabulum sese receperunt, ubi cum essent, medix noctis silentio natus est Christus Dominus, tum ut abjectissimum locum nobilitaret, tum ut superbiam, ac delicias nostras damnaret.

Quinam primi factum hocce nuncium exceperunt?

R. Pastores, quibus, cum ad custodiam gregis vigilarent, nunciavit Angelus latissimum nuncium recens nati terrarum orbis Reparatoris, quem per tota saecula & ipsi, & eorum parentes expectant.

Quodnam iis satis apertum datum est argumentum, ut natum Messiam internoscerent?

R. Significavit iis Angelus, ut in quodam urbis Bethlehem Praecepte sese conferrent,

ubi

ubi puerum invenirent pannis lineis involutum.

Perrexeruntne ad eum locum Pastores?

R. Ita vero. Bethlehem petierant, ut rem hanc maxime mirandam incurrerent, atque ibi in stabulo invenirent Mariam, Joseph, ac puerum lineis pannis tectum, uti fuerat ab Angelo significatum.

Post octo a Nativitate Domini dies, quid sacra refert historia Evangelii?

R. Refert Christum Dominum circumcisum, ac nomen, JESUS, ei impositum.

Quid aliud sub hoc tempus memoria dignum accidit?

R. Cum Magi quidam Reges in Oriente novum sidus conspexissent, noscentque eo ortum supremi Judaorum Regis significari, venerunt cum muneribus in Judaeam, ut eum venerarentur, ac se illius adoratores profiterentur.

Quid igitur fecerunt, ut primum Hierosolimam ingressi sunt?

R. Sciscitari coeperunt, ubi esset recens natus Rex Judaorum. Quae sane Magorum oratio tantopere animum concussit Herodis, ut, vocatis Sacerdotibus, inquireret, quinam esset ortui Messiae locus aut a Prophetis, aut majorum traditione assignatus.

Quid responsi datum ei est a Sacerdotibus?

R. Responderunt Sacerdotes Bethlehemiticam urbem Messiae patriam denotasse Prophetam Michaeam; quapropter Herodes Magos ad se vocavit, ut eos alloqueretur.

Quid dictum Magis ab Herode?

R. Simulat velle se post eos natum Regem colere, ac venerari. Eant ipsi propterea alacri animo in urbem Bethlehem, inquirant de eo diligenter, atque ubi inven-

runt, ad se rem deserant, ut & ipse cum
adeat, & ad ejus genua supplex, ac venera-
bundus accedat.

Quid interim de stella actum est?

R. Statim atque ab Herode digressi Hiero-
solyma excessere; iterum eis se stella prodi-
dit, neque desistit eis splendidam præferre
facem, donec ad locum pervenere, ubi puer
JESUS jacebat in stabulo.

Conspecto divinissimo puero quis illis ani-
mus?

R. In ejus vultu aliquid plusquam huma-
num conspicati, ad illius genua provoluti
obtulerunt ei mystica illa munera, quæ Ju-
vencus Presbyter carmine illo conclusit:

*Thus, aurum, myrrham, regique, himi-
nique, Desque
Dona ferunt.*

Redierene ad Herodem?

R. Redissent, nisi a Deo admoniti fuiss-
ent in somniis, ut per aliam viam in re-
gionem suam reverterentur.

C A P U T V.

*Purificatio B. Virginis, Luc. cap. 2. Fuga
in Ægyptum, Matth. cap. 2.*

Anno Christi 1.

Post quadraginta dies ab ortu Christi JESU
mundatane est a puerperio Maria?

R. Cum ad id non teneretur, quoniam
claustrum virgineo intacto Filium pepererat,
voluit tamen hac in parte Beatissima Virgo
legem implere.

Ut Filium suum, quem Primogenitum vo-
cat

cat D. Matthæus, redimeret, quid obtulit
Dominò B. Virgo?

R. Duos pullos columbarum.

At quare Christum vocat D. Matthæus Pri-
mogenitum Mariæ? habuitne post Christum
alios filios Maria?

R. Primogenitus in sacra Scriptura dici-
tur omnis is, ante quem nemo natus sit;
etiãmsi anterior sit; ly enim primo negat
tantum anteriores fuisse filios, nec requirit,
aut supponit posteriores existisse.

At idem Matthæus innuit post Christum
natum cognitam esse B. Virginem a S. Jo-
seph, inquit enim Matthæus; *non cognosce-
bat eam, donec peperit filium suum primoge-
nitum*. Ergo, postquam Primogenitum pe-
perit, cum ea rem habuit Joseph. Tale est
heretici argumentum Helvidii.

R. Tò donec dumtaxat significat, quid an-
te partum factum non sit, non quid factum
post partum; hoc enim ad hunc locum erat
impertinens. Hac enim voce donec tantum
voluit Matthæus narrare rem miram, & in-
auditam, scilicet conceptionem Christi ex
Matre Virgine sine Patre. Simili modo di-
citur in Psalm. 109. *Sede a dextris meis,*
donec ponam inimicis tuis scabellum pedum
tuorum; non quod, debellatis inimicis, se-
dere ulterius non debeas, sed quod tunc
longe gloriosior, quasi victor, ac triumphator
ad dexteram meam sedebis. Sic dici-
mus: S. Agnes virgo permansit, donec est
morta; non enim post mortem virginitate
potuit amittere.

Cum hæc in Templo peragerentur, quis
puerum JESUM ulnis suis complexus est?

R. Simeon justus, ac pius senex ulnis suis
Dominum suscepit, quem visurum se, ante-
quam moreretur, Spiritu sancto revelante

didicerat. Quare gaudens, & exultans propter expectatum tandiu beneficium Prophetico afflatus Spiritu Canticum illud perforavit: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine, &c.*

Nome in hac incidit tempora infantium innocentium clades?

R. Ita sane. Cum iratus esset Herodes, quod illusus esset a Magis, iussit occidi pueros omnes, qui erant in Bethlem, & in omnibus finibus ejus a bimatu, & infra, secundum tempus, quod exquisierat a Magis.

Quis animus hac in clade Herodis?

R. Illud secum statuerat, ut in communi horum infantium cade & ille caderet, propter quem clades hac uniuersa est imperata. Perfecitne, quod optauerat?

R. Quis diuinæ providentiæ consilia eludere unquam mortalium possit? Occidit Herodes ingentem infantium numerum, sed eum unum infantem quem quarebat, inuenire omnino non potuit, subtractum jam ab imminente clade per Angelum, qui per somnium Joseph præcepit, ut accipiens Mariam conjugem, & Christum Dominum in Ægyptum secederet, atque in ea provincia tandiu moraretur, donec iterum a se ad patrias remeare sedes juberetur.

Quot annos in Ægypto Christus Dominus cum Matre, ac nutritio suo commoratus est?

R. Anno uno, post quem, defuncto Herode, ductus est in Palestinam, in urbem Nazareth, ibique delituit, ut declinaret furorem Archelai, qui tum in Judæa imperabat.

Anno Christi 2.

Quidquamne aliud de Christo Domino facti nobis produunt Evangelistæ, quod in pueritia gesserit præclare?

R. Post hæc Evangelistæ sacri nihil aliud de Christo Domino nobis exhibent ante baptismum a Joanne susceptum, quam disputationem ab eo cum legis Doctoribus in templo habitam Hierosolymitano.

C A P U T VI.

JESUS inter Doctores, Luc. c. 2. Baptismus ejusdem, Matth. c. 3. JESUS in solitudine, Matth. c. 4.

Anno Christi 12.

Quanam occasio disputationis hujus in eundem fuit?

R. Cum ascendissent Hierosolymam S. Joseph, & Virgo, ut solempne Paschæ festum constitutis a lege tempore, ac ritibus celebrarent, ascendit & Jesus cum illis; ut autem abeundi facultas data est populo a Pontifice post ultimam diem azymorum, abeuntibus parentibus, subtraxit se ab illis non sentientibus Christus Dominus, ut cum Doctoribus tantisper, qui populum legem docebant in templo, detineretur. Hic prima omnium oblata Christo occasio est, ut eam sapientiam Patris, quam ab ipsa acceperat æternitate, proderet interrogando modestè, ac respondendo acute de lege.

Quis animus B. Virginis, amisso filio?

R. Dolor eam cepit ingens, eumque per cognatos, & notos perquisitum, sed frustra, tandem in templo cum Doctoribus disputantem inuenit. Sciscitanti ex eo Parentes, qua-

quare se relictis in templo substitisset, illud accepere respondi: *Nescitis, quia in istis, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?*

Rediitne post hæc domum cum Parentibus?

R. Rediit cum iis, iisque paruit obsequen-
tissime usque ad ultimos vitæ annos, quibus patria domo digressus prædicare cæpit, curare infirmos, mortuos ad vitam revocare, pati, mori ad salutem humano generi comparandam.

Quid primum factum a Christo Domino, cum anno vitæ suæ trigesimo plus minus Redemptionis opus aggredi cæpit?

R. Ad Joannem Baptistam venit ad Jordanis ripam, ubi is a Deo Christi Domini Præcursor designatus, post longam ætatem in solitudine transactam populum ad penitentiam hortabatur, ac baptizabat.

Ut vidit Joannes Christum ad se venientem, novitne eum?

R. Novit, neque adduci poterat, ut eum baptizaret. Verum, cum ab eo intellexisset, id omnino divinæ esse voluntatis, paruit modestissime.

Cum Christus baptizaretur, nonne vox quædam audita est?

R. Audita est vox æterni Patris dicentis: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.*

Post baptismum a Joanne susceptum quam perrexit Christus?

R. ductus est a Spiritu sancto in desertum, ut tentaretur a diabolo.

Quomodo tentationes dæmonis elusit Dominus?

R. Triplicem dæmonis tentationem triplici sententia et sacris Veteris Testamenti libris desumpta superavit. Superato dæmone desertum

fertum reliquit, atque in publicum post quadraginta dies, quibus jejunia jejuniis, & preces precibus continuarat, prodit, ut salutis nostræ tractare negotia inciperet.

Quid primum instituit ad hanc rem?

R. Ad Jordanem iterum venit, ubi Joannes prædicabat, ex quo cum didicisset Audreas, eum agnum esse neci additum, ut peccatum ab Adamo transfusum in posteros tolleret, ad Christum venit cum Simone fratre suo, ut ejus se traderent disciplinæ.

Secutine sunt Dominum?

R. Relictis retibus, ac patre, secuti sunt eum, quibus socii adhæserunt in dies tam multi, ut fama illius quotidie magis crebresceret, ac diffunderetur.

C A P U T VII.

*Nuptiæ in Cana Galilæa celebratæ, Joann. c. 2.
Nicomodemus, c. 3.*

Anno eodem.

Nonne dicitur nuptiis quibusdam Christus interfuisse?

R. Interfuit nuptiis in Cana Galilææ habitis, ubi aquam in vinum convertit; quæ res mirum in modum famam illius, gloriamque dilatavit.

Nonne sub hoc tempore adjunxit se Christi discipulis Nicodemus?

R. Venit ad Christum Nicodemus nocte propter Judæorum metum, ut ab eo veram religionem doceretur; didicitque ab eo non posse quemquam calorum regnum ingredi, nisi denuo nasceretur, id est per baptismum regeneraretur.

Hæc cum ageret Christus, quid accidit Joanni Baptistæ?

R. Sub

3. Sub finem anni hujus Herodes Antipas cum corripereetur a Joanne de Herodiade uxore fratris sui Philippi Tetrarchæ, tenuit Joannem, & detulit in carcerem. Tum vero cepit Jesus publice se Messiam prædicare; quod non ita palam facere voluit, cum Joannes adhuc munere suo ad Jordanis ripam fungeretur. Et hæc contigere anno primo prædicationis Christi, ac trigesimo ætatis.

C A P U T VIII.

Samaritana, Joann. c. 4. Tempestas sedata, Match. c. 8. A demone obsessus liberatus a Christo, Matth. c. 9.

Anno Christi 31.

Initio anni 31. sive secundi prædicationis suæ quid primum factum a Christo Domino?

3. Ut declinaret invidiam Phariseorum, statuit, Judæa relicta, in Galilæam venire. Samaritam ergo pertransiens, ut in Galilæam descenderet, Samaritanam feminam prope puteum Sichem inventam allocutus ad veram religionem convertit. Conversa femina universam ferme civitatem exemplo suo, ac vocibus ad eandem pertraxit, adeo ut ad eum omnes confluerent, rogarentque eum enixe, ut secum commorari vellet.

Annuitne Christus eorum votis?

3. Duos ibi dies commoratus prædicavit iis æternam salutem, docuitque venisse jam tempus, quo neque in monte Samaria Garizim, neque in arce Sion in Judæa Deus esset arietum, & agnorum victimis adorandus, sed in spiritu, & veritate.

Relicta Samaria, quonam abiit?

3. Ve-

3. Venit in urbem Capharnaum, ubi cum multa edidisset prodigia, nequam populum illum adduxit, ut se tanquam Messiam agnoscerent, ac sequerentur.

Excitata dira in mari tempestas nonne hoc tempore sedata est?

3. Cum in navi esset Christus Dominus cum discipulis suis, ac validus ventus insurgens fluctus maris agitaret, præcepit ventis, ut quiescerent: & quieverunt.

Cum ostendisset potentiam suam Dominus, qua maris fluctibus imperabat, nonne eandem & in dæmones prodidit?

3. Eam prodidit, cum multos, quos dæmon intraverat, a captivitate dæmonis liberatos suis integros, incolumesque restituit; eluxitque tum potissimum, cum eum libetavit hominem, quem malus per montes, ac monumenta spiritus agitabat, frementem, ac spumas ore fundentem, furioso similem, carnium suarum voratorem, sibi, & cæteris infensum, atque inimicum.

Quid hic obsessus egit, viso Domino?

3. Ad eum cucurrit, genua flexit, clamavit: Jesu Fili Dei Altissimi, cur venisti ad nos ante tempus perdendos?

Quid Christus Dominus ad hæc?

3. Compulit eum, ut nomen proderet suum; reposuit dæmon; Legionis sibi esse nomen, quoniam innumera propemodum erat multitudo.

Quid rogavit Christum dæmon?

3. Illud rogavit, ut, si inde exire se necesse erat, sibi ea saltem facultas daretur, ut in vicinum porcorum gregem ingredi posset.

Estne hæc permessa facultas?

3. Permessa est, ac brutorum animantium illorum duo millia a dæmone obsessa in mare se

re se projecerunt, & aquis se praefocarunt. Quid omnibus hisce, aliisque pluribus prodigiis effectum?

Ꝛ. Effectum est, ut numerus Christi discipulorum in dies augetur; atque inter ceteros Evangelista futurus Matthaeus; publicani munere functus ad eam diem, telonium repente deseruit, ut Apostolus fieret, & lucra animarum quareret; qui ad id usque temporis pecuniarum lucris inhiarat.

Nonne paulo post rogavit Matthaeus Dominum, ut secum ad caenam veniret?

Ꝛ. Rogatus accessit Christus Dominus ad Matthaei convivium; intuitusque Pharisaeos obmurmurantes, quod ad publicanum, & peccatorem divertisset, retudit eorum sive invidiam, sive inscitiam, docens se esse modicum, qui sane non ad bene valentes accedat, sed de aegrotis tantummodo sollicitus sit, atque anxius ut bonam iis salutem restituat.

C A P U T IX.

Paralyticus sanatus, Matth. cap. 9. Sermo in monte habitus a Christo, cap. 5. Lepra percussus Centurio, cap. 8.

Anno eodem.

NONNE hoc tempore Paralyticum Dominus sanavit in Capharnaum?

Ꝛ. Paralyticum hunc non solum ab aegritudine corporis, sed etiam infirmitate animi, qua sane gravissima tenebatur, multa peccatorum lue correptus, sanavit, eorum fidei ratione habita, qui eum ad sese detulerant.

Pharisaei & scribae audientes a Christo Paraly-

alytico dimitti peccata, quo animo id expectere?

Ꝛ. Clamantur has esse blasphemias, neminem posse peccata dimittere, nisi is Deus esset; id propterea a puro homine, qualis Christus esset, effici omnino non posse, sponderi vero non sine temeritate, atque impietate. Verum, curata aegroti hominis ingenti miraculo paralyti, ostendit Christus se purum hominem non esse, sed divinam sibi conjunctam esse naturam.

Nonne hoc eodem anno elegit Apostolos?

Ꝛ. Cum ad ejus doctrinam, ac praedicationem innumera popemodum multitudo conflueret, ex ea duodecim sibi junxit Apostolos, quos post obitum muneris sui vicarios relinqueret. Electos mox duxit in montem, cum turba praeterea eum, multa sequeretur.

Cur eos duxit in montem?

Ꝛ. Ut iis novam doctrinam traderet, ac, rejecta mundi sapientia, doceret eos, veram felicitatem iis tantum inesse, qui pauperes sint spiritu, qui luceant, quos calamitates omnes teneant, quos hominum invidia, atque odium exagitet. Monuit eos praeterea, ut a Doctrina Pharisaeorum caverent sibi, atque in eo toti essent, ut non externas actiones componerent, sed interiore hominem, qui cordis homo dicitur ab Apostolo, cum nihil ad gratiam, ac rumorem faciendum sit, sed sint omnia ad virtutem, atque honestatem referenda.

Quanam Christi miracula consequuntur?

Ꝛ. Constituta, ac firmata recta vivendi ratione juxta Christianae praecipua Philosophiae, duo miracula edidit, quae in Evangelio referuntur. Alterum est quo hominem lepra percussum non sanavit solum a lepra, sed & ad Christianam pertraxit religionem.

Alterum quale fuit?

R. In Capharnaum magna conficiebatur turba. Centurio quidam, quod puerum haberet ad interitum prope perductum; hic propterea Iudæos quosdam ad Christum misit, ut puer a lethali morbo eximeretur.

Auditiue Centurionis preces Christus Dominus?

R. Tam libenter has preces Centurionis excepit, ut statim ad eum perrexerit, presentia sua salutem daturus ægroti. Verum in medio itinere factus ei obviavit Centurio clamavit fidei plenus, ac spei: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.*

Quid ingens hæc Centurionis fides obtinuit?

R. Id effecit, ut puer statim vel ab absente Domino salutem reciperet, ac statim a lecto bene valens consurgeret, perinde ac si nunquam ægrotasset.

Præter tam multos infirmos salutem restitutos, hominem quempiam fato functum ad vitam revocavit?

R. Revocavit multos, quorum aliquos sacra historia recenset, multos prætermittit. Prima omnium, temporis ordine servato, puella fuit Archisynagogi cuiusdam Jairi filia.

C A P U T X.

Filius Vidua urbis Naim, Luc. cap. 8.

Magdalena, Luc. cap. 11.

Quis est secundo loco a Christo suscitatus?

R. Filius Viduæ cuiusdam ex urbe Naim, cum ad sepulturam efferretur, suscitatus a Christo est solius vocis imperio.

Nonne sub hoc tempore insignis & sanguinis claritate, & victorum omnium genere famosa Magdalena ad Christum conversa est?

R. Ut cognovit Magdalena & peccatorum suorum magnitudinem, & divinæ clementiæ largitatem, intellexitque Christum Dominum recubuisse in domo Simonis Leprosi ad convivium vocatum, eo sordidatâ, ac lacrymis, & squalore obstita perrexit, ad illius provoluta pedes, eos osculari cœpit, lacrymis rigare, odoribus inspergere, ac deinde capitis crinibus tergere.

Quid Phariseo hæc intuito venit in mentem cogitare?

R. Ea Phariseum subitæ cogitatio, non posse Christum Dominum Prophetam esse, quippe qui peccatricem fœminam sustineret, & hæc ab ea officia susciperet.

Quid tum Christus Dominus?

R. Scrutatus recessus Pharisei animi, ut ex animo illius hanc suspensionem evelleret, afferuit placere sibi non peccata Magdalene priora, sed amorem presentem, quem ei multis rationibus amoris præponeret, quo se ad convivium invitatum non satis urbane, humaneque receperat, non data pedibus aqua, ut moris erat, non uncto capite, ut par erat.

Quid interim Magdalena?

R. Rediit domum, ut primum a Christo audiret soluta se gravissimis peccatorum vinculis, quibus fuerat ad eam diem interita, eo nomine; quod dilexisset ardentem.

CAPUT XI.

Joannis Baptista martyrium, Marc. cap. 6.
Panis multiplicatur. Petrus super maris
undat sicco graditur vestigio, Matth. c. 14.

Sub finem precedentis anni dixisti Joannem Baptistam carcere inclusum, estne iuibi semper detentus?

R. Detentus iuibi est, donec morti acerbissimæ additus est ab Herode in gratiam filix Herodiadis, quæ, caput Joannis in disco sibi ut daretur, petiit:

Anno Christi 32.

Post mortem Joannis quid actum a Christo?
R. In desertam secessit cum discipulis suis solitudinem, ubi facta ab eo est ea panum, ac piscium multiplicatio, ut quinque milibus hominum pabulum præbuerit, & duodecim præterea cophini superfuissent.

Quid hoc miraculo effecit?

R. Id tam ingenti admiratione populum cepit, ut de eo in Regem creando deliberaret; fecisset id pia turba, nisi Christus ad eum honorem declinandum fugisset in montem, & ab ejus se oculis surripuisset.

Quid in monte fecit Dominus?

R. Oravit, inde iussit discipulos ante se transfretare. In medio mari cum esset, ad eos venit ambulans sicco pede super aquas maris; inuitus id Petrus ad eum conversus clamavit: *Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas.* Cui Dominus, ut veniret, respondit.

Venitne Petrus ad Christum?

R. Statim suscepit iter; sed in medio itinere

here cum ventus validus insurrexisset; timore perterritus, in fide hæsitare cepit, ac fluuare: ac propterea mergi, ac magno, novoque timore concussus clamare: *Domine, saluum me fac.* Extendit Dominus manum, atque incolumem periculo extraxit, eo nomine prius increpitum, quod modicæ fidei argumentum dedisset. Navim ingressis, cessavit illico ventus, sedata tempestas est, ac lictus navigium tenuit. Hæc sunt, quæ ad secundum Prædicationis Christi annum videntur pertinere.

CAPUT XII.

Transfiguratio Jesu Christi, Matth. cap. 17.
Leprosi decem, Luc. cap. 17. Mulier adultera, Joann. c. 8. Cacus a nativitate, c. 9.

Anno Christi 33.

Nonne hoc eodem anno transfiguratus est Dominus?

R. Ita est; assumptis secum tribus ex discipulis suis, Petro, Jacobo, & Joanne, duxit eos in montem excelsum seorsum ad orandum: Extemplo ante eos novo cepit, & ad eam diem unquam conspecto lucere splendore. Altus tenebat tum sopor Apostolos illos; sed in eo rerum articulo experrecti, majestatis tantæ fulgore oculorum eorum acies obstrixæ sunt, animique in admirationem conversi.

Quid tum Petrus ad Jesum?

R. Ratus, eam esse gloriam illam, easque mansiones, quas identidem Dominum memorantem audiverat, exclamavit attonito similis: *Domine, bonum est nos hic esse; faciamus hic tria Tabernacula, Tibi unum,*

Moyſi unum, & Elie unum. Simul enim cum Chriſto lateri ejus aſtantes vidit Moyſen, & Eliam.

Quonam modo decem leproſi ſanari ſunt?

¶ Cum per Samariam iter haberet Jeſus, incidit in leproſos decem, qui eum orarunt, ut miſereretur vellet ipſorum. Reſpiciciens eos Dominus præcepit iis, ut irent, & oſtenderent ſe Sacerdotibus. Factum eſt autem, ut, cum ad Sacerdotes lati properantes proſperato beneficio, extemplo ne ſentientes quidem ſanitate recipere.

Quid poſt hæc a Phariſæis inſidiarum ſtruſtum adverſus Chriſtum?

¶ Et ut eum in verbo caperent, & hac ratione ab eo pias turbas abducerent, mittunt, qui coram eo ſiſtant feminam in adulterio deprehenſam; Jeſus autem, eorum cognita improbitate, pronus in terram in ea characteres aliquos digito exaravit. Inde vultum, & corpus attollens, & ad accuſatores converſus pronuciavit: Si quis veſtrum eſt, quem nulla teneat peccati labeſ, iſ prius in adulteram feminam lapides jaciât. Cum itaque nemo eſſet, qui tantum de ſeſe præſumeret, abiit omnes, relicta femina, quam increpatam prius mox dimiſit ſine ullo ſupplicio.

Quid poſt hæc accidit Chriſto, cum in templo Hieroſolymis prædicaret?

¶ Injuriis eum Judæi inſectabantur, & Samaritanum vocabant, inſectabantque in eum manus, niſi iſ e templo exiſſet, & ab eorum ſe furore ſubtraxiſſet, quod nondum tempus conſummandi in Cruce myſterii adveniſſet.

Inde digreſſus quid egie?

¶ Inde cæcum a nativitate die Sabbati oculos luto ex ſputo oblinens, ad piſcinam Siloe

Siloe miſit; ut lavaret ſe; quo facto viſum recepit.

C A P U T XIII.

Suſcitatio Lazari, Joann. cap. 11, Zachariæ, Luc. cap. 19.

Anno Chriſti 34.

IN quem annum Chriſti incidit Lazari ſuſcitatio?

¶ Hæc Suſcitatio hæc Lazari contigit paulo ante quartum, & ultimum Paſcha, quo crucifixus eſt Chriſtus, imo ea necis Chriſti occaſio fuit. Chriſtus enim vixit annos trigintatres, ac menſes tres, qui a natali ejus uſque ad Paſcha decurrunt. Quare quartus hic prædicationis Chriſti annus fuit tantum inchoſtus, non completus.

Quomodo ergo hæc ſuſcitatio facta eſt?

¶ Cum quatragesimus in ſepulchro Lazarus jaceret, juſtus, qui aderant, tollere lapidem, quo monumentum operiebatur, clamavit Jeſus voce magna; *Lazare, veni foras*. Quibus vocibus obſecuta mors, vite Lazarum reſtituit, ſtetit iſ coram univerſa multitudine.

Lazarum ſuſcitatum quid ſequitur?

¶ Cum Publicanus quidam, Zachæus nomine, intellexiſſet Chriſtum Dominum appropinquantem Hierichoſtanzæ urbi, feſtinavit in occurſum illius; cumque videre eum non poſſet præ turba, quod ſatura puſillus eſſet, aſcendit in arborem ſycomorū, quæ ſecus viam ſita erat. Tollens in altum oculos Dominus juſſit eum prope deſcendere, ut ſe in domum reciperet ſuam. Deſcendit illico Zachæus, Bonum recepit

hospitio, atque auri cupiditate, qua ad id usque temporis vehementius exarserat, deposita, ad veram religionem conversus est.

C A P U T XIV.

Triumphus Christi; Venditores de Templo pulsi, Joann. cap. 12. Ultime Christi Cæna, Cap. 13.

Triumphantis in speciem dicitur deinde Dominus Hierosolymam ingressus, quoniam id modo peractum?

℞. Dominica scilicet Palmarum, quæ anno illo incidit in diem 20. Martii, Bethania digressus Dominus venit in Bethphage; illinc vestus sine palliis discipulorum strato, populo cum ramis palmarum applaudente, & clamante: *Hosanna filio David*, quasi triumphans, ac Messias Hierosolymam ingreditur, cumque ei appropinquaret, ejus prænunciatus exidium illacrymavit.

Urbem ingressus quoniam perrexit?

℞. Templum adit, ex eoque euentes, & vendentes ejecit, ac multos agros sanavit, freudentibus idcirco Phariseis.

Reliquis, qui supererant, vitæ diebus, quibus rebus operam dedit Christus?

℞. In reliquo illo brevissima vitæ tempore totus fuit, ut & per parabolas, & per apertum sermonem eas res doceret Apostolos, quibus universa Christiana religio continetur. Instructis discipulis, rebus jam omnibus aliis absolutis, iussit ea omnia parari, quæ ad Paschatis Judaici solemnitatem celebrandam requirebantur.

Paratis omnibus, estne ipse secutus Apostolos?

℞. Cum omnia intellexit esse parata, vespere

spere cum discipulis agni cenam celebravit, ac post eam discipulorum pedes lavit; incipiens a Petro.

Nonne restitit Petrus, quantum potuit?

℞. Restitit is quidem primum, verum, et audita comminatione: *Si non lavero tibi pedes, non habebis partem mecum*: divinæ morem gessit voluntati.

Nonne lotis discipulorum pedibus sanctissima Eucharistia est instituta?

℞. Accipiens nempe Dominus panem, benedixit, fregit, deditque apostolis, dicens solemnem formulam: *Hoc est corpus meum*.

Tradiditne & proditori Judæ corpus suum Dominus?

℞. Tradidit; ac tantum absuit, ut sanctissimus cibus quidquam proditori profuerit, ut post buccellam statim ejus corpus dæmon intraret, neque prius inde recesserit, quam medius proditor dissumperet, atque a dæmone secum ad æterni supplicii locum descenderet.

Quid post hæc Judas?

℞. Egredius illico ad scelus perficiendum Sacerdotum Principes adit, & cohorte militum stipatus ad Christum properat, ut eum catenis vincum ad iudicium trahat capitale.

C A P U T XV.

Jesus in horto; capitur, ad Annam ducitur, & ad Caipham, atque ultimum ad Pilatum, Matth. cap. 26.

Post cenam quo se Christus recepit?

℞. A cæna, eadem nocte, dicto gratiarum actionis hymno, egressus urbe in montem olivarum oraturus secessit in hortum,

tum, ac scorfim coram Petro, Jacobo, & Joanne ex viva mortis instantis apprehensione ingens eum pavor, ac tedium occupavit. Tandem agoniam subiens sanguineo sudore manavit. Ideoque ad subeundam mortem ab Angelo animatus adveniēti mox Judæa ulro se osculandum, ac Judæis vnicendum obtulit, Petrumque ad sui defensionem, districto gladio certantem cohibuit.

Quis ille est, quem gladio percussit Petrus?

R. Malcho auriculam abscidit Petrus, quam tamen manus suæ contactu Christus ei statim integram, sanamque restituit.

Vinctus a Judæis Dominus quonam tractus est?

R. Trausus est primo ad Annam, deinde ad Caiphā illius anni Pontificem, qui cum libere responderet, a satellite alapa infligitur, productisque falsis testibus, & ob falsitatem rejectis, rogatus ipse Jesus, an esset Messias, ac Dei Filius, cum id affereret, quasi blasphemus damnatur, & illudatur.

Quid interim Petrus a longe Dominum secutus?

R. Petrus ab ancilla, & Judæis ter interrogatus, an Christi discipulus esset, ter negavit, sed aspiciente eum Christo respiciens, inde egressus flevit amare.

Hæc die Jovis nocte post cœnam gesta sunt: quid die insequenti?

R. Feria sexta, sive diē Veneris 25. Martii, mane Concilium a Caipha coactum Jesum iterum damnavit, ac plebendum tradidit Præsidi Romanorum Pilato.

Quis tum Judæ proditori animus fuit?

R. Salute sua desperata, laqueo se suspendit, projectis prius in templum argenteis,

reis, quibus deinde Judæi emerunt agrum in peregrinorum sepulcrum.

Damnatum statim Dominum Pilatus?

R. Pilatus Jesum, licet a Pontificibus damnatum, & ab eis sibi traditum damnare primum renuit, & multis eum rationibus voluit absolvere. Verum mox murmure, ac seditione in populo coorta, jussit eum flagellis cædi.

C A P U T XVI.

Christus flagellis laceratur; Ecce homo: Christus Crucem desert; Matth. 27.

Damnatus ergo Jesus quonam primum affectus est supplicio?

R. Columnæ primum est marmoreæ alligatus, ubi innumeris prope flagellis ita omnia lacerata sunt membra, ut nullus jam reliquus in toto corpore vulneri locus esset.

Quid flagellis successit?

R. Spinea corona capiti ejus imposita est, veste purpurea corpus contextum, ut ei veluti scenico Regi illuderetur. Quæ sane species ita Pilati commovit animum, ut putaret posse se eo spectaculo immitem alioquin populum ad misericordiam flexere, & a novis infligendis suppliciis avocare. Eduxit ergo eum, ut conspiceretur a Judæis clamans: *Ecce homo*: at illi crudeliores effecti, contentis vocibus illud postulant, ut crucifigatur; minanturque Pilato effecturos se, ut amicus non sit Cesaris, si Jesum, qui se Regem facit, impunitum dimittat.

Quid tum Pilatus?

R. Confert Pilatus Jesum cum Barabba homine seditionisissimo, ut vel saltem hac ratione, unum a morte in Paschate de more

liberaturi, Jesum eligerent, ac seditioso praeferrent; at illi Pontificibus suggerentibus liberari Barabbam postulant, Jesum crucifigi.

Ergo damnato ad mortem Jesu, quodnam mortis genus est constitutum?

R. Crucis supplicio damnatus est ex Pilati sententia, illudque additum, ut ad supplicii locum crucem ipse eam gestaret, in qua Patri spiritum esset traditurus. At in itinere veriti Judaei, ne Jesus oneri succumberet, simoni Cyrenaeo post Jesum bajulandam imponunt. Sequuntur mulieres plangentibus, quas Jesus, ut suas, atque urbis calamitates desceant utilius, hortatur.

C A P U T XVII.

Christus crucifigitur, sepelitur, Matth. c. 27. Resurgit, cap. 28.

UT ventum est in montem Calvariae, quis primus horridae tragoediae actus fuit?

R. Primum Judaei propinquant Christo vinum felle mixtum, ac deinde myrrhatum, neutrum ipse bibere voluit, mox vestibus spoliatus, & humi super crucem stratus, eidem clavis affixus est hora sexta; crux deinde erecta est cum titulo causae, atque ab utroque ejus latere duo suspensi latrones. Denique in ejus conspectu milites vestimenta inter se partiti sunt.

Nonne alter ex latronibus salvus factus est?

R. Conviciati primum quidem sunt Christus latrones ambo; sed mox alter ex iis respuit, Jesumque Messiam confessus deprecatus est, ideoque a Jesu audire meruit: *Hodie mecum eris in Paradiso.*

Quid

Quid interim mater ejus Maria, quae tunc stabat ante Crucem?

R. Mœrentem eam, ac dolentem consolatus Filius, eam Joanni Evangelistae commendat; eamque recipit Joannes in sua.

Quidquamne praeterea accidit, antequam moreretur?

R. Clamat Dominus, *Sirio*: inde vociferatur: *Consummatum est*: denique in manus Patris spiritum commendans circa horam diei nonam expirat.

Quid mirum mortuo Christo Domino contigit, quod tum omnium mortalium genus admiratione, atque horrore concusserit?

R. Motiente Christo, Sol obscuratur, terra concutitur, petrae scinduntur, monumenta referantur, velum templi scinditur, ut creaturae omnes Creatoris sui mortem lugere, ac deplorare videantur: quibus commotus Centurio, alique e populo spectante percussus sunt, ac tundentes pectora domum reversi.

De cruce depositum Christi corpus estne sepulchro traditum?

R. De cruce depositum, atque unguentis delibutum, honorifice a Josepho ab Arimathea, & Nicodemo sepelitur: a Pilato custodes sepulchro apponuntur, ac sepulchri os lapide clauditur, & obfirmatur.

Nonne Christus resurrexit a mortuis?

R. Jesus die tertia a morte sua, scilicet die Dominica, quae fuit 27. Martii, e sepulchro gloriosus surrexit ante auroram, ac lapidem, quo sepulchrum claudebatur, per dotem subtilitatis penetrans exivit. Quare mulieres, cum summo mane ad sepulchrum venissent, Christi corpore non invento, intellexerunt ab Angelis, Christum resurrexisse. Id illae statim Apostolis nunciarunt.

C A-

CAPUT XVIII.

Discipuli pergentes in Emmaus, Luc. cap. 23. Ascensio Christi Domini ad Cælum, Act. Apost. cap. 1. Pentecostes, Act. cap. 2.

Nonne Christus & duobus discipulis pergentibus Emmaus, cum surrexisset, apparuit?

R. Ita est: apparuit iis Dominus, ac multo tempore cum iis commoratus non est cogitatus, nisi in mensa sub vesperam, cum panem frangeret.

Quanto tempore in terris conspectus est, postquam resurrexerat?

R. Quadraginta dierum spatio, quibus absolutis, discipulos educens in montem Oliveti, docens eos, atque instruens, ac promittens brevi futurum Paracliti spiritus adventum, data benedictione, in cælum gloriosus ascendit, sedetque ad dexteram Patris, atque inde Ecclesiam suam regit, ac protegit.

Quid potissimum, antequam in Cælos ascenderet, Apostolis præcepit?

R. Præcepit iis, ut euntes in orbem terrarum universum prædicarent Evangelium gentibus omnibus, iisque, nisi renuerent, sacramentum baptismi, nulla exceptione aut Judæi, aut Idololatæ servata, conferrent.

Cum Christum ascendentem viderent Apostoli, doluerunt tantæ jacturæ nomine?

R. Doluerunt quidem primum, sed mox in gaudium versus est dolor, quod duos viderant homines divinitus de cælo delapsos albis indutos vestibus, a quibus hæc exceperunt: *Viri Galilæi, quid aspicitis in*

Cælum? hic Jesus, qui assumptus est a vobis in Cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in Cælum?

Ut Spiritu sancto, quem accepturi erant Apostoli, digni fierent, quibus rebus dedere operam post Christi Domini Ascensionem?

R. Erant unanimiter perseverantes in oratione, & communicatione fractionis panis, ut Spiritum sanctum mererentur accipere.

Nonne sub hoc tempus in Judæ prævaricatoris locum S. Mathias Apostolorum collegio est aggregatus?

R. Cum duos elegerent Apostoli, quorum alterum in Judæ proditoris locum substituerent, Joseph cognomento Justum, & Mathiam, cumque par utriusque pietas esset, par virtus, post longam orationem, commissa vel sortibus a Domino dirigendis, vel communibus omnium calculis electio est. Cecidit super Mathiam.

Quanto tempore Apostoli Spiritum sanctum sunt præstolati?

R. Per decem dies.

Quid, hoc præcto tempore, accidit?

R. Magnus ex improvise rumor auditus est, velut sævientis cum omni impetu, atque fragoræ procellæ, quo tota domus, ubi discipuli congregati erant, repente perfonnit. Hinc multa veluti linguæ igneæ visæ sunt unicuique illorum insidere, & tunc omnes Spiritu sancto impleti sunt, variifque loqui linguis coperunt.

Cum Apostolus variis loquentis linguis audirent, qui Hierusalem incolebant, quid tandem opinabantur?

R. Vini eos putabant violentia agi, ebriosque despere.

Quid Apostolus Petrus peregit, quo se, ac socios hac hoc errore purgaret?

R. Se neque manducasse, neque bibisse
palam professus est, sed Spiritum sanctum
hujusmodi in ipsis miraculum operari, ad-
ducto ad id Joelis Prophetæ vaticinio.

Quot numero homines in prima S. Petri
prædicatione ad Christum conversi sunt?

R. Qui Petri primum recepere sermo-
nem, & statim baptizati sunt, ad tria mil-
lia fuerunt.

C A P U T XIX.

*Clandus curatur, Act. 3. Anan. & Saph.
cap. 5. D. Stephanus lapidibus
abruitur, cap. 7.*

Anno Christi 34.

Quodnam secundo loco miraculum D. Pe-
trus operatus est?

R. Illud, quo cuidam claudo sanitatem
restituit. Ut enim iussit eum in nomine Je-
su surgere, statim suis stans pedibus am-
bulavit.

Nonne populus hujusce prodigii admira-
tione captus est?

R. Tanta eum facti hujus admiratio ce-
pit, ut inde quinque eorum millia, eo mo-
mente, ac prædicante, fidem Christi alacri
animo susceperint.

Quid synagoga Principes, hoc audito,
vique prodigio, in Apostolos moliti sunt?

R. Ne amplius in posterum in nomine
Christi Jesu prædicarent, eis interdixere.

Quid interim Apostoli? intermisere ne su-
ceptum prædicationis officium?

R. Nihil sane minus. Quin immo ma-
jori inde ardore Christi dogmata promul-
garunt.

Non.

Nonne hoc circiter tempore Ananias, &
Saphira mortis poenam subierunt?

R. Nimirum damnati a S. Petro, pro-
pterea quod Spiritui sancto mentiti essent,
cum agrum quandam minori a se pretio,
quam revera esset, venditum dicitarent,
& juramento interposito confirmarent, re-
pente, non secus ac si isti essent fulmine,
ante ejus pedes mortui ceciderunt.

Cur autem Spiritui sancto mentiti erant?

R. Solebant Christiani primitivæ Ec-
clesiæ omnia, quæ possidebant, divino nu-
mini voto obligare, quo facto, omnes si-
mul fratrum more debebant. Quare, cum
etiam Ananias, & saphira se, suaque Deo
aut jam vovissent, aut oblaturi mox essent,
pretium agri sui ad hoc venditi mutantes, ac
celantes Spiritui sancto mentiti esse dicuntur.

Quo supplicii genere Sanctus Stephanus
est affectus?

R. Propterea quod firmissima erat, & ar-
dentissima in Deum charitate, lapidibus un-
dequaque contusus, obrutusque fuit, & quo
tempore lapidum veluti procella petebatur
pro iis, a quibus jaciebantur, enixe positus
genibus orabat.

Expleta ne est Protomartyris Stephani san-
guine inmanis in Ecclesiam Tyrannorum
crudeliter?

R. Quinimmo aucta magis est, adeoque
crevit, ut omnibus fidelibus terra, marique
dispergi, per diversas, easque remotissimas
terrarum partes, vagari fuerit necesse.

Quid memoria dignum Divus Philippus
Diaconus fecisse dicitur?

R. In Samariam profectus Christi fidem aper-
tissime prædicavit, plurimosque convertit.

Quo inde profectus est?

R. Monitus fuit ab Angelo, ut gressus
diti-

dirigeret meridiem versus ad viam, quæ ab Hierusalem descendit in Gazam.

CAPUT XX.

Eunuchus baptizatur, Act. 8. Paulus ad fidem Christi convertitur, 9. Cornelius baptizatus in lavacro regeneratur, 10.

Cum Philippus Gazam pervenisset, quid vidisse fertur?

Regina Æthiopia Eunuchum vidit redeuntem domum ab Hierusalem, quo ad adorandum Dominum perrexerat.

Nomine Deus ad conversionem huiusce Eunuchi D. Philippo usus dicitur?

Ita sane factum legimus: nam, cum ei Sanctus Diaconus quendam Scripturæ locum, in quo Jesu Christi mentio fiebat, aperiret, divino lumine illustratus, baptismum ab ipso suscepit.

Quid de Paulo? quonam tandem pacto Christianam religionem amplexus est?

Cum nihil aliud, præter Christianorum sanguinem, ac eadem sitiret, & adhuc Damascum pergeret, ut si quos ibi inveniret Christianos, omnino dispergeret, repente divino tactus lumine ex equo decidit præceps, vocemque audivit dicentis: *Saul, Saul, quid me persequeris?*

Quid tunc Saul?

Quis es, inquit, Domine?

Cui ille: *Ego sum, ait Jesus, quem tu persequeris.*

Quid post hæc Saulus?

Objurganti Deo pie, religioseque submissus exclamavit: *Domine, quid me vis facere?*

Quo deinde ductus est?

Damascum, in domum cujusdam discipuli, nomine Anania.

Quid

Quid tunc Ananias?

Saulo manibus impositis, inquit: *Sau- le frater mi, Dominus Jesus Christus, qui tibi apparuit in via, misit me, ut tibi oculorum lumen restituerem: quibus dictis, statim ab ejus oculis caligo omnis depulsa est, & ipse per baptismum in Christianorum album fuit adscriptus. Inde vero susceptam Christi fidem prædicationis officio dilatare cepit, discipulisque divini Salvatoris adhaesit.*

Nonne per hæc tempora Cornelius quoque Centurio Christi fidem suscepit?

Quinimmo paulo post totam etiam ejus familiam à S. Petro baptizatam legimus.

Quanam hoc tempore Jacobo, & Petro Apostolis calamitas contigit?

Rex Herodes Dei Ecclesiam acriter insecutus, interfecto Jacobo, Petrum in vincula conjecit, inde cum quoque occisurus, quo perfidis Judæis morem gereret.

CAPUT XXI.

S. Petrus vinculis solvitur, Act. 12. Claudus quidam sanitati restituitur, 18. Paulus naufragium patitur, 28.

Consecuta ne est ex Herodis Regis sententia mors S. Apostoli Petri?

Non ita: Angelus enim, carcere aperto, Petrum a vinculis mirabiliter liberavit.

Post mirificam ejus liberationem, quid de illo narrat sacra Actuum Apostolicorum historia?

Nullum ferme amplius de illo verbum facit, sed tota inde in S. Pauli actibus referendis est occupata.

Quid ergo de illo narrat?

Quod cum Sanctus iste Apostolus eleemo-

Synas Antiochiæ in Hierusalem tulisset (id enim muneris ad eum spectabat) una cum S. Barnaba electus, missusque a S. Spiritu fuit ad illustrandas sua prædicatione provincias Asiæ, fidemque per universæ Græciæ regiones disseminandam.

Quid autem præcipua consideratione dignum in hac regione Apostolus patravit?

Æ. Suum in insula Papho egregium, ac singulare charitatis ardorem contra falsum quendam Prophetam, qui Proconsulem Sergium Paulum ad fidem properantem morari conabatur, ostendit.

In quo præcipue S. Apostoli zelus enituit?

Æ. In hoc, quod in impium hunc, ac sceleratum hominem conversa acie, sancto Spiritu fervens eum sic Apostolica libertate compellavit: *Heu homo corde duplici, manus Domini super te est, & cæcus eris.*

Ita ne, sicut Apostolus prædixerat, accidit?

Æ. Illico oculorum lumine orbatum fuit; quod magnum, & repentinum prodigium in causa fuit, ut Proconsul Christi dogmatibus alacriori animo adhereret.

Quo deinde S. Paulus ad prædicandum progressus est?

Æ. Antiochiam petit; ubi cum prædicationem suam acerbis, ac minarum plenis verbis conficeret, nisi sese alio recepisset, lapidibus proculdubio obrutus fuisset.

Quo igitur confugit?

Æ. In urbem, quæ Lystris nuncupatur, ubi illud præcipua admiratione dignum peregit, quod cum homini a navitate claudoccurrisset, iussisset eum surgere, pedibusque consistere, statim ille ad ejus imperium solutus pedum vinculis ambulavit. Quo ingenti plane miraculo adeo populus commotus est, ut S. Paulo, & Barnabæ sacrificia

offerre voluerit; Deos enim esse existimabat e Cælo sub humana specie delapsos.

Qua tandem arte tantum S. Apostoli periculum, scandalumque averterunt?

Æ. Statim vestimenta sua manibus prehensa considerunt, ostenderuntque populo se homines esse, non secus ac ipsos, & ea miracula a Christo Jesu omnino esse peracta.

Quo post hæc S. Paulus perrexit?

Æ. In Hierusalem profectus est, ubi paulo post piissime a Judæis acceptus fuisse dicitur: captus enim a Lysia tribuno ad Fellicem missus est, qui statim diras, ac inhumanas Judæorum petitiones rejectit. Cum autem Præses hic apud Regem Agrippam de illo verba aliquando fecisset, Rex, & Regina uxor eum ad se vocari iusserunt, quem cum viderent, dicentemque audissent, innocentem esse deprehenderunt, dimittique eum posse absolutum dixerunt, nisi Cæsarem appellasset.

Ergo ne S. Apostolus Romam ductus est?

Æ. Revera cura hæc cujdam duci, nomine Julio imposita fuit. Cum igitur diu adverso vento navigassent, tandem ad insulam Cretam appulerunt, ubi S. Paulus socios de imminente tempestate frustra admonuit.

Quid Apostolus egit, fava jam ingruente tempestate?

Æ. Singulis solatus, neminem periturum fore spondit: probavitque eventus, vera eum prædixisse: fracta enim corum navis, omnes simul incolumes ad Melitensem insulam pervenerunt, a cujus incolis admodum humaniter accepti sunt.

Diu ne S. Paulus hac in insula commoratus est?

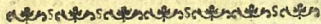
Æ. Tres numero menses, quo temporis spatium Publii patrem illius loci rectorem, mul-

tosque præterea alios ægrotos curavit. Romam demum advenit, ubi per biennium se se permansit in quadam domo ab ipso conducta, in qua Christi fidem omnes ad se properantes edocebat.

Quid S. Petrum, & Paulum Romæ docuisse sacra refert historia?

Et Principem brevi regnaturum, qui universam Judæam funditus everteret. Hoc eodem anno die 29. Junii ambo isti sanctissimi Apostoli martyrium pro Christi fide subierunt; Petrus quidem cruci, inverso capite, affixus, Paulus autem securi percussus.

Finis novi Testamenti.

CATALOGUS HÆRETICORUM VETERIS TESTAMENTI.

Quemadmodum tempore novi Testamenti, ita etiam antea, dum vetus adhuc lex vigeret, multi extiterunt, qui vel falsa rerum specie decepti, vel perversa adducti voluntate veræ fidei lumen conati sunt, variis immixtis erroribus, obscurare. Quamobrem non alienum ab instituto nostro esse duximus illorum quoque diversa dogmata, sectasque, Alphabeti ordine insistentes, compendiarie more nostro via adnectere.

Primo itaque erant Hæretici, qui vocabantur *Astarothita*, & *Astaritha*, qui Sidoriorum falsam religionem sectantes Astaroth, & Astarthem illius populi vanum Numen, positis aris, adorabant.

Se.

Secundo erant *Baalita*, qui Baal, sive Idolum Beli Regis Assyriorum loco Numinis venerabantur.

Tertio erant *Eliognostici*: hi Judæi natione erant, qui Persarum more Soli sacrificabant.

Quarto erant *Esseni*; isti unam ex quatuor Samaritanorum sectis constituebant: insigni plane præditi erant abstinentia; nihi que, quod ad corporis voluptatem pertineret, sequebantur: sed Messiam, ut Prophetam tantum, venturum credebant, futurumque hominem justum quidem, non tamen Deum.

Quinto erant *Fortunata*, qui Fortune sacra faciebant, Cœlique Reginam nuncupabant.

Sexto erant *Emerobaptista*. Hi quotidie corpus, & vestimenta sua lavabant, quod ei necessarium omnino esse credebant, qui vacare culpa, & immunis quocumque crimine esse cuperet.

Septimo erant *Molochita*, & *Rhemphanite*, qui Moloc, & Remphan Ammonitarum idola sacrolego cultu colebant.

Octavo erant *Musonita*; hi mures, foricesque eam ob causam adorabant, quod sciunt, quinque mures aureos a Philistæis Arce fuisse impositos, cum eam populo Israelitico reddiderunt.

Nono erant *Muscoronita*, qui eo dementia devenerant, ut Beelzebub muscarum Numini litarent, Accaronitarum deestabilem cultum sectantes.

Decimo erant *Pharisæi*; hi omnia fati necessitate gubernari, susque deque agi existimabant, animas item ex uno in aliud corpus perpetuo motu, verigineque transire: omnino denique Astrologiæ, quæ judiciaria dicitur, dediti erant.

Undecimo erant *Puteoris*, qui puteis re-

ligionis cultum exhibebant; reddituri per hoc beneficio aquarum gratiarum actionem.

Duodecimo erant *Ranita*; Ranas isti colebant, Deumque hoc cultu placari posse credebant, propterea quod multas ab ipso in Pharaonis supplicium quondam immissas legerent.

Decimotertio erant *Sadducei*, qui animæ immortalitatem, corporumque resurrectionem negabant.

Decimoquarto erant *Samaritani*: isti idolorum cultum cum veri Dei adoratione confundebant, animamque immortalem esse negabant.

Decimoquinto erant *Serpenticoli*, ita vocati, quia serpentem anem loco Numinis habebant, eo quod *Moyles* serpentem in deserto Dei iussu erexisset, ut in eum qui aspicerent, a serpentum lethalibus moribus curarentur.

Decimosexto erant *Tophetita*, qui Moloch, seu Baal pueros mactare solebant, aræque nomine Tophet, eosdem imponere.

Decimosextimo erant *Trogodita*, ex eo nomen mutuati, quod idola in cavernis posita venerantur.

Ultimo tandem loco veniunt *Vitulicoli*, qui aureum vitulum ad montem Sinai adoraverant.

GENERALIUM CONCILIORUM

HISTORIA,

Quid Concilii nomine intelligitur?

R. Conventus quidam designatur, in quo Ecclesiæ Patres congregati ea in medium consulunt, decernuntque, quæ Christianæ religionis, & Ecclesiasticæ disciplinae summopere interesse videntur.

Qua-

Quondam Concilium dicitur generale? R. Tunc temporis Concilium generale vocatur, cum eidem omnes sacri Christianæ Reip. Patres (nisi legitime impediti fuerint) intersunt, & cui ipse summus Pontifex præsidet, vel ejus loco missi ab Apostolica Sede Legati.

Nonne alio quoque nomine Concilium hoc nuncupatur?

R. Vocatur Oecumenicum a nomine græco οὐμνῆν, quod terram habitabilem significat.

Quidnam Nationale Concilium significat?

R. Congregationem omnium alicujus Regni, aut Nationis sacrorum Antistitum sub uno Patriarcha, aut Primatæ.

Provinciale vero Concilium quodnam est?

R. Illud, quod ab Episcopis alicujus Provinciae uni Metropolita subiectis habetur.

Quid tandem Synodalis Concilii nomine venit?

R. Conventus totius Cleri alicujus Diocesis ab Episcopo convocati.

Quenam fuerunt prima Ecclesiæ Concilia?

R. Ea quinque, quæ ab Apostolis habita fuerunt, quorum quatuor Hierosolymæ, quintum vero Antiochiæ celebratum legimus.

Quid tandem actum est in primo Concilio ab Apostolis habito Hierosolymæ anno 34?

R. Joseph Barsabas, cognomento Justus, & Mathias sacri collegii iudicio subiecti sunt, uter tandem infelicis Apostoli, qui Christum Judæis tradiderat, locum occupare deberet, cui demum Mathias omnium Apostolorum consensu suffectus est.

Quid vero in secundo ejusdem anni 34 Concilio actum est?

R. Septem Apostoli crearunt Diaconos, quibus non solum rerum temporalium, quæ Christianis novitiis destinatae erant, admi-

ni-

nistrationem, sed sacrorum etiam curam commiserunt.

Quodnam decretum in tertio constitutum est Apostolorum Concilio habito anno 51.?

R. Deceverunt Apostoli, homines non amplius teneri ad quasdam veteris legis ceremonias.

Quid in quarto Concilio habito anno 58. Apostoli differuerunt?

R. Veteris legis ceremonias, & ritus Judæis ad aliquod tempus concesserunt.

Cedo nunc quintum ab Apostolis habitum Concilium.

R. Illud Antiochiæ peractum fuit, vocatumque a Concilio Nicæno Sanctorum Apostolorum conventus, cujus unum etiam canonem citat.

Quot numerantur generalia Consilia?

R. Decem, & octo, quæ aut locorum discrimine, aut temporum ordine ab invicem distinguuntur.

Recita nunc.

R. Ea sunt Nicæna duo, Constantinopolitana quatuor, Ephesinum unum, Chalcedonense unum, Lateranensia quinque, Lugdunensia duo, Viennense unum, Florentinum unum, ultimum denique Tridentinum.

Quodnam ex his primum fuit?

R. Illud, quod Nicææ convocatum fuit anno 320. Sylvestro Pontifice, & Constantino Imperatore.

Quot eidem interfuerunt Episcopi?

R. Tercenti decem & octo.

Qua tandem de causa istud Concilium habitum est?

R. Ad Arii sceleratam hæresim damnandam, qui in Christo divinitatem negabat.

Ubinam terrarum alterum Concilium factum est?

R. Constantinopoli, Damaso summo Pontifice, & Theodosio Imperatore anno 383. cui tercenti, & octoginta unus Episcopi interfuerunt.

In quem Concilium hoc celebratum est?

R. Contra Macedonium iniquissimum sane hæresiarcham, qui Spiritus Sancti divinitatem negare non dubitabat.

Quodnam fuit quartum Concilium?

R. Quod primum Ephesi habitum est, Cælestino Pontifice, & Theodosio juniore imperante anno 431. & huic ducenti numero Episcopi intervenerunt, Quam ob causam hoc Concilium institutum fuit?

R. Ut Nestorius damnaretur, qui duas in Christo personas ponebat; Beatamque Virginem non Dei, sed Christi tantum, quatenus homo est, matrem esse effutiebat.

Recita nunc cætera ordine Concilia, ubinam, & qua de causa fuerint congregata.

R. Quartum Chalcedone habitum est, Leone Pontificatum tenente, & Martino imperio, anno 451. In hoc sexcenti, & quinquaginta Episcopi numerati sunt; suitque contra Eutychem, & Dioscorum, qui unicum dumtaxat in Christo naturam agnoscebant.

Quintum Constantinopoli, sub Vigilio Pontifice, & seniore Justiniano Imperatore anno 553. Quod centum & quinquaginta Episcopi constituerunt contra hæsim Antemii, qui Beatam Virginem Dei matrem minime esse sustinere conabatur.

Sextum illud fuit, quod Constantinopoli, Agathone Pontifice, & Constantino Pogonato imperante, mense Novembri, anno 680. inceptum, anno 681. perfectum est. Quod eam ob causam habitum est, ut Monothelitarum hæresis tolleretur, qui unicum in Christo voluntatem asserbant. Quæ Synodus decrevit, sanxitque, ut duplex in Christo natura,

tura, duplexque voluntas, humana scilicet, & divina, ab hominibus coleretur. Huic autem Concilio 219. Episcopi interfuerunt.

Septimum, quod Nicæe a tercentis, & quadraginta Episcopis, Adriano Primo Pontifice, Ireneque, & ejus filio Constantino regnante secundo celebratum fuit, Iconoclastas petebat.

Octavum, Constantinopolis quartum, institutum fuit, Adriano II. Pontifice, & Basilio Imperatore, anno 869. adversus Photium, & Iconomachos, sive sacrarum imaginum inimicos convocatum.

Nonum, Lateranense primum, sub Callisto Papa II. & Henrico quinto Imperatore, anno 1022. a nongentis Episcopis celebratum est. Actum in illo de recuperanda a manibus Saracenorum Sacra terræ Juda regione.

Decimum, Lateranense secundum, sub Innocentio Papa II. & Conrado III. Imperatore anno 1139. contra Antipapas, & ad disciplinam Ecclesiasticam reformandam habitum est.

Undecimum, Lateranense tertium, sub Alexandro III. & Theodorico I. anno 1179. propter Cleri reformationem, & contra Albigenses factum fuit, qui duo rerum principia ponebant, alterum bonum, nempe Deum, alterum malum, nempe dæmonem.

Decimum secundum, quod etiam magnum Lateranense Concilium dictum est propter immensum Patrum numerum, a quibus est constitutum, sub Innocentio III. Orhone IV. & Theodorico II. anno 1215. indictum est, ut in eo ageretur de terra Juda redimenda, & de permultis hæresibus tollendis.

Decimum tertium, Lugduni primum, Pontifice Innocentio IV. & Theodorico II. anno 1245. indictum fuit ad segregandum a communione fidelium Theodicum Imperato-

ratorum, qui, bello summo Pontifici illato, bona Ecclesiæ temere, impieque usurpabat.

Decimumquartum, Lugduni secundum, incœpit anno 1274. Gregorio X. Pontificatum, & Rodulpho imperium administrantibus. Multa in hoc a Patribus decreta de summi Pontificis creatione sancita sunt: quingenti adfuerunt Episcopi, Græciæ ad Romanæ Ecclesiæ unitatem recepti tunc temporis fuerunt.

Decimumquintum Concilium Viennæ in Delphinatu habitum fuit sub Clemente V. & Henrico VIII. Imperatore. Hic summus Pontifex Sedem Avenionem traduxisse dicitur, ac Templariorum ordinem suppressisse.

Decimum sextum Florentinum Eugenio IV. Pontifice, & Imperatore Alberto anno 1439. constitutum est illam præcipue ob causam, ut ejus decretis ad unitatem Romanæ Ecclesiæ Græci iterum assumerentur. Huic, præter cæteros, Joannes quoque Palæologus Græcorum Imperator, ejusque Patriarcha Joseph, qui etiam eodem anno e vita decessit, interfuerunt.

Illud præcipua consideratione dignum tunc accidit, quod Græci, & Armeni Latinis adhaeserunt, eisque Eugenius Fidei formulam est impertitus. Quæ concordia non sane potuit ad longum tempus perdurare: multum enim Græcorum in Orientem eorum patriam reversi statim a Romanæ Ecclesiæ dogmatibus recesserunt, unde schisma iterum exortum, quod ad hanc usque diem deservit.

Decimumseptimum Lateranense quintum fuit, Pontificibus Julio secundo, & Leone X. incœpit anno 1512. & anno 1517. absolutum fuit.

Quid in Augusto hocce confesso statutum est?

B. Bellum adversus Turcarum gentem decretum est.

Quodnam est decimum octavum, atque ultimum OEcumenicum Concilium?

B. Concilium Tridentinum.

Quibus Pontificibus in Petri Cathedra sedentibus est celebratum?

B. Regnantibus Paulo hujus nominis Tertio, Julio Tertio, Paulo Quarto, Pio Quarto, Romani Imperii habenas tenentibus Carolo primo quinto, deinde Ferdinando.

Quo anno Concilio huic initium datum est.

B. Anno 1545. haberi cepit, anno autem 1563. est absolutum.

Quanam res dedit huic convocando Concilio occasionem?

B. Errores, quos per Germaniam, & Galliam Lutherus, & Calvinus, pessima Christiani nominis portenta, disseminaverant, Romanos Pontifices impulerunt, ut Concilio oecumenico convocato huic pesti, ne serperet latius, occurrerent.

Cur per tot annos hujus Concilii acta protraxerunt?

B. Quod ea esset inter Christianos Principes rerum constitutio, ut non facile possent istidem animis in egregiam opus, atque sanctissimum conspirare.

N. B. Galli alia tria Concilia Generalia addunt: Pisanum, scilicet, Constantiense & Basiliense; quorum, Constantiense necessarium omnino videtur, in quo Canonica Martini V. electione Schisma Antipapae ablaturum, & sine quo neque series, neque canonica Pontificum Successio haberetur.

F I N I S.

L E

LECTORI BENEVOLO

Operis hujus

Latinus interpres.

Historia huic veteris, ac novi Testamenti placuit nobis in tui gratiam, commodumque nonnullas appendices ex Interpretibus sacris excerptas attexere, quae multum tibi profuturae sunt, si ad sacra volumina accesseris perlegenda. Excipe has ea humanitate, qua historiam ipsam suscepisti, & bene vale.

A P.

APPENDIX I.

De Sacrae Scripturae Idiotismis.

Can. 1. **Æ**ternum sæpe non significat proprie dictam æternitatem, sed longum aliquod tempus, cujus finis non pervidetur. Hebr. n. **עוֹלָם** *hoolam*, idest æternum, significat sculum, quia occultum est, seu cujus terminus, & finis non perspicitur. Radix enim **עוֹלָם** *hoolam* significat occultare, vel abscondere. Rursum æternum sæpe non absolute, sed respectively dicitur, & significat, durationem integram rei, quæ æterna est, non absolute, sed respectu certi status, reipublicæ, & gentis. Sic dicitur lex vetus duratura in æternum; idest semper, non absolute, sed respectu Judæorum: quia nimirum lex illa duravit tantum, quamdiu duravit Judæorum resp. & synagoga; puta toto tempore judaismi, donec lex nova illi succederet: duratura enim erat, donec veritas per Christum illucesceret. Id ita esse patet; nam alibi eadem Scriptura dicit legem illam veterem esse abolendam, & eique subrogandam novam Evangelicam, ut patet Jerem. 31. v. 32. & seq. sic æteram capit Horat. cum ait:

Serviet æternum, qui parvo nescit uti, non enim potest in æternum absolute servire, cujus vita ipsa, qua servit, æterna esse non potest.

Can. 2. Hebræi per enallagen sæpe sensum unum cum alio commutant, & maxime visum pro quovis sensu accipiunt; tum quia visus omnium sensuum est præstantissimus, & certissimus; tum quia in sensu communi, qui est supra visum, & ocular, omnium sensuum sensationes conveniunt.

Sic visus pro tactu capitur Joann. 10. 29. *Quia vidisti, idest tetigisti, me, Thoma, credidisti;* pro odoratu vero capitur Exodi 5. v. 21. in Hebræo: *Fætere fecisti odorem* (nomen, & famam) *nostrum in oculis*, idest, in naribus Pha-

rao-

raonis, pro gustu capitur Psalm. 33. 9. *Gustate, & videte* (idest sapite) *quoniam suavis est Dominus*, pro auditu capitur Exodi 20. v. 18. *Populus videbat*, idest audiebat, *voces*; videre ergo idem est, quod cognoscere, vel clare percipere.

Can. 3. Peccatum sæpe, maxime in Levit. sumitur metonymice. Primo, pro hostia oblata pro peccato; Secundo, pro poena peccati; Tertio, pro irregularitate, sive immunditia legali, ex fluxu menstrui sanguinis, feminis, lepræ, vel ex contactu mortui contracta. Sic Levit. 12. v. 6. puerperium vocatur peccatum, idest, immunditia legalis, & Levit. 14. 13. lepra dicitur peccatum, non proprie dictum, sed legale, idest irregularitas, quæ leprosum arcebat sacris, & convictu hominum.

Can. 4. Leges Dei vocantur, Primo, præcepta, statuta, vel custodia; quia custodienda, aut cavenda præscribunt. Secundo, vocantur judicia, quia inter homines dirigit & dirimunt lites: in judicio enim secundum leges judicandum est. Tertio, vocantur justitiæ: quia statuunt id, quod æquum, & justum est: quarto, vocantur testimonia: quia testantur voluntatem Dei, sive quid a nobis exigit Deus, sive quid a nobis velit fieri. Quinto, vocantur testamentum, idest fœdus, & pactum, idest condiciones pacti initi cum Deo: quia hac conditione pepigit Deus, tam cum Judæis, quam cum Christianis, se fore eis Deum, & patrem, si videlicet ipsi leges ejus servent.

Can. 5. In Sacra Scriptura crebra est Synecdoche. Sic genus capitur pro specie; ut facere hædum, agnum, vitulum, significat sacrificare hædum, agnum, vitulum. Sic pars capitur pro toto, ut implere manum, supplere oleo, significat unctione manus consecrare aliquem Sacerdotem. Sic revelare turpitudinem, vel cognoscere fœminam, vel ad eam ingredi, est virum cum fœmina misceri. Sic aperire aurem alicui, est ei ad aurem loqui, sive insuflare, indicare, & revelare aliquid.

Can. 6. Pari modo crebra est Metonymia, ut

O

Genel.

Genes. 14. v. 22. Exodi 6. 8. *Levo manum*, idest elevata manu cœli Dominum testor, & juro per Deum. Sic os significat verbum, vel præceptum, quod ore datur. Sic manus significat potestatem, vim, vel punitionem, quæ manu fit. Sic anima significat vitam, vel ipsum animal, cujus forma, & vita est anima. Sic *vir sanguinum* vocatur homicida.

Can. 7. Pari modo frequens est Catachresis, ut cum pater rei alicujus vocatur is, qui est auctor, conditor, aut inventor rei, vel is, qui est primus, & præcipuus in illa re. Sic Deus vocatur pluviz pater, idest auctor. Sic dæmon vocatur mendacii pater, idest auctor. Sic Tubalcain vocatur pater canentium organo: pater, idest primus, & inventor organi. Sic dicitur: *Percussit eos in ore*, idest in acie gladii; os nimirum gladii vocatur acies ipsa gladii, quæ homines absumit, & devorat, perinde, ut os devorat panem. Hoc enim modo leones, tigrides, lupi, aliæque feræ ore suo percipiunt oves, canes, & boves, cum eos rictu oris sui laniant, discerpunt, & devorant. Simili catachresi *filias* vocat minora oppida, & vicos, quæ metropoli, quasi matri, adjacent, & subsunt. Rursus ipsas urbes ob pulchritudinem, & elegantiam vocant *filias*, ut, filia Sion est urbs, & arx Sion: filia Jerusalem est urbs Jerusalem: filia Babylonis est urbs Babylonis, idest ipsa Babylon. Pari modo ædificare alicui domum, vel eam destrui, significat alicui dare, vel destrui, familiam, & proles. Domos nimirum significat proles, & posteritatem: unde Hebræi filios vocant בנין *banim*, quasi אבנים *abanim*, idest lapides, a radice בנה *hana*, idest ædificavit: nam ex filiis ut lapidibus, ædificantur domus, & familiæ parentum, οἶκος οἰκονομῶν εἰς οὐρανὸν ἀσρατες, inquit Eurip.

Can. 8. Hebræi sæpe verba realia accipiunt pro verbalibus vel mentalibus. Sic Levitic. 13. v. 6. 11. 20. 27. 30. dicitur, quod Sacerdos leprosum mundabit, vel contaminabit, idest, mundatum, vel contaminatum declarabit, & pronun-

nuntiabit, ut hominum convictui restituar, vel ab eo arceatur. Sic Jerem. 1. v. 10. dicitur: *Constituam te super gentes, & super regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipas, & ædifices, & plantes*: idest, ut prophetes, & prædices has gentes evellendas esse, & destruedas; illas vero ædificandas esse, & plantandas. Sic dicitur Levit. 20. 8. & c. 21. v. 8. 15. & 23. *Ego Dominus, qui sanctifico vos*, idest, jubeo vos esse sanctos.

Can. 9. Hebræi sæpe tacent suppositum, sive personam, aut rem tam agentem, quam patientem; quia ex antecedentibus, vel sequentibus eam intelligendam relinquunt, ut Deuter. 33. 12. & alibi sæpe.

Can. 10. Verba, & sententiæ S. Scripturæ non semper referende sunt ad proxime præcedentes, sed subinde ad remotas, quæ longius ante præcesserunt. Sic illud Exodi 22. 3. *Si non habuerit (sur) quod pro furto restituar, ipse vendabitur*; non cum proxime præcedentibus, sed cum v. 1. ubi dicitur, *Si qui furatus fuerit bovem, quinque restituet*, connectendum est. Sic Cant. 1. dicitur, *Nigra sum, sed formosa, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis*, ubi tabernacula Cedar non possunt connecti cum formosa: erant enim ipsa deformia, utpote ætus adusta, nigra, & fæda. Sic ergo hæc connecti, & exponi debent. Nigra sum, sicut tabernacula Cedar, cum hoc tamen simul formosa sum, sicut pelles Salomonis vermiculata, & regis.

Can. 11. Negatio Hebræis totum, quod sequitur negat, unde non *omnis* Hebræis idem est, quod nullus, cum Latinis idem sit, quod aliquis non.

Can. 12. Solet Scripturæ quedam promittere quibusdam, quæ non implentur in ipsis, sed in posteris eorum: ut significet Deus, se hæc posteris in ipsorum gratiam præstare: quia quod posteris datur, hoc ipsis, quorum posterii sunt portio, videtur dari: ut principio, & capiti posteritatis. Sic Abraham non in se, sed in posteris suis promittitur terra Chanaan, Gen. 13. 14. Sic Jacob. idest Jacobæis, promittitur dominium

in Esau, idest, Idumæos, Genes. 27. 29. Sic Genes. 49. duodecim Patriarchis promittitur, quod posteris eorum obtenturum erat. Tradit hunc canonem S. Chrysostr. hom. 8. in Matth.

Can. 13. Licet S. Cypr. l. 2. contra Judæos c. 5. Hilarius l. 4. de Trinit. & Nazianz. tr. de fide, putent Deum in assumpto corpore visibilem apparuisse Abraham. Moyfi, & Prophetis: tamen verus est omnes has apparitiones factas esse per Angelos, qui in corporibus assumptis personam Dei gerebant, ideoque vocantur Deus: ita Dionysius c. 4. Cælest. Hierar. S. Hier. inc. 3. ad Gal. August. lib. 3. de Triu. c. ult. Gregor. in præfat. Moral. c. 1. & alii passim. Et probatur. Nam ille, qui apparuit Moyfi, dixitque, Ego sum Deus Abraham, fuit Angelus, ut docet S. Stephanus Actor. 7. v. 30. Sic Dominus, qui tradidit legem Moyfi in Sina, Exodi 19. & 20. a Paulo ad Gal. 3. v. 19. vocatur Angelus. Angeli enim sunt administratorii spiritus, per quos Deus omnia sua exequitur.

Can. 14. Quando S. Scriptura nomen novum alicui imponit, intelligenda est non adimere nomen prius, sed posterius addere priori, ut jam utroque nomine possit, modo uno, modo altero nuncupari. Sic Genes. 35. 10. dicitur: *Non vocaberis ultra Jacob, sed Israel*, sensus est, q. d. Non tantum Jacob, sed etiam Israel appellaberis: sæpe namque postea adhuc Jacob vocatur. Sic Gedeon Judic. 6. v. 32. dicitur ex eo die vocatus *Jerobaal*; & nihilominus pergit Scripturæ eum vocare *Gedeonem*. Sic Simon, postquam a Domino vocatus est *Cephas*, non raro post adhuc *Simon* appellatur.

Can. 15. Quando ei, qui nomen habet, nomen non commutatur, sed simpliciter, tacito, & præsupposito ejus nomine, dicitur sic, vel sic vocandus, tunc non imponitur ei aliud nomen, sed significatur talis futurus, ut jure alio isto nomine vocari, & appellari possit: Sic Isaïa 7. 14. Christus vocatur *Emmanuel*; & c. 3. *Accelera spolia lætare, festina prædari*, & cap. 9. 6. *Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis*; & Zach. 6. v. 12.

voca-

vocatur *Orion*. Sic Joannes Baptista a Malachia vocatur *Elias*; & filii Zebedæi in Evangelio vocantur *Boanerges*, idest, filii tonitru.

Can. 16. Viri, & femine olim erant polyonymi, unde non mirum, si eadem persona in Scriptura modo uno nomine, modo alio vocatur. Sic uxor Esau, quæ Gen. 36. 2. vocatur *Ada* filia Elon *Hethæi*, Gen. 26. 34. vocatur *Judith* filia *Beeri Hethæi*; & alia ejus uxor, quæ Gen. 36. 2. vocatur *Oolibama* filia *Annæ*, Gen. 26. 34. vocatur *Basemath* filia *Elon*. Sic sæpe lib. 1. Paralip. per decem prima capita alia viris, & mulieribus dantur nomina, alia, inquam, ab iis, quæ habent in Genesi, Josue, Judicum, & lib. Regum. Sic idem est *Abimelech*, & *Achimelech*, *Job*, & *Jobab*, *Achar*, & *Achan*, *Aram*, & *Ram*, *Areuna*, & *Ornan*, *Jetro*, & *Raguel*.

Can. 17. Solet Scriptura causam vocare, & pro vera rei causa ponere, quod tantum fuit occasio: eo quod ita soleant homines loqui, ut eventum undecumque provenientem vocent effectum; & occasionem vocent causam. Sic Gen. 43. 6. ait *Jacob*: *In meam hoc fecistis injuriam, ut indicaretis ei, & alium vos habere fratrem*. Nec enim filii *Jacob* hanc patris sui miseriam intendebant, sed ea ex factis, & verbis illorum aliud agendum fortuito, & occasionaliter consecuta est. Vide *Riberam* in *Amos* 2. 19.

Can. 18. Hebræi sæpe abstractum ponunt pro concreto, ut abominationem pro re abominabili, vel abominata. Exod. 8. 28. *Abominationes Ægyptiorum immolabimus Domino*, Psal. 20. 2. *Desiderium* (idest, rem desideratam) *cordis ejus tribuisti ei*. Sic Deus dicitur spes nostra, idest, res sperata, & patientia, ac gloria nostra, idest, propter quem patimur, de quo gloriamur.

Can. 19. Hebræi verba sumunt jam in actu perfecto, jam in continuo, jam in inchoato, ut facere sit idem, quod conari, moliri, incipere aliquid facere. Sic Hebræi aliquando dicunt egressi ex Ægypto vespere, ut Deuter. 16. 6. aliquando noctu, ut Exodi 12. 42. alibi mane, ut Num. 23. 3. quia scilicet vespere immolantur

agnus; qui egressus fuit causa, & initium: no-
ctis vero casus Ægyptiorum primogenitis accepe-
runt a Pharaone veniam, imo mandatum exeun-
di, suaque convalescentes exire coeperunt, mane
vero ipso factio, plene, & perfecte egressi sunt.

Can. 20. Hebræi cum aliquid exaggerare vo-
lunt, vel significare gradum superlativum (quo
ipsi carent) utuntur nomine abstracto, vel con-
creto geminato, ut sanctitas est, vel sanctum
sanctorum est, idest sanctissimum est, quod cre-
brum est in Levitico.

Can. 21. In Scriptura crebra est hypallage, ut
Exodi 12. v. 1. *Calcamentum habebitis in pedi-
bus*, hoc est, invertendo, pedes habebitis in cal-
ceamentis, sive calceatos. Nec enim calcei sunt
in pedibus, sed pedes in calcis. Exodi 3. 2. in
Hebr. *Rubus ardebat in igne*, idest, ignis arde-
bat in tubo. Judic. 1. 8. in Hebr. *Civitatem mi-
serunt in ignem*: idest, ignem miserunt in civi-
tatem, 4. Reg. 9. 30. de Iezabele dicitur in He-
bræo: *Posuit in stibio oculos suos*, hoc est, po-
suit stibium in oculis suis, depinxit oculos suos
stibio. Psalm. 76. 6. in Hebræo: *Propinasti nobis
in lachrymis mensuram*, hoc est, lachrymas in
mensura, utique magna, ut ait R. David. Psalm.
118. 5. *In sole posuit tabernaculum suum*, hoc
est, solem posuit in tabernaculo suo, vel Soli
posuit tabernaculum suum in caelis, ut habent
Hebrææ. Psalm. 80. 6. *Testimonium in Joseph*
hoc est, posuit Josephum in testimonium, cui
nimirum bene cesserunt omnia, quod legem Dei
servaverit: ita Chaldeus: licet & alius, magis
genuinus, sit ejus loci sensus, ut dixi Psalm. 80.

Can. 22. Hebræi nomina nunc active, nunc
passive accipiunt. Sic timor vocatur, tam is quo
timemus aliquem, quam is qui timetur, ut Gen.
31. 42. Deus vocatur timor Isaac, idest, qui ti-
mebatur ab Isaac, quem Isaac metuebat, & re-
verebatur. Sic patientia non tantum vocatur il-
la virtus, quæ nos impellit ad fortiter patien-
dum, sed etiam passio ipsa, & res adversa, quam
patimur: imo & Deus ipse, propter quem pa-
timur; ut Psalm. 70. 5. *Tu es patientia mea, Do-*

mine.

mine. Sic amor non tantum vocatur is, quo ama-
mur, sed & id, quod amatur, ut, *Deus meus,
amor meus, & omnia.*

Can. 23. In scriptura crebra est Liptote (que
potius λῑπότης, idest tenuitas, dicenda est) hoc
est diminutio, qua res magnæ verbis exilibus si-
gnificantur, & quasi imminuntur, qualis est il-
la Virgil. lib. 3. Georgicon:

Quis aut Eurysthea durum,

Aut illaudati nescit Busridis aras?

Illaudati, idest sceleratissimi, & maxime vitu-
perandi. Busris enim hospites suos mactare, &
immolare solebat. Sic 1. Reg. 12. 21. *Nolite de-
clinare post vana, quæ non proderunt vobis*, id-
est, nolite declinare ad idola, quæ maxime obe-
runt, eruntque noxia vobis. 1. Mach. 2. 21. *Non
est utile nobis* (idest, maxime oberit nobis) *re-
linquere legem*. Michææ 2. 1. *Væ qui cogitatis
inutile*, idest, perniciosum. Levit. 10. 1. *Offeren-
tes coram Domino ignem alienum, quod eis præ-
ceptum non erat*, idest, quod eis prohibitum erat.

Can. 24. Moses, inquit Clemens lib. 6. Strom.
quia eruditus fuit in omni sapientia Ægyptiorum,
hinc subinde in suis legibus utitur hieroglyphica
eorum ratione, easque tradit per symbola, &
ænigmata. Sic & Eleazarus Pontifex Aristæ (ut
ipse testatur tract. de LXX. Interpret. tom. 2.
Biblioth. SS. Patrum) legato Ptolomæi Philadel-
phi roganti, cur Moses quadam animalia vetuis-
set comedi, vel sacrificari, quibus aliæ gentes
uterentur; respondit hæc Moysi præcepta esse
symbolica, & ænigmatica, qualia sunt Symbola
Pythagoræ, & hieroglyphica Ægyptiorum. Por-
ro ænigmata Pythagoræ, inquit S. Hieron. lib. 3.
contra Rufin. talia erant: *Siateram ne transi-
lias*, idest, ne prætergrediaris iustitiam: *ignem
gladio ne fodias*, idest, iratum verbis ne laces-
sas: *coronam minime carpendam esse*, idest, le-
ges urbium non vellicandas, sed conservandas
esse: *cor ne comedat*, idest, mœrorem de ani-
mo projice: *per viam publicam ne ambules*, id-
est, ne multorum sequaris errorem: *birundinem
in domum non esse recipendam*, idest, garrulos

in domum non esse admittendos: oneratis superponendum esse onus, deponentibus onus minime communicandum esse, id est, ad virtutem contententibus augenda esse præcepta: laborem vero fugientes, & otio deditos, esse relinquendos.

Can. 25. Hebræi recentiores ignorant significationem veram nominum propriorum animalium, herbarum, arborum, gemmarum, sed quisque eorum divinat id, quod vult: itaque in hac re certissima regula est, sequi antiquos doctissimos Hebræos, & præ omnibus Interpretem nostrum, qui Ecclesie judicio omnium est optimus.

Can. 26. Hebræa nomina animalium, arborum, lapidum generalia sunt, & pluribus communia. Sic! **יָבֹשׁ** *Japhan*, Levit. 11. v. 5. significat che-rogyllum; sed Proverb. 30. v. 26. significat leporem: Psalm. vero 103. v. 18. significat herinaceum. Vide Riberam in c. 5. Zachar. n. 21.

Can. 27. Hebræi sæpe actum, habitum, & potentiam ponunt pro objecto, & contra, per metonymiam. Sic oculum, vel aspectum vocant colorem, qui est oculi, & visus objectum, ut Lev. 13. 10. dicitur lepra mutare aspectum, id est, speciem, & colorem. Sic rursus Deus dicitur timor, amor, spes, patientia, gloria nostra: quia est objectum timoris, amoris, spei, patientiæ, gloriæ nostræ; est enim is, quem timemus, amamus, speramus; propter quem patimur, in quo gloriamur.

Can. 28. Moses in Pentateucho agit primo historicum, secundo legislatorem, tertio Prophetam; unde nunc historice, nunc juridice, nunc propheticè exponendus est.

Can. 29. Conjectio **וְ**, Hebræis sæpe est exegética, notaque exponentis, significans, id est, ut Num. 3. 3. *Quorum repleta, & (id est) consecrata manus*, replete enim manus oleo, erat eas consecrare ad sacerdotium. Sic Coloss. 2. 8. Vide-re, ne quis vos seducat per Philosophiam, **וְ** (id est) inanem fallaciam. Non enim Apostolus damnare vult philosophiam veram, sed tantum fallacem, & sophisticam. Simili modo capi-

tur **וְ** Matth. 13. 41. Jerem. 34. 2. r. & alibi

Can. 30. Hebræi interrogatione utuntur sæpe in non re dubia, sed clara, neque ad increpandum, sed ad excitandum, acueundumque audientis animum. Sic Gen. 47. 10. dicunt Ægyptii Josepho: *Cur morietur, te vidente?* Sic Exodi 4. 2. Deus ait Mosi: *Quid est, quod tenes in manu tua?* &c. 14. 15. *Quid clamas ad me?* Sic illud Christi ad matrem: *Quid mihi, & tibi est, mulier?* non calligatio, sed spei est probatio, eam exacuens.

Can. 31. Omnia præcepta Pentateuchi, etiam judicialia, sunt juris divini, quia a Deo facta: quædam tamen ex his non videntur obligasse sub peccato mortali, sed tantum veniali, ob levitatem materiæ, ut *Agnum non series diverso femine*. Levit. 19. 19. Si inveniri nidum, pullos cape, matrem dimitte, Deut. 22. v. 6.

Can. 32. Scriptura, maxime in prophetiis, subinde simul complectitur typum, & antitypum, hoc est rem, quam proprie verba significant, & simul allegoriam, quam res illa repræsentat; sed ita, ut quædam magis typo, quædam magis antitypo conveniant; tumque duplex illius loci est sensus literalis; prior historicus, secundus propheticus. Sic enim & ingeniosi adolescentes sæpe ludunt, & rident soctum, dicendo, v. g. Tu es longis naribus, & simul significant eum esse sagacem, q. d. Tu æque es nasutus, ac nasutus: ubi vox nares & propriam retinet significationem, & alteram asciscit, per elegantem allosionem, & allegoriam. Quidni ergo Spiritus sanctus uno conceptu, & oratione complexi possit signum, & signatum, typum, & veritatem? Exempla sunt 2 Reg. 7. 12. ubi ad litteram loquitur de Salomone, sed tamen per hyperbolem quædam de eo dicit, quæ proprie, & plene ad litteram soli Christo competunt.

Can. 33. Plures etiam, non tantum typicè subordinatos, sed etiam dissimiles, & disparatos, posse esse sensus literales Sacræ Scripturæ docet 3. Aug. lib. 2. Confess. c. 18. 25. 26. 31. & 32. quem citat, & sequitur D. Thom. 1. p. q. 2. art. 10. in corp.

corp. idque colligitur ex Conc. Lateran. c. *Firmiter, de sum. Trin.* ubi Concillium ex illo Gen. 1. *In principio creavit Deus calum, & terram,* juxta duos sensus literales, duas concludit veritates, scilicet, quod mundus incoepit, quasi *in principio*, significet principium temporis, & quod nihil ante mundum sit productum, quasi *in principio*, idem sit, quod ante omnia. Sic illud Pl. 1. 7. *Ego hodie genui te*, Patres tam de humana, quam de divina Christi generatione explicant.

Can. 34. Apud Hebræos, præsertim Prophetas, crebra est enallage, & commutatio, tum per se, ut transeat a prima, vel secunda, in tertiam, qualis est Deut. 33. 7. tum temporis, ut præteritum ponant pro futuro, ob futuri certitudinem, qualis est Deut. 32. v. 15. 16. 17. 18. 21. 22. & seq. tum numeri, ut a singulari transeat in pluralem, & contra, qualis est Deut. 32. v. 15. & 16. tum generis, ut a feminino transeat in masculinum; & contra; qualis est Genes. 3. 15.

Can. 35. Climata, seu plage orbis, ut Oriens, Occidens, Meridies, & Septentrio, in Scriptura intelligenda sunt juxta situm Judææ, Jerusalem, & templi. Judæis enim scribunt Moses, aliique hagiographi: & Judæa sita, quasi in medio orbis habitati, & cultiva erat terra, & peculium Dei.

Can. 36. Una res est figura duorum, etiam contrariorum, sed alio, & alio respectu. Sic diluvium, quatenus in eo enatavit Noe per arcam, fuit fidelibus typus baptismi: quatenus vero eo meriti sunt impii, fuit typus supplicii reprobis irrogandi in extremo judicio. Sic Christus est petra, & lapis angularis Ecclesiæ, sed piis est lapis salutis, infidelibus vero, & impiis est lapis offensionis, & petra scandali. Sic Christus vocatur leo ob fortitudinem: diabolus vero vocatur leo ob crudelitatem, & rapacitatem. Tradunt hunc canonem S. August. epist. 99. ad Evodium, & S. Basilus in *Isaiæ* c. 2.

Can. 37. In sensu literali omnes sententiæ, omniaque verba debent explicari, & accommodari rei significatæ: id autem non est necesse in sensu allegorico, Imo S. Hieron. Gregor. Orig.

& alii

& alii sæpe liberam volunt esse allegoriam, atque in ea explicanda non servant rigorem historiz. Exemplum est in Davidis adulterio, quod S. August. Ambr. & alii docent fuisse typum amoris Christi in Ecclesiam Gentium, quæ antea cum idolis, ut adultera, vixerat.

Can. 38. In Mose, & Scriptura non raro est hendyadis, quæ figura est, quæ num in duo dividitur, unde rectius vocatur *quævis dicitur*, id est, unum per duo, ut apud Virgil. 1. *Æneid. Molemque, & montes insuper altos imposuit*, id est, moles altorum montium imposuit; & alibi, *Aurum frænosque inmoridit*, frænos autem inmoridit; & alibi, *Pateris libanus, & auro*, id est, pateris aureis. Talis est Gen. 1. 14. *Sinæ (sol, & luna) in signa, & tempora, & dies, & annos*, id est, sint in signa temporum, dierum, & annorum. Talis quoque est Coloss. 2. 8. *Videte, ne quis vos seducat per philosophiam, & inanem fallaciam*, id est, per philosophiam inanem fallaciæ, five quæ sit inanis fallacia: q. d. Non damno omnem philosophiam, sed eam tantum, quæ non est aliud, quam inanis fallacia, *in enim dicitur, ibi, & alibi*, per idem, exponi debet.

Can. 39. Solet Moses, aliique Prophetæ redemptionem Christi duplici nomine, & fere copulato significare, puta strage, & salute, ultione, & redemptione, indignatione, & pace, sanguine, & incolumitate, pretio, & victoria. Hinc Secundo Prophetæ, nulla facta distinctione inter hostes, & cives, Christum venientem ad redimendos homines, inducunt quasi ducentem cataphractum, qui divino furore actus in homines irruit, atque obvios quosque deturbat, proterit, trucidat. Sic enim canit Balaam Numer. 24. 17. de Christo Salvatore: *Percutiet ducer Moab, vastabitque omnes filios Seth*, id est, omnes homines, hi enim prognati sunt ex Adam per Seth. Et Psalm. 109. 6. *Judicabit in nationibus, implebit ruinas, conquassabit capita in terra multorum, de torrente in via bibet.*

APPENDIX II.

Terra Sancta, sive Chanaan,

Brevis descriptio.

Provincia hæc Syriæ longe celeberrima olim *Terra Chanaan* dicta fuit, a Chanaan filio Cham, qui communis descensionis necessitate pulsus eam tenuit: *Terra* item *Promissa*, sive *Promissionis*, quod Patribus Abraham, Isaac, & Jacob a Deo promissa esset. Hæc ipsa, veteribus Incolis ex ea pulsis, atque Israelitis in eorum locum substitutis, *Israelis*, & *Judæa* cœpit appellari. Ptolomæus, & alii *Palestina* nuncupant a *Palestinis* populis magni nominis, qui in Sacris literis *Philistiim* vocantur: Christiani *Terram Sanctam*. Regio hæc in umbilico Orbis constituta, inter Mare Mediterraneum, & Arabiam, quæ ex parte Montibus fere continuis natura ultra Jordanem fl. vallatur: atque ab Ægypto incipiens, ut vult Herodotus, vel, ut alii a Sirbonis lacu, usque ad Phœniciam porrigitur. Ab Oriente autem Syriam, & Arabiam: a Meridie desertum Pharan, & Ægyptum; ab Occidente mare Magnum, seu Mediterraneum: a Septentrione vero Libanum montem, fines habet. Ljus longitudo ad Septentrionem a Civitate Dan ad radicem Montis Libani sita (quæ postea Cæsarea Philippi, & Paneas dicta est) versus Meridiem porrigitur, & usque ad Bearsebach Civitatem in Tribu Simeonis contra desertum magnum sitam, plus minus LXXVII. conficit milliaria, singula unius horæ itinere commensuranda. Latitudo vero, quæ ab Occidente a Mari magno in Orientem ad Jordanem usque sumenda, quibusdam locis XVI. quibusdam XVIII. milliaria complectitur. Inter omnes vero regiones, quæ sub Cælo sunt, ob Aeris salubritatem, Cœlique temperiem imprimis commendatur, in qua nec rigor est nimis hyemis, neque æstatis ardor.

ardor. Imprimis autem ob soli libertatem, frugum omnis generis abundantiam, atque aliarum omnium rerum copiam, quæ res tum ad hominum vitam sunt necessaria, tum etiam earum, quæ hominibus solent esse in delictis, apud Scriptores tam sacros, quam prophanos maximis est celebrata laudibus. Moses de hac ita Israelitis est vaticinatus Deuter. 8. *Ecce Dominus Deus tuus introducet te in regionem bonam, & amplem, cujus aquæ, torrentes, & fontes abyssi exeunt ex planitiebus, & montibus, terram tritico, & hordeo abundantem, Vitibus, Ficibus, Malis Punicis, Palmis, terram Oleo, & Melle affluentem, in qua pane tuo absque penuria vescaris: terram, cui pro lapidibus est Ferrum, & cujus ex Montibus Æs effodias: terram Lactis, & Melle manantem: terram, quam Deus tuus procurat, cui divinitus prosperitas est collata, ut fertilitate omnes alias terras superet, ac Paradisi Dei sit adfinitis.* Longum foret reliquorum Josephi, Plinii encomia, quibus miram hujus terræ commendant fertilitatem, commemorare. Videndus de his oculatus testis Brocardus. Ex his vero, quæ ad vitæ delicias, vel Medicinæ usum faciunt, præcipue commendatur *Balsamum*, huic olim Orbis parti generosissimum: uni a Deo concessum, quo nunc caret. *Aromata, Mastix*, ac duo *Nucum* genera, alterum *Amygdala* Latinis dictum: alterum vero, quod optimum in ea regione est, Græcis, & Latinis *Pistacia* dictum. In montibus etiam *Ferum*, atque *Æris* Metalla effodiuntur. Aquis dulcibus, & amaris piscibus abundat: Pecoribus, Armentisque frequens, Lactis copia, & bonitate nulli concedens. Aprorum item, Capreolorum, Leporum, Perdicum, Coturnicum, ac aliorum ejusmodi Animalium, & Avium optima hic venatio. Lupi, Cervi, Leones, Ursi, & Cameli innumeri inveniuntur. *Terra* autem *Chanaan* Regna, Regesque habebat triginta, & unum, præter Sidonios, & Palestinos maritimos, cum ab Israelitis occupata, atque obventa fuit, maxima antiquorum cultorum parte vel interfecta,

vel depulsa. Ipsi vero *Israëlitæ* sub *Ducibus* fuerunt annis circiter quadringentis, & quinquaginta, usque ad *Samuelem* Prophetam. Quorum non fuit successio ex certa stirpe, aut electio certi Senatus, sed velut *Aristocratiæ* Seniorum in singulis Tribubus. Post mutata fuit forma hæc gubernationis a Deo instituta in Regno, populo id flagitante, ac multos annos duravit hæc *Politia*. Successu tamen temporis multas calamitates passi *Israëlitæ*, donec tandem omnino regno sunt exuti. Varias enim mutationes expertam hanc gentem, multisque bellorum tempestatibus agitatum fuisse, vel gentis ingenio Imperium nec suum, nec alienum ferente, vel peccatis eorum divinam iram provocantibus, vel exteris regionem felicissimam appetentibus, sacræ, & prophætae Historiæ nobis testantur. Victi aliquoties in duram setivutem exportati, nec secundis, nec rebus adversis idonei fuere. Experti jugum modo vicinorum, modo remotissimorum populorum. *Aegyptiorum*, *Chaldaeorum*, *Medorum*, *Persarum*, *Macedonum*, *Romanorum*: nec desisterunt unquam seditiosis consiliis, seque, suamque Rempublicam omnem pessundare, donec ipsum *Filium Dei*, humani generis Servatorem, nefarius manibus (quo nullum scelus altius eniti potuit) Crucis affixerunt. Ex eo sequutus longa serie novus malorum ordo. *Titus Vespasianus*, *Judeæ* devicta *Hierosolymis* captis, multis *Judeorum* millibus in captivitate abductis, pluribus occisis fame, peste, igni, gladio, Templum, & quidquid sacri, aut prophætiæ, vastavit, diruitque anno a Christo nato LXXIII. quod ipse in terris agens fututum ante prædixerat. Urbem restituit *Ælius Adrianus*, mutata nonnihil loci regione: Ac Templum vetus *Salomonis* dissipatum, dirutumque jacuit usque ad annum CCCLXIII. quo *Julianus* *Apollata* *Judeæ* illius instauranti copiam fecit, qui tamen miraculo territi a coëptis desisterunt. Anno DCXV. *Chosroes Persarum* Rex urbem coëpit, & in ea nonaginta millia hominum trucidavit: sed ab *Heracleo* superatus, & captus pœnas dedit, Anno DCXXXVI. *Humar Saracenorum Princeps* *Judeam* omnem sibi sub-

subjecit, mansitque totos CCCCL. annos sub *Saracenorum* potestate. Anno autem MXXCVII. eum in Concilio *Claramontano* decreta esset sub *Urbano II.* sacra profectio recuperanda Terræ Sanctæ gratia, *Gotofredus Bulionæ* coactis *Christianorum* copiis amplissimis (dicuntur enim CCC. fuisse pedum millia, C. millia equitum) *Saracenos* expulit. Anno MCLXXXV. *Saladinus Persarum* Rex *Saracenos* restituit. Haud multo tamen post rursum invaserat *Christiani*. Iterumque *Saraceni* anno MCCVII. donec post varias mutationes *Turcæ* eam omnem occupaverunt anno MDXVII. Complectitur hæc *Idumæam*, *Judeam*, *Samariam*, & *Galilæam*. *Idumææ* initium trahit a *Cassio* monte, vel secundum alios a *Sirbonis* lacu, & versus *Ortum* ducitur, usque ad *Judeam*. In ea sunt hæc civitates *Maresa*, *Rhinoceros*, *Raphia*, *Anthedon*, *Afcalon*, *Azotus*, & *Gaza*, *Judæa* *Palestinæ* pars longe celeberrima, sita inter mare *Mediterraneum*, & lacum *Asphaltitem*, atque inter *Samariam*, & *Idumæam*. Nomen ei potissima *Tribus* *Juda* indidit, in qua urbes, & oppida plurima fuerunt: sed oranium clarissima *Hierusalem* *Judææ* *Metropolis* toto Orbe celeberrima. Tempore *Ptolomæi* *Alia* *Capitolia* dicebatur, hodieque a *Barbaris* incolis *Coz*, aut *Godz*, aut *Chutz* dicitur. Præter *Hierosolymam* in *Judæa* sunt etiam alia *Oppida*, ac loca celebra, ut *Jericho*, *Joppe*, quæ nunc *Jassa*: *Turris* *Stratonis*, postea nuncupata *Cæsarea*, *Bethlehem*, *Chebron*, sive *Hebron*, prius *Arbec*, & *Mambre*, & *Cariatharbe*, hoc est civitas quatuor virorum. Et trans *Jordanem* *Macherus* *Oppidum* & castrum minutissimum. Hic etiam fuere *Sodoma*, & *Gomorrah*, quæ ob flagitia, & scelera funditus subverfæ sunt. Sequitur *Samarìa* media inter *Judeam*, & *Galilæam* sita. Nomen ei a *Metropoli* cognomine, quam *Amri* Rex *Israël* condidit, nunc *Sebaste* dicitur: *Oppida* hic sunt *Sichem*, postea *Neapolis*, *Capharnaum*, *Bethsaida*, *Chorazin*, *Galilæa* sita est inter *Montem Libanum*, & *Samariam*. Hæc in superiore, & inferiore dividitur. Superior, aliter *Galilæa* gentium dicta, *Tyro* contermina. Inferior sita ad mare *Tiberiadis*,

vel Genazareth. Urbes in hac sunt *Naim*, *Cana*,
Nazareth, & *Gadara*. Cæterum tota regio inter
 duo *Maria*, & *Jordanem* flumen sita, Lacus non
 paucos habet, eosque, qui navigabiles sunt, &
 optimis abundant piscibus. Fluvius vero *Jordanis*,
 qui Hebræis *Jarden*, hanc regionem, quam longa
 est, fecat. Hic, ut scribit Hieronymus, ex duo-
 bus fontibus haud procul a se distitis *Jor*, scilicet,
 & *Dan*, bicornis erum erumpit, alterum cornu
Joris alterum *Dan*, vocant adcolæ, conjuncti effu-
 ciunt *Jordan*, vel *Jordanem*. Montes præcipuos
 habet *Hermon* ad Orientem, & *Tabor* ad Oc-
 cidentem, eosque maximos, & editissimos quo-
 rum alii vel brachia, vel partes, vel ramenta
 sunt. *Ebal* enim, *Beithoron*, & *Misna*, sive *Mas-
 pha*, & *Betel* ad *Hermon*: *Gelboa*, *Garizim*, *Sa-
 rana*, & postremus, ac mari proximus *Carmel*, ad
Tabor referuntur. Sunt & isti, *Mons Sion*, *Mo-
 rich*, *Olivarum*, *Calvaria*, & alii. Sylvis etiam,
 Lucis, & Nemoribus superbit. Multa etiam hic,
 & potissimum Hierosolymis præclara ædificia. Ex
 iis vero operibus, quæ præcipua antiquis, & re-
 centioribus temporibus in urbe fuisse commemo-
 rantur, primum fuit *Mons Domus*, & *Jabusæorum*
Arx, ad quam jam dirutam arca Domini a Davide
 rege asportata fuit, in eoque loco mansit, quoad
 Templum a Salomone constructum, consecratum-
 que fuit: cujus loci vestigia nunc exstant, ubi &
 Christus Pascha cœnasse perhibetur. Ibidem Da-
 vidis, Regumque Judææ monumenta visuntur. Fuit
 etiam *Domus David*, quæ hætenus *Turris David*
 nomine appellata conservatur. Mollo etiam reli-
 quæ sunt certis ruinis ad Montis Moriah extrema
 conspicuæ. Imprimis autem memorandum Tem-
 plum Salomonis celeberrimum, quod spatio sep-
 tem annorum centum, & quinquaginta millium
 hominum continua opera absolvit: De cujus ma-
 gnificèntia in lib. 1. Regum c. 6. & 7. & Chron.
 lib. 2. c. 3. & 4. abunde legere est. De legibus,
 & institutis brevitate studentes nihil adjiciemus. Le-
 ctiores ad libros *Mosis*: *Exodum*, *Leviticum*, *Nu-
 meros*, & *Deuteronomium* remittentes.